יודעז, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאַנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פּרייז 30 גראָשען

(פּולע טאַבעלע פֿון דער מלוכה-לאָטעריע — זעה זייט 4)

היינט 20 זייטען

נייער פֿאָלקסבלאַט

№ 240 | Łódź, Piątek, 20 października 1933 r. | עלפֿטער יאהרגאַנג | לאָדז, פֿרייטאָג, כ׳ תשרי תרצ״ד | № 240

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אַדרעס פֿון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאַווער 21, טעל. 224-71

מייד אריס

ווינקעלדיגע און אונפּערצענטוואַרטליכע הענדלער! געדענקט אַז ביליג קויפען אַ גוט פּוטער, דאָס איז אויסשליסליך אַ זאַך פֿון צוטרוי צום פּראָדוקט. דעריבער ווענדט זיך נאָר צו דער באַקאַנטער מיט איהר רעעלקייט פֿירמע

Tyger i Glatter

פּיעטריקאָווער 43, טעל. 224-77

פּיעטריקאָווער 29, טעל. 213-22

וועלכע ברענגט דירעקט פֿון אַמעריקע, רוסלאַנד, קאַנאַדע און ענגלאַנד. שטענדיג אויף לאַגער אַנרזימער א. יכוואַל פֿון פּוטער פּאַלטענס צו קאָנקורענץ-פּרייזן

הוי נפלה עטרת ראשנו!

אחרי מחלה כבדה וממשוכה נאסף אל עמיו בעלי אבינו, בנינו, אחינו, גיסינו, דודינו, המצוין במידותיו ונדיב לב

נ״ע יואל חיים ב״ר דוד נ״י אלטמאן

(מרחוב זאוואדזקא 15) בשנת 41 לימי חייו

הלוי׳ למנוחת עולמים תהי׳ ביום ו׳ עש״ק ל׳ לחודש תשרי תרצ״ד בשעה 11 בבוקר מבית החולים „פּאָזנאַנסקי״ רחוב שטערלינגא 1

השרוים בצער עמוק משפחתו המתאבלת.

5674

פֿילהאַרמאָניע-זאַל נאַרוטאָוויטשא 20

אגודה לזמרה ולספרות עברית „הזמיר״

מאָנטאָג, דעם 23 אָקטאָבער 8.30 אָוונט

גרויסער קאָנצערט

פֿון סינאַגאָגאַלע מוזיק און פֿאָלקס-לידער

פֿון ה׳ ישראל אלטער

אויבערקאַנטאָר פֿון האַנאָווער.

בילעטען צום פּרייז פֿון 1,09 ביז 3.90 זל. צו בעקומען אין פֿילהאַרמאָניע-קאַסע

די בעסטע און שמאַקהאַפֿטסטע מיטאָגען

ווי אויך אָוונטברויטען איז נאָר אין

באַר אַפּאַטאָווסקי

פּאָלודניאָוואַ 4.

הזכרה

זונטאָג, דעם 22 אָקטאָבער 1933. 12 אַ זייגער בייטאָג קומט פֿאָר אויפֿ׳ן בית החיים אַ הזכרה און די ענטהילונג פֿון דער מצבה פֿון אונזער אונפֿערגעסליכע

נ״ע גיטל בערמאַן

אשת ר׳ יחיאל יצחק נ״י

אַלע קרובים, פֿריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די טיפֿטרויערנדע פֿאַמיליע.

נאָך נישט אַלע ווייסען, אַז דאָס

קירזשנער-אַטעליער

פֿון ה׳ י. שוואַרצמאַן

21 פּיעטרקאָווער 21

פֿראָנט 1-ער שטאָק

נעמט אָן אַלעראַרט קירזשנער׳ און שניידער-אַרבייטען פֿון אייגענע און אַנפּערטרויטע סחורות, אויך אַלערלייאַרט קירזשנער-רעפּעראַטורען צו קאָנקורענץ-פּרייזען.

!! רעעלע בעהאַנדלונג פּינקטליכע אויספֿירונג !!

בעמ.: צוליב רעקלאַמע מאַכען מיר די ג׳ קונדשאַפֿט אַ הנחה אויף 2 מאָנאַטען, צו יעדען דאַמען פֿוטער-פּאַלטאָ געבען מיר צו אַ מופֿע פֿולשטענדיג אומזיסט.

קומט און איבערצייגט זיך!

וואַריעטע-דאַנציג „טאַבאַרין״ פּרעמיערע

נאַרוטאָוויטשא

דאָס שענסטע, באַקוועמסטע און ביליגסטע פֿערוויילונגס-לאָקאַל אין לאָדז!

היינט, פֿרייטאָג און מאָרגן, שבת 3 פֿאָרשטעלונגען 8 ביז 11 טענץ 1) פֿון 5 נאָכמ. ביז 8. 2) 8 ביז 11. 3) פֿון 11 ביז ...

אַ „אָוונט פֿון איבעראַשונגען״!

דער גרויסער רעקאָרד-פּראָגראַם

מיט אַנטייל

2 אַקאַניס-וואַלקאַוו — עקסצענטריש.

4 ווירלענדאָווסקיס — אַקראָבאַטיק.

1 ספּאַרי לעאַ—קאָנפֿערענסיער און געזאַנג.

5 קאַמינסקאַיאַ — כאַראַקטער-טענץ.

1 בילע אַמטאַמי — אַקראָבאַטיק-טענץ.

1 בייאַן—הומאָריסט. 1 קראַשענסקאַ—סובּרעטין.

1 אַרסקי—בוף-קאָמיקער. 1 וואַלעווסקי—טאַנדיסט

טענץ אויף 2 פּאַרקעטען.

אַ דאָפּעלטער אָרקעסטער. — איינטריט פֿריי.

קאָנסומציע 1.50 זל.

קאָלאַציע מיט וויין 3 זלאָטעס.

די בעוואוסטע ארץ-ישראל-

כאַלוועלתא״י (הגרס און דעמייל)

געשמאַק, נאַהרהאַפֿט און גוט

שוין צו בעקומען

אין „תוצרת ארץ-ישראל״

ארץ-ישראל-געוועלב

שרודמיעסקאַ 3.

אויך צו בעקומען עקאַלעפֿטום-צוקערלעך — אויף אַ הוסט

5664

דעם טיפֿסטען מיטגעפֿיהל דריקען מיר אויס אונזערע חשוב׳ע

פֿריינד שמואל פּרעצעל און פֿרוי

צוליב׳ן פֿריהצייטיגען טויט פֿון זייער אונפֿערגעסליך טעכטערל

שפּרינצע נ״ע

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

בערל איזביצקי, יעקב יוסף מאַשקאָוויטש

יודעל עדעלמאַן, אַברהם פֿאָמעראַנץ

עזור שווימער, יאַשקע גאָלדבאַנד

יהודה מאיר דאַווידאָוויטש, כתריאל ווינטער

יאַכימאָוויטש, לוי קראַקאָוו

שלמה קאַהאַנע, מאַניש ווילטשיק.

5721

דאָס לאַנגיעריגע בעקאַנטע און רעעלע

טוך און קאָרט-געשעפֿט

Herman WŁOSKI

(עקזיסטירט פֿון 1910)

לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ 3, טעל. 114-92

פֿראָנט 2-טער שטאָק

בעזיצט אויף לאַגער צום הערבסט און ווינטער-סעזאָן

דעם גרעסטען און שענסטען אויסוואַהל פֿון די

ביליגסטע הערען און דאַמען-שטאָפֿען

אין זעמטליכע פֿאַרבען און מוסטערען פֿון ענגלישע, ביליצער, טאָמאַשאָווער סחורות א.א. געניע פֿאַבריק-פּרייזן!

געדענקט די אַדרעס! קומט און איבערצייגט אייך!

3 3 3 3

דונעק שמיד (הייען)

סאַלקאַ בעסלער (סטאַניסלאַוואָו)

פֿערלאָבט.

צו דער פֿערלאָבונג פֿון מיין חשוב׳ן פֿריינד

דונעק שמיד (ווייען)

מיט פֿרל.

סאַלקאַ בעסלער

ווינשט אַ הערצליכען מזל-טוב

אלי באַרוכין.

אונזער ב׳ פֿערוואַלטונגס-מיטגליד ה׳ גאַנצווייג

צוליב דעם פֿריהצייטיגען טויט פֿון זיין טעכטערל

שרה

דריקען מיר אויס אונזער ערנסטען מיטגעפֿיהל.

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פֿערוואַלטונג פֿון

„בית יתומים״

זגערזשער 40.

5722

די בעל-ערעפענטע **פּערפומעריע** פון
F. CHARENZOWSKI
7 PIOTRKOWSKA 7
עמפפעהלט שטענדיג אויף לאַגער אַלעראַרט פּערפומעריע-אַרטיקלען
און פריזיר-מכשירים צו קאָנקורענץ-פּרייזען.
פאַר די ה"ה פריזיערס - ספּעציעלע ראַבאַטען.
בעמערקונג: זעמטליכע פאַרבען צו די האָר אויף לאַגער.

ערשטקלאַ-סיגער **קירזשנער-אַטעליער** פון **I. BOMBEL**
פּיתּרט אויס אַלערליי **פּעלץ-בעשטעלונגען** און רעפּעראַטורען לויט די נייעסטע מאָדעלען. פּינקטליכע און רעעלע אויספירונג. ערמעסיגטע פּרייזען.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 118-62

צו דער פערלאָבונג פון מיין פריינדין
פרל. ברכה יאַבלאָנעס
מיט ה' חיים ליבמאַן
ווינשט אַ הערצליכען מזל-טוב
און פיל גליק
פאַלאַ ראַבינאָוויטש.

צו דער פערלאָבונג פון
פרל. בראָניאַ יאַבלאָנעס
מיט ה' חיים ליבמאַן
גראַטולירען מיר הערצליך און ווינשען
אַ גליקליכע צוקונפט
פאַלאַ קאַלינסקאַ
רעגינאַ גאַרפינקעל
מאָניעק וואָלף
אברהם קאָנטאָראָוויטש

Z intencji zaręczyn
p. **Broni Jabłonkówny**
z p.
Chaimem Libmanem
życzymy wiele szczęścia
i różowej przyszłości
Leon Przedborski
z Żoną.

צו דער פערלאָבונג פון פרל.
באַשאַ זאַיאַנץ
מ"מ ה' **העניעק ציניצינאַטוס**
גראַטולירען הערצליך
יענקעל נירענבערג און פרוי

Dr. med. **L. Goldbaum**
נערוועז-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
6-go Sierpnia 30, tel. 228-21
עמפפאַנגט פון 9—10 און 4—7

אויגען - קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פּיעטריקאָווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אָן שטענדיגע אויגען - קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. ז. וו.), ווי אויך אַמבולאַטאָרישע פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אָוונט.

שרייבען שעהן און שנעל
לערנט אויס דער פּעדאַגאָג
קאַליגראַף ל. בערמאַן
אין 15 לעקציעס. די ערגסטע צובראָכענע האַנדשריפטע ווערט אויסגעבעסערט אויף דער שענסטער ביוראָווע שריפט, אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען אַ יודישען בריף אין 20 טעג, אפילו דעם, וואָס קאָן גאָרנישט שרייבען.
זאַוואַדזקאַ 19, פראָנט, 1-טער שט.

Dr. med.
W. KRASOWSKI
האָט זיך איבערגעצויגען
אויף זאַוואַדזקאַ 10.
טעלעפאָן 155-77

Lekarz-Dentysta
Z. Bielakowska
STOMATOLOGJA
POWRÓCIŁA.
Przyjmuje od 10—1 i od 4—7 wiecz.
Kilińskiego 113
róg Nawrot (winda). Tel. 148-27.

וויכטיג פאַר דער אָרימער לאָדזער בעפעלקערונג
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז ס'איז ערעפענט געוואָרען דאָס
אַמבולאַטאָריום
ביים פעראיין **„עזרת עניים"**
נאַדלודקאַ 8, טעל. 153-99
וואו ס'ווערט ערטיילט מעדיצינישע הילף אויפ'ן אָרט פון 9 פריה ביז 7 אָוו.
שיקט אויך אַרויס דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
מיט וויזיטען אַהיים
ווי אויך דענטיסטישע הילף
נעהמט אויך אָן געבורטען און אַלע אַרט אָנאַליזען. מינימאַלע אָפּצאָהלונגען. די פערוואַלטונג.

Dr. med.
Haltrecht
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט-און געשלעכטס-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון 8—1 מיטאָג און פון 6—9 אָוונט. זונטאָג פון 10—1 בטאָג.
אַלע אַרט אַנאַליזען.
פאַר אַרבייטסלאָזע לעטשניצע-פּרייזן

Dr.
S. Kantor
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אָן פון 8-2 נאַכמ. און פון 4-9 אָוו., זונטאָג און יום-טוב פון 8-2 נאַכמ.

Dr. med.
H. NADEL
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע קראַנקהייטען
Piotrkowska 17, tel. 168-86
נעמט אָן פון 6 ביז 7.

Poradnia
WENEROLOGICZNA
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען
זאַוואַדזקאַ 1
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונד,
זונטאָג און חגאות פון 9 ביז 2 מיטאָג.
אַ וויזיט 3 זל.
פון 11—5 נאַכמ. נעמט אָן אַ פרוי-דאָקטאָר.

Dr. med. J. DYNIN
Choroby uszu, nosa, gardła i krtani
POWRóCIŁ
przyjmuie obecnie
PIOTRKOWSKA 64, fr. II p.
telefon 102-62.
Godziny przyjęć od 9 do 7 p. p.

„לינת הצדק"
לאָדז, ציגעל-גאַס 17
דער פיזיקאַליש טעראַפּישער קאַבינעט
איז טעטיג טעגליך פון 11—1 און פון 4—6 אָוונד און געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר-ספּעציאַליסט, קוואַרץ-לאַמפּען, דיאַטערמיע, סאָלוקס, עלעקטרישע בעדער. ערמעסיגטע פּרייזען.
5270

פאַר
גאָלד, בריליאַנטען
און לאָמבאַרד-קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
איזידאָר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

אַכטונג, ג' דאַמען!
דאָס ערשטקלאַסיגע
דאַמען-שניידער-אַטעליער פון
IZAAK TOHN
לאָדז, לימאַנאָווסקיעגאָ 13
(אַלעקסאַנדראָווסקאַ)
נעמט אָן בעשטעלונגען פון אייגענע און אָנפּערטרויטע סחורות און ווערט אויסגעפירט לויט די נייעסטע פּאַריזער מאָדעלען. מעסיגע פּרייזען.

וועלטבעקאַנטע **שירמס** — פון —
און **שפּאַציר-שטעקענס**
ס. פייגענבוים
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 19
עמפפעהלט אין אַ רייכען אויסוואַהל פון קאַלירטע דאַמען- און מענער-שירמס און שטעקענס צו קאָנקורענץ-פּרייזען.
נעהמט אָן אַלערליי רעפּאַראַטורען פון שירמס און שטעקענס.

שפּאָרען געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פּרייזען
לאָזט זיך נור ביי דער פירמע
„באַרוך"
לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטע קידוש-ווייך
ביז די געשמאַקסטע פּאַלעסטינער. אונגאַרווייינען, ווי אויך אַלע סאָרטען
ליקער, בראַנפען'ס און מעהר.

Dr. med. M.
Eliasberg
כירורג
צוריקגעקעהרט
פּיעטריקאָווער 80.
טעל. 117-87.

Dr. med. **Niewiażski**
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפער און הויט-קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמיטאָג.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med.
B. WINDZBERG
כירורגישע און פרויען-קראַנקהייטען
גדאַנסקאַ 61, טעל. 123-48
נעהמט אָן טעגליך פון 1—3 און פון 5—8.

Dr. med.
Szymon Grinberg
פּילסודסקיעגאָ 55. טעל. 168-58
צוריקגעקעהרט
אויפנאַהמס-שעה'ן פון 3 ביז 6 נאַכמ.

30% ביליגער ווי איבעראַל
בעקומט איהר אַלערליי הערן און דאַמען-שטאָפען
צום הערבסט און ווינטער-סעזאָן
אויף אַנציגער און פּאַלטענס
די לעצטע נייהייטען, נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאָדז, פּיעטריקאָווער 23
טעל. 226-39 —:— פראָנט, II שטאָק.
קומט און איבערצייגט אייך!
הורט! דעטייל!

אַ בשורה טובה
פאַר אַלע
שטאַמלער
און וועלכע ליידען פון אַלערהאַנט רעדענס-פעלערן קענען אין אַ קורצער צייט מיט'ן גרעסטען ערפאָלג אויסגעהיילט ווערען אין דעם איינציגען ספּעציעלען הייל-אַנשטאַלט פאַר שטאַמלערי און רעדענס-פעלערן — מענער, פרויען און שול-קינדער אין אַלע שפּראַכען
Zakład dla Jąkających się
Łódź, Wólczańska 10, m. 17, (front, parter)
tel. 221-77
אויפנעמונג פון 10—1 און 3—7.
לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10, וו. 17 (פראָנט, פּאַרטער)

גרעסטע אויסוואַהל ביי
Szczęśliwy
— פון —
מענער-רעשטען
אויף אַנציגער און פּאַלטענס, ביליצער, טאָמאַשאָווער א. א. פון די בעסטע קוואַליטעטן מאָדערנסטע מוסטערן, צו די ביליגסטע פּרייזען.
יעדער קויפער בעקומט ראַבאַט.
קומט און איבערצייגט אייך!
5 נאַוואָמיעסקאַ 5
ביי **R. Szczęśliwy**
פראָנט 2-טער שטאָק
גערעכנט דעם אַדרעס.

די נייעסטע מאָדעלען שיך
פון די עלעגאַנטסטע
אין אַ רייכען אויסוואַהל בעקומט איהר נור ביי
A. Ogórek
ŁÓDŹ, ZAWADZKA 11.

Dr
Wajnberg
ספּעצ. פון לונגען, האַלז און סקלעראָז-קראַנקהייטען
וואוינט יעצט פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9—10 פריה, 3—4, 8—9 אָוו.

Dr. med.
E-Reicher
ספּעצ. פאַר מענער-שוואַכע, און סעקסועלע בעראַטונג
פּאָלודניאָוואַ 28, טעל. 201-93
נעמט אָן פון 8—11 פריה און פון 5—8.
זונטאָג און פייערטאָג פון 9—1.

מאָטאָרען עלעק-טרישע
...ריע און געניצטע צו ווינדריגסטע פּרייזן
...עפּעראַטור-ווערקשטעלן. איבערוויקלונג
...ון מאָטאָרען און דינאַמאָ-מאַשינען, עלעק-טרישע אינסטאַלאַציעס פון קראַפט, ליכט און סיגנאַליזאַציעס פיהרט אויס
Przedsiębiorstwo inżynieryjno
Elektro-mechaniczne
MAURYCY RAK

צאָהן-אַרצט
טאַנדאַווסקאַ
51 גלובנאַ 51
(רוג קילינסקיעגאָ), טעל. 174-93
נעהמט אָן צו לעטשניצע-פּרייזען פון פריה ביז 8 אָוו. זונטאָג פון 10—12 בייטאָג.
רענטגען - פאָטאָגראַפיעס סאָלוקס-בעלייכטונג. קינסטליכע ציינער.

בלאקאדע פון דייטשלאנד
ווערט צוגעגרייט דורך ענגלאנד און אמעריקא

אוגור. דער לאנדאנער קארעספאנדענט פון א רייך איראפעאישע בלעטער געהערט צו די פאליטי־ שע זשורנאליסטען, וועלכע זענען צום בעסטען אינ־ פארמירט. עס איז געוויס אנצווייזען אויף זייגע לעצטע רעוועלאציעס וועגען די פלענער פון דייט־ שען גענעראל־שטאב אין פאל פון א קריג מיט פראנקרייך אנצוהויבען דעם אנגריף דורך דער שווייץ. ווי וויכטיג עס זענען געווען די אינפארמא־ ציעס איז צו זעהען דערפון, אז באלד דערנאך האט די שווייצארישע רעגירונג אסיגנירט העכער הונ־ דערט מיליאן פראנק אויף צו בעפעסטיגען די גרע־ ניצען מיט דייטשלאנד.

אין זיין לעצטען בריף פון לאנדאן פערנעהמט זיך אוגור מיט דער פראגע וועגען רושם, וועלכען דער דייטשער אויסטריט פון פעלקערבונד, האט געמאכט אין ענגלאנד אויף דער פסיכיק פון ענג־ לענדער און וועגען די פאראויסגעזעהענע רעפער־ סיעס געגען די שטערער פון שלום אין דער וועלט. געגען היטלערישען דייטשלאנד. אוגור האלט, אז דער רושם אויף דעם דורכשניטליכען ענגלענ־ דער פון דעם דייטשען שריט איז בעדייטענד גרע־ סער ווי מען קאן וועגען דעם אורטיילען אפילו לויט דער ענגלישער פרעסע. דער ענגלענדער איז ממש ערשיטערט פון דער ברוטאלקייט און ציניזם פון די נאצי־פאליטיקער.

אוגור רעדט דאן ארום די ווערטוועלע שריט, שריט, וועלכע ווערען צוגעגרייט דורך ענגלאנד און אמעריקא געגען דייטשלאנד. די שריט בעשטייען אין בלאקאדע פון היטלער־לאנד. צוערשט ציילט ווייזט און דאן אויך פאלשטענדיגער, דאס הייסט, אז דייטשלאנד זאל ווירטשאפטליך אינגאנצען איזא־ לירט ווערען, אין איצטיגען מאמענט קומט שוין פאר אין לאנדאן א הכנה צו דער בלאקאדע. דהיינו. אין לאנדאן ווערען דערפיהרט בידן מיני־ מום די קרעדיטען, פון וועלכע דייטשלאנד פלעגט

געניסען אמאל אין דער בריטישער מאס. די לאנ־ דאנער סיטי האט פערשלאסען איהרע קאסעס פאר בערלין, און עס ווערט באר געגוג זיין איין רמז פון דער רעגירונג אז די קוואלען פון קרעדיטען זאלען אינגאנצען אויסגעטרוקנט ווערען און דייטשלאנד זאל מעהר נישט בעקומען אין ענגלאנד געבארגט קיין פעניג.

דאן וועט זיך אנהויבען דער צווייטער עטאפ פון דער בלאקאדע. דייטשלאנד וועט אפגעשניטען ווערען אויך אויף אלע אנדערע ווירטשאפטליכע געביטען פון דער וועלט. עס וועלען בלאקירט ווערען די דייטשע האפענס, דער דייטשער עקספארט וועט אינגאנצען געליימט ווערען.

נאך ענגלאנד וועט קומען אמעריקע: די ניו־ יארקער וואל־סטריט וועט טון דאסזעלבע, וואס די לאנדאנער סיטי, איבריגענס ווייזט אן אוגור, אז די בלאקאדע אין דער פארם פון באיקאט אין בריי־ טען מאסשטאב האט זיך שוין אנגעהויבען אין די פעראייניגטע שטאטען, ער ברענגט א ביישפיל פון גרויסע פירמעס, וועלכע שטעלען אנאנסען אין די בלעטער אויף גאנצע זייטען און זענען מודיע די לעזער אז אין זייערע געשעפטען זענען די אומזא צען מיט דייטשע סחורות דערפיהרט געווארען ביז צו איין פראצענט פון דעם פריהערדיגען אומ־ זאץ, די אנאנסען מאכען א גרויסען רושם.

אט אויף דעם וועג פון ווירטשאפטליכער איז־ זאלירונג וועט גיין ענגלאנד און נאך ענגלאנד די פעראייניגטע שטאטען אין קאמף געגען דעם מיל־ חמה־געשפענסט, וועלכען די נאציס האבען פער־ האנגען איבער דער וועלט.

צוויי היטלעריסטען בעשטראפט
פאר שלאגען אנ'אמעריקאנער בירגער

בערלין, 19 (ספ. טעל.)

א ספעציעלער טריבונאל האט בעטראכט דעם פראצעס פון 2 היטלעריסטישע שטורמיסטען וועלכע זענען געווען בעשולדיגט, אז זיי האבען געשלאגען דעם אמעריקאנער בירגער פעלץ, וועל־ כער האט נישט בעגריסט, אין דיסעלדארף, בעת א דעפילאדע, די היטלעריסטישע פאהן.

דער דאזיגער פאל האט בשעתו ארויסגערו־ פען א פראטעסט פון אמעריקאנער אמבאסאדאר אין בערלין.

נאך א קורצע בעראטונג האט דער טריבו־ נאל פעראורטיילט ביידע בעשולדיגטע צו 6 חדשים תפיסה יעדען.

היטלער וועגען די פויליש=דייטשע בעציהונגען
זיי בעדארפען ווערען גוטע פריינט
זייבע ערקלערונגען וועגען פוילישען קארידאר

לאנדאן, 19. (ספ. טעל.)

„דיילי מייל" האט היינט אפגעדרוקט א גע־ שפרעך פון זיין ספעציעלען קארעספאנדענט מיט'ן קאנצלער היטלער.

היטלער, האט אין דעם געשפרעך, ערקלערט, אז די דייטשע מיליטאריזאציע האט נישט קיין צום קריגס־ציל. נאר בלויז ערציהונגס־צילען אינער־ ליך אין לאנד, בעזונדערס אין קאמף מיט'ן קאמו־ ניזם.

היטלער האט אויך אפגעלייקענט די ידיעה, אז דייטשלאנד בעוואפענט זיך און קויפט געווער און אמוניציע.

אויף דער פראגע וועגען פוילישען קארידאר, האט היטלער געענטפערט:

„קיינער וועט נארמאל נישט בעטראכטען דעם קארידאר פאר איינע פון די גרויסע דערגרייכונגען פון דער שלום־קאנפערענץ. אזא ארט לעזונג האט נאר געקענט אין רעזולטאט שאפען פיינדליכע בעצי־ הונגען צווישען דייטשלאנד און פוילען, אפילו דער שלום־טראקטאט גיט אונז דאס רעכט צו פאדערען א רעוויזיע.

קיינער אין דייטשלאנד טראכט נישט ארויסצו־ טרעטען געגען פוילען מיט א מלחמה צוליב'ן קארי־ דאר. נאר אלע האבען מיר די האפנונג אז ביידע פעלקער קאנען זיך פערשטענדיגען און רוהיג פיה־ רען א דיסקוסיע.

די צוקונפט וועט בעווייזען אויב דייטשלאנד און פוילען קאנען נישט געפינען אזא אופן פון לע־ זען די פראגע וואס זאל קאנען אנגענומען ווערען דורך ביידע צדדים.

אויף דער פאריזער בערזע

פאריז, 19 (ספ. טעל.)

די דעקלאראציע פון פרעמיער דאלאדיע און די אויסנאהם-מעשלוסען, וואס האבען צוגעאיילט די דיסקוסיע איבער די רעגירונגס-פראיעקטען, האבען ארויסגערופען א שטארקען איינדרוק אין די בערזע־ קרייזען, וועלכע האבען רעאגירט מיט העכערען די קורסען.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן פערשטארקען דעם צוטרוי צו די פאפירען איז געקומען צו א ירידה פון די קורסען פון די אויסלענדישע וואלוטעס.

דעם דאלאר האט מען נעכטען נאטירט 17,25 און מיט א טאג פריהער – 17,54.

דעם פונט האט מען נאטירט 79,679 און מיט א טאג פריהער – 80,125.

ראדיא=פראגראם
פרייטאג, ד. 20 אקטאבער 1933

7,00 צייט-סיגנאל, 7.05 גימנאסטיק, 7,20 גראמאפאן, 7,35 ידיעות, 7,40 גראמאפאן, 7,52 הויזווירטשאפט, 11,30 פרעסע, 11,40 עקספארט־ ידיעות, 11,57 צייט-סיגנאל, 12,30 ידיעות 12,38 מוזיק, 3,30 קאמוניקאט, 3.40 גראמאפאן, 3,55 גראמאפאן, 4,40 איבערזיכט איבער די נייעסטע אויסגאבען, 4.55 קאנצערט, 5,50 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז, 6.00 רעפע־ ראט, 6,20 לייכטע מוזיק, 6,55 לאדזער פאסט־ קאסטעל, 7,10 פערשידענעס, 7,25 פעליעטאן, 7,45 ידיעות, 8,00 מוזיק, שמועסען, 8,15 סימפ. קאנצערט, רעפעראט, 10,40 ספארט, 10,50 טאנץ־ מוזיק, 11,00 קאמוניקאט, 11,05 טאנץ-מוזיק.

שבת, דעם 21=טען אקטאבער

7,00 צייט-סיגנאל. 7,05 גימנאסטיק. 7,20 גראמאפאן. 7,35 ידיעות. 7,40 גראמאפאן. 7,52 הויזווירטשאפט. 11,30 פרעסע-איבערזיכט. 11,40 עקספארט=ידיעות. 11.45 קאמוניקאט. 11,50 ידיעות. 11,57 צייט-סיגנאל. 12,05 מארשען און מיליטערישע לידער. 12,30 ידיעות. 12,38 טאנץ־ מוזיק. 3,30 קאמוניקאט. 3,55 גענזען-גאז און לופט-פליהעריי. 4,00 אודיציע פאר קראנקע. 4.40 לעקציע פראנצויזיש. 4,55 קאנצערט. 5,50 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאטען פון לאדז. 6,00 רעפעראט. 6,20 מוזיק. 7,05 מער־ שירענעס. 7,25 ליטעראריש פערטעל-שעה. 7,45 ידיעות. 8,00 קאנצערט. 9,00 פאסט-קעסטעל. 9,20 שאפען=קאנצערט. 10,00 קאנצערט.

פון אויסלאנד

6,30 ריגא – אפערע. 9,00 מיילאנד – אפערע „אאידא". 10,10 לאנדאן – סימפאנישער קאנצערט.

קלאנג-קינא=טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
די לאנג-ערווארטעטע ריזיגע דראמע
בלאנדע ווענוס
אין דער הויפט - ראלע: די גאוניאלסטע טראגיקערין אין דער פילם-וועלט
Marlena Dietrich
נעבנבאי פראגראם:
„10% פאר מיר"
אנהויב פון די סעאנסען טעגליך 4.30 נ"מ
שבת און זונטאג—12.30 א זייגער בייטאג

CASINO
היינט און פאלגענדע טעג!
אזעלכעס איז נאך נישט געווען אין די געשיכטען פון דער קינא-קונסט
King Kong
אין די הויפטראלען:
Fay Wray,
Robert Armstrong,
Bruce Cabot.
אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג
פאספארטוס און הנחה-בילעטען אונגילטיג.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 149=07
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס- קראנקהייטען, מענער-שוואכע-בעהאנד- לונג און סעקסועלע בעראטונג.
עלע ארט אנאליזען.
נעמט אן פון 8—11 און 4 -8 אוו. זונטאג פון 9— 1 בייטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לאטשניצע-פרייזען.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז מיין איבעראל בעקאנטע און רעיעל היטען-געשעפט א. ג.
„KURJER KAPELUSZNICZY"
15 פאלודניאווא 15
עמפפעהלט צום הערבסט- און ווינטער- סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די לעצטע
מענער-היטען
לויט די נייעסטע פאסאנען און קאלירען
בעמערקונג: צוליב דער קריטישער צייט ווערט פערקויפט
מיט 30% ביליגער ווי אי־ בעראל
זעמטליכע רעפעראטורען און פאסאנירען ווערען אויסגעפיהרט שנעל, גוט. רעיעל און ביליג.

צו די נידריגסטע פרייזען
קאן זיך יעדער איינער פאטאגראפירען
אין דעם ערשטקלאסיגען
קונסט-פאטאגראפישן אנשטאלט
„פאראניא"
11 יערזשעגא 11
6 פאס-פאטאגראפיעס, דאפעלט רעטושירט, ברוין, אויף ויידע-פאפיר קאסט באר 1 זל.
4 פאסט-קארטען.
די בעסטע אויספיהרונג .... 3 זל.
ווי אויך א שעהן פארטרעט פון 2.50 אן.
בעמערקונג: צו יעדער אויפנאהמע קאנט איהר בעקומען שעהנע ארטיסטישע קאסטיומען אהן צוצאהלונג.
מיט אכטונג
„POLONJA", 11 Jerzego 11
אינהאבער דיפל. פאטאגר. גוטערמאן
לאדז, יעזשעגא 11.
צופאהר טראמוואי נומער 3.

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט
18 יאהר פראקטיק,
ערטיילען פויליש,
יודיש, פראנצויזיש,
עספעראנטא, דייטש,
בוכהאלטעריע און
מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12
רעכטע אפיציגע, 1-
טער שטאק, וואוי־
נונג 30, שיף.

לעהרערין
גוטע פעדאגאגין
ערטיילט אונטעריכט
פאר דערוואקסענע,
אין פוילישע, יודישע
און דייטשע שפראכן
צו ביליגע פרייזען.
לאסמאן,
בזשעזשינער 15.

אכטונג!
זעהר געשמאקע, היימישע
מיטאגען
צו בעקומען ביי
י. מ. איבעשיץ
פעטריקאווער 50, טעל. 224-86.
ס'ווערט אויך אנגענומען חתונות, שמחות, בעלער א. ד. גל.
אויפ'ן ארט און ארויסשיקען
צו רעדוצירטע פרייזען.
9999

ישיבת „תורת משה"
מעלדעט, אז ס'ווערען אנגענומען קינדער פון יעדער עלטער צו לערנען אלע למודי קודש, עברי, חומש, רש"י, נ"ך, משניות, גמרא, תוספות, העברעאיש און יודיש.
נייע תלמידים ווערען איינגעשריבען טעגליך פון 8 פריה ביז 8 אוונד.
בעמערקונג: קלענערע קינדער ווערען אהיים געפיהרט.
21 זגערזשער 21
לינקע אפיצינע לעצטער איינגאנג 1 שטאק.

מודעה.
די ישיבה „בית יוסף", וואס איז ביים וואלבארושער רבי שליט"א (זשער 38) איז נאך דא פלאץ פאר בחורים פון גמרא, תוספות, און די יאהרצייט פון ארמו"ר זצ"ל מוואלבארוש איז דעם שבת, פרשת נח, און עס ווערט געפיהרט טיש.

Dr. med.
S. KRYNSKA
הויט און ווענערישע קראנקהייטען
(פרויען און קינדער)
נעמט אן פון 9—11 פריה און 3—4 נאכמ.
34 SIENKIEWICZA 34
telefon 146-10.

דערמיט ענטשולדיג איך זיך פאר דער פערוואלטונג פון מאגאזין-שניידער־ מייסטער-פעראיין, פילסודסקיעגא 12 פאר מיין אומטאקטישער האנדלונג בעתןשטרייק. אלס צייכען פון חרטה שפענד איך 50 זל. פאר'ן פעראיין און פערזיכער, אז אויף להבא וועט אזעלכעס מעהר נישט פאר־ קומען. יודעל פייערמאן.

וואכען-קאלענדארען
קויפט אלע אינסטיטוציאנען נאר די וועלט בעריהמטע
„מסורה" = קאלענדארען
וועלכע זענען פינקטליך און עסטעטיש אויסגעפיהרט. אויף פערלאנג ווערט גע־ דרוקט מיט אייגענע פירמעס.
צו בעקומען אין בוכהאנדלונג „מסורה"
לאדז, פילסודסקי 34.

א לאנגיעהריגער
מיליטער-בעאמטער
ערטיילט אייך עצות און אנווייזונג פאר צוריקבעקומענע פון אויסלאנד וועלכע האבען צוליב וועלכע עס איז סיבות נישט דורכגעמאכט דאס מיליטער דינסט. :-: ספעציאליסט אין שרייבען פון ביטעס פאר
אלערלייע שפיליערס
ב. מאן פעטריקאווער 10

אמעריקא אנערקענט ראטען-פערבאנד

אין וואשינגטאן קומען פאר ענטגילטיגע אונטערהאנדלונגען

מאסקווע, 19. (ספ. טעל.)
ווי מען איז מודיע האט די אמעריקאנער רעגירונג ענטגילטיג בעשלאסען צו אנערקענען ראטען-פערבאנד.
אין וואשינגטאן קומען פאר אונטערהאנדלונגען וועגען אנשליסען דיפלאמאטישע בעציהונגען און אויפלעבען די ווירטשאפטליכע בעציהונגען.
לויט ווי מען פערזיכערט פון מאסגעבענדע קוועלען וועט נאך אין היינטיגען חודש פארקומען דער אקט פון אנערקענען ראטען-פערבאנד דורך אמעריקא.

אנטיסעמיטישע אקציע געגען יודישע האנדווערקער

צוליב דער „האנדווערקער-וואך" אין דייטשלאנד

בערלין, 19 (יט"א טעלעגראפיש)
אין צוזאמענהאנג מיט דער „האנדווערקער-וואך" אין דייטשלאנד, האבען די היטלעריסטען אנגעהויבען א שארפע אקציע געגען די יודישע האנדווערקער.

Dr. R.
Zalcwasser
CHIRURG — כירורג
ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17
נעהמט אן פון 1—2 בייטאג און פון 4—7 נאכמ.

אינדיאנער באיקאטירן דייטשע סחורות

ווייל די ראסען-טעאריע איז געגען די קאלירהויטיגע

לאנדאן, 19 (יט"א טעלעגראפיש)
„טיימס" ברענגט א ידיעה פון צעילאן (דרום אינדיען), אז אין פארלאמענט איז אריינגעטראגען געווארען א פארשלאג, אז די רעגירונג זאל פערווערען דעם אימפארט פון דייטשע סחורה, ווייל די ראסען-טעאריע איז געגען די קאליר הויטיגע פונקט ווי געגען יודען.

אנטיסעמיטישע עקסצעסן אויף די בודאפעשטער הויכשולען

7 יודישע סטודענטען פערוואונדעט

בודאפעשט, 19 (י.ט.א. טעלעגראפיש).
אויף דער בודאפעשטער אוניווערזיטעט זענען אויסגעבראכען אנטיסעמיטישע אונרוהען. 7 יודישע סטודענטען זענען פערוואונדעט געווארען. דריי זענען שווער פערוואונדעט. די עקסצעסן זענען געווארען צוגעגרייט. די רעגירונג פיהרט אן אויספארשונג.

ארעסטירט די ראדאמער קהלה-פערוואלטונג

צוליב מיסברויכען אין דער קהלה-ווירטשאפט

ראדאם, 19. (יט"א טעלעגראפיש).
היינט זענען ארעסטירט געווארען אלע זיבען מיטגלידער פון דער געוועזענער ראדאמער קהלה-פערוואלטונג. די ארעסטירטע זענען אויך מיטגלידער פון דער איצטיגער קהל-פערוואלטונג. צוזאמען מיט די פערוואלטונגס-מיטגלידער איז אויך ארעסטירט געווארען דער קהלה-סעקרעטאר. אלע זיי זענען זיי איינגעזעצט געווארען אין דער ראדאמער תפיסה.
דאס איז א רעזולטאט פון אן אויספארשונג וואס די אויספארשונגס-אמט האט געפיהרט עטליכע חדשים וועגען מיסברויכען אין דער פריהעריגער קהלה-ווירטשאפט.

אמעריקאנער רעגירונג ביי-הילפיג דיקשטיין'ען

אין קאמף געגען דער נאצי-פראפאגאנדע אין אמעריקא

ניו-יארק, 19 (יט"א טעלעגראפיש)
די אמעריקאנער רעגירונג האט דעם קאנגרעסמאן, דיקשטיין, צוגעזאגט ביי-הילפיג צו זיין אין דער אויספארשונג וועגען דער פראפאגאנדע פון די נאציס אין אמעריקא.

די ענגלישע רעגירונג איז איינוג בנוגע דייטשלאנד

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)
דער קריגס מיניסטער לארד היילסהאם, האט נעכטען אין אוונט געהאלטען א רעדע אין ליווערפול און ערקלערט, אז דער גאנצער ענגלישער קאבינעט, ווי איין מאן, שטעהט אויף דער זייט פון מיניסטער סיימאן, בנוגע דייטשלאנד.

וואס עס פאדערט די לאנדאנער פרעסע

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)
די היינטיגע לאנדאנער צייטונגען שטעלען זיך ווייטער ברייט אפ אויף דייטשלאנדס שטעלונג צו דער אנטוואפנונגס קאנפערענץ און פאדערען עס זאלען וואס גיכער פערעפענטליכט ווערען די אלע דאקומענטען, וואס עס געפינען זיך ביי דער ענגלישער רעגירונג.

בעקאנטמאכונג.
איז געווארן איבערטראגען פון פיעטריקאווער 33 אויף
קירזשנער-אטעליער
דערמיט מאך איך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז מיין
4 נארוטאוויטשא 4
און איז פערזעהען אום בעפארשטעהענדן וויגטער-סעזאן מיט די נייעסטע מאדעלען.
רעעלע בעהאנדלונג! ביליגע פרייזען!
מיט אכטונג מ. שאליט, נארוטאוויטשא 4

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע

ערשטע קלאס — ערשטער טאג

50000 zł. na Nr. 72462
20,000 zł. na Nr. 6872
5000 zł. na Nr. 17705
Po 2000 zł. na N-ry 50418 51136 110069 153626
Po 1000 zł. na N-ry 23232 106379 131619
Po 500 zł. na N-ry 28564 28919
Po 400 zł. na N-ry 12225 25793 48405 80836 110744 131808 164193
Po 200 zł. na N-ry 531 23245 45748 47121 69072 71879 79672 94535 105368 110547 146136 154953
Po 150 zł. na N-ry 5666 7451 14505 15298 17271 29845 40019 54810 56244 60368 60949 69972 71670 75698 77523 82729 84154 85044 97121 101914 105102 109279 116255 121384 121698 122225 123756 149909 149977 151716 158104 160342 162090 164594 168845

Po 100 zł. na N-ry:

66 517 608 10 1044 166 91 371 426 514 765 850 2056 78 127 202 256 362 520 727 969 71 89 3026 30 67 114 75 271 92 428 55 550 663 850 4051 70 202 28 34 68 462 688 772 993 5109 318 73 418 28 523 623 94 96 849 6269 89 337 412 565 763 73 7037 43 95 108 491 504 30 88 763 8027 82 909 9007 196 324 68 435 836 39 41 92 10046 49 101 89 201 451 640 758 910 11021 181 351 416 544 64 800 937 12150 267 393 521 698 3321 503 624 706 815 900 59 14034 156 417 562 79 637 15130 354 411 762 93 814 26 29 16029 136 567 650 807 31 17014 52 64 234 85 383 443 606 25 34 821 18095 153 347 61 512 81 662 747 86 885 19015 160 257 449 77 667 69 828 920 20067 278 395 510 84 695 40 84 87 719 28 38 813 34 21056 370 559 61 97 820 25 44 22010 133 245 375 500 609 62 70 737 90 95 808 912 26 23023 476 666 77 819 24191 98 296 511 31 731 47 971 25074 203 57 64 300 95 528 67 681 912 49 26139 94 291 638 48 812 27009 126 314 481 520 65 643 965 28065 87 153 80 91 221 56 310 17 34 552 707 29151 60 220 54 302 456 523 66 72 618 871 921 30058 215 303 553 59 72 609 46 72 809 902 31063 70 259 364 458 681 873 992 32159 274 392 888 33293 378 422 504 05 61 749 888 34212 388 415 567 76 83 86 644 797 974 35321 87 98 575 759 36021 311 516 606 84 95 750 841 37006 104 533 86 672 809 17 40 83 38170 80 339 752 39238 666 76 837 938 40022 70 115 301 15 944 97 11004 126 58 225 80 424 59 96 523 633 81 710 89 802 42032 120 43 218 83 348 79 411 12 57 507 600 767 78 79 43057 97 106 360 519 49 744 75 825 44019 46 57 120 29 98 219 69 548 759 88 930 45038 118 206 46 122 657 99 800 71 992 46197 217 49 56 61 555 657 47119 205 523 63 734 841 48030 160 226 402 57 539 44 56 775 810 18 30 947 49184 209 15 70 344 441 60 668 705 07 83 50095 110 302 14 407 544 845 65 51016 63 96 137 239 50 52 560 95 721 935 52040 164 357 95 732 63 804 15 36 53003 08 22 54 258 307 468 536 46 751 849 54081 330 418 587 682 55349 412 678 939 56011 38 234 350 609 914 15 57005 112 34 53 84 300 54 407 723 822 54 56 914 58186 363 564 712 923 64 59177 204 428 63 579 632 81 60043 117 34 74 205 65 313 412 645 47 73 61019 39 104 05 297 326 89 435 81 764 964 62044 93 414 63 530 63233 553 85 674 756 852 77 64169 302 435 583 38 748 895 65074 546 75 748 66116 19 242 494 620 700 11 33 71 827 923 67139 240 337 03 583 607 38 46 68111 14 43 61 369 579 746 56 69033 446 603 49 742 70030 159 534 93 609 67 851 83 964 71032 200 724 944 89 72154 73 342 707 988

[illegible] 808 11 987 74176 93 386 527 32 603 18 746 75092 925 99 496 538

76103 464 70 591 933 77006 106 414 719 78001 13 90 152 246 508 635 882 79019 84 511 26 47 65 673 726 822 909 96 80001 103 83 214 41 95 346 467 594 846 81077 90 119 61 246 311 413 519 81 99 914 68 82227 480 590 738 862 83105 42 51 52 263 98 318 49 452 586 692 84086 248 656 714 85003 80 81 166 200 61 64 319 530 87 601 95 911 86206 327 485 539 66 714 61 811 87068 181 216 301 442 48 508 712 919 81 88085 89 176 208 69 436 527 737 880 89079 482 674 868 90077 288 526 56 716 832 34 62 98 91132 36 302 628 793 920 21 92009 84 29 83 30 56 520 89 759 840 904 32 61 93049 407 624 94088 116 23 45 427 663 711 890 95032 456 90 502 03 708 47 96027 239 56 301 61 587 634 64 93 740 800 68 906 60 97143 202 305 445 586 609 13 98 789 98034 316 20 74 441 46 616 846 99098 114 51 397 515 19 73 899 967 100167 466 99 514 34 58 723 54 821 101010 31 52 123 435 628 826 939 102093 96 134 46 60 212 471 516 622 41 732 37 80 858 984 103103 70 289 318 104320 495 525 57 636 43 55 69 783 827 33 75 989 97 105232 421 89 735 95 106039 82 273 489 514 41 73 745 1073532 71 544 96 690 715 951 68 92 108233 54 68 420 50 554 71 603 71 867 985 109133 372 495 569 98 677 747 952 110048 98 244 97 328 481 510 36 111104 234 36 82 301 85 913 112003 17 29 106 45 99 300 511 20 714 26 13063 234 89 511 901

114481 524 617 37 83 812 949 70 115064 103 268 328 437 516 51 627 89 763 899 905 116060 75 166 226 44 84 339 581 607 09 720 117021 39 72 120 42 209 35 51 337 597 639 77 745 74 99 809 118013 51 79 96 221 62 488 596 676 740 800 119094 282 340 443 69 517 704 809 25 79 120017 144 389 433 67 522 30 682 761 819 57 984 89 121014 86 133 275 94 492 540 711 819 29 39 923 122053 69 121 95 97 315 467 94 520 53 667 704 123014 515 40 696 873 124142 383 443 88 683 776 806 125010 135 249 95 408 26 549 696 844 126027 51 63 136 323 75 408 538 66 621 814 16 963 127089 186 301 06 414 531 612 735 895 984 94 128106 599 616 886 129177 207 21 22 361 67 427 649 58 130241 425 64 555 615 787 816 53 131008 29 130 34 89 95 243 391 505 84 132130 238 374 537 640 80 769 844 47 133080 165 87 713 134048 76 228 75 417 948 59 135006 2033 82 300 430 824 136057 209 16 434 518 38 84 788 137045 151 204 31 77 341 588 665 762 878 935 78 138164 84 280 524 664 809 71 139055 184 258 495 140045 325 438 559 609 738 816 17 141111 399 661 853 66 81 935 142106 71 95 211 315 47 77 455 70 96 515 643 798 815 81 143133 910 144005 42 54 109 94 214 444 584 145242 398 629 746 60 146009 536 50 642 50 727 814 992 147172 97 559 656 893 148019 141 312 39 695 763 818 968 149078 106 218 49 52 91 344 505 849

150004 218 606 19 78 151002 66 245 301 43 420 509 76 637 89 711 868 923 152013 37 51 132 70 206 48 67 450 517 18 698 740 45 903 153091 166 348 449 502 40 634 73 703 154003 59 77 104 155009 219 56 533 53 67 754 92 900 41 84 156120 232 49 320 40 411 695 157174 232 33 522 86 844 69 90 158169 398 99 545 703 159030 90 640 62 744 160008 09 731 804 14 947 161038 134 253 345 407 886 87 953 162211 55 308 473 745 902 163339 63 563 89 770 95 818 906 44 164047 236 352 588 640 46 165151 228 358 94 997 166353 65 539 840 951 167065 149 413 84 509 713 27 808 40 91 919 168040 541 52 692 93 723 76 169107 307 65 577 707 988

CIĄGNIENIE POPOŁUDNIOWE.

5000 zł. na Nr. 78073
Po 2000 zł. na N-ry 43345 59838 132287
Po 1000 zł. na N-ry 7449 143751 168762
Po 500 zł. na N-ry 36161 123577 136921
Po 400 zł. na N-ry 54430 115352 153648
Po 200 zł. na N-ry 15014 24835 28995 50862 51103 52971 55763 61643 78452 81528 106314 117246 118729 124411 156892 159158 160440 161109 163735 165142
Po 150 zł. na N-ry 1886 4724 7172 8678 12525 15965 18658 203382 20840 26125 28633 30932 30961 39316 41191 47285 47911 52629 54631 56550 61992 63171 72830 75802 89306 94622 95228 104702 105507 118569 120424 141232 141988 143881 148730 151084 151148 155122 157031 165196 167178

Po 100 zł. na N-ry:

10 29 92 146 212 23 472 611 808 904 1089 95 222 37 417 594 2252 97 390 529 36 644 60 861 965 3123 266 481 589 726 34 913 71 4163 92 274 304 419 561 615 27 815 5105 298 312 52 53 99 590 685 99 794 902 58 6016 27 61 108 208 587 608 60 896 949 7145 68 348 451 75 739 88 96 972 8043 71 629 9063 337 66 85 99 536 98 625 722 32 853 972 10356 476 596 876 946 99 11078 325 29 901 47 12014 94 209 385 426 547 66 646 51 717 54 844 13189 92 248 618 723 857 976 14222 35 318 24 443 587 677 96 766 846 952 15031 346 444 722 53 70 865 83 16036 112 21 33 99 202 362 410 18 540 55 70 720 56 832 916 17047 106 23 59 203 300 416 47 541 641 51 18041 164 69 879 917 72 81 19143 63 382 729 844 77 20016 76 123 38 223 378 551 652 63 69 70 76 931 21014 27 104 70 89 247 67 411 14 30 64 523 633 81 791 803 912 22193 328 459 519 63 64 600 24 23046 89 275 78 454 552 621 56 58 727 63 865 917 24024 83 517 641 54 60 781 817 79 943 25027 270 368 412 16 865 944 26004 201 449 509 959 27124 67 86 289 554 97 614 96 706 32 76 28051 164 411 21 504 28 636 704 920 22 73 99 29377 439 91 518 661 750 72 894 30189 315 48 411 61 661 97 710 50 884 932 31140 41 75 202 42 327 82 642 48 88 32093 205 7 326 490 726 858 90 930 33109 209 84 308 621 33 936 34042 146 243 483 607 728 44 822 35050 64 316 412 47 55 769 937 36038 146 82 213 373 495 890 21 44 48 49 993 37009 85 141 50 52 225 447 537 794 843 915

38250 512 56 636 709 18 807 10 39224 40 412 91 653 888 95 943 40042 237 87 317 75 497 524 611 732 56 41044 47 168 96 18 61 69 466 533 644 52 846 979 42061 62 114 99 202 63 413 592 624 707 909 43120 260 81 486 566 892 959 44011 80 234 50 332 489 634 35 71 798 816 45000 164 293 94 313 500 50 46189 307 468 501 50 628 803 969 47033 189 414 31 590 680 94 856 72 939 48046 71 164 284 515 91 608 91 93 49001 16 87 226 60 339 53 643 934 53 50008 61 137 220 27 92 359 667 99 759 861 88 94 51093 146 261 327 510 615 19 88 714 69 52039 117 79 238 87 473 716 53067 71 115 50 62 249 71 527 746 924 45 54263 373 557 682 705 29 68 94 882 979 55116 432 540 744 958 56029 86 482 522 561 57124 88 36 366 533 921 60 94 58436 515 697 986 59267 464 768 70 76 899 60132 504 61007 95 95 232 67 73 80 478 699 957 92 62083 239 42 434 709 32 238 63108 236 359 430 664 89 96 815 92 945 64108 441 614 790 65108 334 66 430 53 582 853 66024 44 102 344 87 730 72 93 847 69 67033 80 228 400 531 725 96 829 39 68084 86 333 841 63 69003 21 96 113 76 357 67 414 562 845 72 70070 368 545 90 654 712 52

56 84 807 23 925 79 71095 240 345 406 505 599 72022 26 152 225 35 70 81 302 88 557 963 73173 84 93 243 434 527 48 96 745 819 921 52 74188 243 51 432 524 661 76 705 75089 208 460 615 27 34 914 94

76168 86 316 59 421 512 31 744 55 77076 99 329 470 505 54 95 708 916 78 78000 205 73 318 500 48 606 28 700 17 852 69 79016 541 656 76 783 911 21 80024 132 276 761 81031 100 207 17 609 982 82044 297 673 86 83326 445 96 557 885 918 84002 132 281 465 552 611 61 755 85068 159 79 343 434 535 666 72 875 86088 101 27 302 85 409 20 575 709 819 87214 410 49 84 88020 61 190 299 708 89169 778 800 51 90025 201 33 327 43 498 592 621 702 28 91007 464 596 797 815 41 905 34 71 92030 193 336 526 669 76 715 858 962 93038 320 47 511 64 735 50 90 914 94009 62 191 332 514 52 76 95098 114 66 251 301 89 599 610 785 805 96011 16 183 396 419 563 69 640 910 97023 115 26 82 86 220 316 61 66 89 403 33 78 527 861 909 98002 47 150 86 251 66 375 521 659 742 54 943 99078 140 42 315 442 637 851 94 100066 84 135 540 655 101006 64 68 506 623 43 56 890 918 53 102068 13 65 73 279 550 625 745 103394 698 781 812 50 951 79 104055 171 342 507 639 98 99 705 79 844 63 72 984 105103 244 86 609 20 44 709 818 32 45 106089 564 608 837 63 902 29 107034 120 254 444 577 80 742 74 75 855 935 108122 273 574 647 903 109432 573 88 89 691 804 110186 204 339 755 816 59 973 111167 85 230 47 630 98 845 937 49 112269 407 620 722 113088 170 343 97 719 903

114107 34 435 525 933 69 115113 14 277 464 536 919 69 116051 112 73 310 541 84 85 96 968 117089 124 203 52 301 463 66 574 664 92 118046 73 157 71 392 427 674 84 746 119056 365 511 25 604 62 868 120031 145 291 346 445 620 34 76 930 121019 111 46 292 371 634 63 122107 30 58 323 66 99 538 709 24 858 71 966 123053 150 292 301 529 38 646 822 900 69 124016 106 234 57 96 809 921 125060 99 136 45 445 53 99 642 727 71 920 126089 221 68 369 526 667 729 852 86 913 14 71 127018 74 76 406 594 646 790 839 128057 664 911 129156 243 378 414 547 61 723 906 27 130060 702 66 93 131001 18 34 174 81 337 567 765 980 132136 228 418 50 500 20 49 783 851 986 133159 347 630 71 844 134345 416 97 570 820 32 135120 420 614 55 81 702 23 56 997 136014 116 44 261 442 593 96 624 28 61 731 137058 107 209 637 708 802 12 84 138495 747 812 139081 211 51 61 343 413 564 633 48 72 140044 97 167 226 77 435 70 535 78 141296 472 676 838 904 18 64 142049 86 228 73 225 84 420 515 617 913 52 143059 77 522 841 951 63 144117 254 338 872 145119 65 513 648 840 952 55 146097 228 347 64 663 781 989 147138 52 88 208 30 91 448 615 21 148041 169 202 322 550 609 747 843 149216 387 556 63 915

150006 203 40 87 470 71 98 528 814 28 947 151062 105 60 283 552 649 152023 117 24 66 253 320 421 591 704 29 50 809 34 916 153036 115 559 70 640 71 776 814 989 154012 34 302 04 478 555 59 834 155008 306 07 668 80 796 871 973 156029 212 19 441 522 631 944 939 157130 42 392 513 27 603 742 85 874 158205 526 613 25 700 159052 502 622 36 958 160195 202 449 91 507 739 161175 336 480 503 36 614 814 78 95 917 162208 58 37 247 782 808 38 958 163104 81 285 883 940 164156 200 356 590 679 165093 103 215 309 476 547 16 61 980 166025 115 76 318 645 167663 941 50 168084 208 668 758 820 986 169101 41 83 92 402 579 721 72

די בּאיקאָט=אַקציע
געגען היטלעריסטישען דייטשלאַנד

װאַרשאַ (יט"א) דער צענטראַל-קאָמיטעט פאַר דער אַנטיהיטלעריסטישער ווירטשאַפטליכער אַקציע האָט זיך געווענדעט צו אַ רייהע אויסלענדישע באָיקאָט=קאָמיטעטען מיט אַ פאָרשלאַג צו קאָאָר-דינירען די אַרבייט ביים פערטרעטען דעם דייטשען אימפּאָרט מיט אַנדערע קוואַלען. די טעג איז ער-האַלטען געוואָרען אַ בריוו פון קאָמיטעט צו בע=שיצען די יודישע רעכט אין אַנטווערפּען, וועלכער דריקט אויס די גרייטקייט צו קאָאָרדינירען די אַר בייט. דער אַנטווערפּענער קאָמיטעט לעגט פאַר פון זיין זייט, אַז מען זאָל צושיקען די אַדרעסען פון פּוילישע עקספּאָרטערען פון קאָרן=מעהל אָדער די-רעקט צושיקען צו זיי אָפערטען פון די פעראיינ=טערעסירטע פירמען מיט ענטשפּרעכענדע מוסטערן פאַר די בעקער אין אַנטווערפּען, וועלכע זענען פעראייניגט אין דער באָיקאָט-בעוועגונג.

עס האַנדעלט זיך וועגען עלימינירען פון בעלגישען מאַרק דאָס דייטשע קאָרן-מעהל, מיט וועלכען בעלגיען ווערט איצט ממש פערשאָטען.

אין בעלגיען זענען איצט טעטיג 5 באָיקאָט-קאָמיטעטען: אין אַנטווערפּען, בריסעל, גענט, ליעזש און שאַרלערוּאַ.

װאַרשאַ (יט"א) דער צענטראַל-קאָמיטעט פאַר דער אַנטי-היטלעריסטישער ווירטשאַפטליכער אַקציע בעקומט טאָג-טעגליך בריוו פון פערשידענע אינדוסטריעלע און האַנדעלס פירמען פון גאַנצען לאַנד, וואָס שטעלען פעסט די גוטע רעזולטאַטען, וועלכע זענען דערגרייכט געוואָרען ביים אַרויס-שטויסען דייטשע אויסאַרבייטונגען פון פּוילישען מאַרק.

אַ רייהע אינדוסטריעלע מעטאַל-אונטערנע=מונגען בעגריסען שטאַרק די באָיקאָט-אַקציע און זאָגען פייערליך צו זיך צוצופּאַסען צו די אָנווייּ-זונגען פון צענטראַל-קאָמיטעט פיעל פירמען האָבען אָפּגערופען די פריהער געמאַכטע בעשטעלונגען אין דייטשע פירמען און האָבען די זעלבע בעשטע-לונגען געמאַכט אין פראַנקרייך, בעלגיען און אין דער שווייץ. אַ רייהע פירמען האָבען פעראָרדענט צוריקצושיקען פון דער צאָל-קאַמער די זענדונגען צו די דייטשע צושטעלער, פיעל פירמען מיידען אויס דייטשע פאָרטען און בענוצען זיך ביים אימ-פּאָרט פון אויסלענדישע סחורות מיט'ן פאָרט אין גדיניאַ.

װאַרשאַ (יט"א) דאָ איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון יורי אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן קאָנקורס אויף אַ פּראָפּאַגאַנדע-פּלאַקאַט, וואָס איז פּונאַנדער געשיקט געוואָרען דורך דעם צענטראַל-קאָמיטעט פאַר דער אַנטי היטלעריסטישער ווירטשאַפטליכער אַקציע.

עס זענען ערהאַלטען געוואָרען 22 קאָנקורס אַרבייטען. נאָכן בעקענען זיך מיט אַלע פּראָיעקטען האָט דאָס יורי איינשטימיג בעשלאָסען צו אַנער-קענען אַלס די בעסטע די אַרבייט, וואָס איז צוגע שיקט געוואָרען דורך ישראל טאר און מענדעל רייס פון זלאָטשעוו. די דאָזיגע אַרבייט איז בע=שאָנקען געוואָרען מיט'ן פּרייז פון 300 זל. דער צווייטער פּרייז אין דער הויך פון 200 זל. איז אַנערקענט געוואָרען פאַר דער אַרבייט וואָס איז צוגעשיקט געוואָרען דורך ס. לאַופער און ס. קאַ=כאַנסקי פון לאָדז. דאָס יורי האָט אויך אויסגע-צייכענט די אַרבייט פון ה' לודוויק פּאַהאַדילעס פון לעמבערג פאַר איהר גוטע פּלאַנירונג און הוי=כען קינסטלערישען ניוואָ.

פון ליידען ביז געזונד

דורך

Togal

טאָגאַל ווירקט שנעל ביי:

רעהמאַטישע ווייטאָגען | פּאָדאַגרע | מיגרענע, נעוראַלגיע
ווייטאָגען און רייסענען אין די גלידער | גריפּע | און פערקיהלונגען

טאָגאַל שטילט די ווייטאָגען און ברענגט אַ פערלייכטערונג, נישט גרויסע פענדיג קיין שום זייטיגע נעגאַטיווע איינפלוס אויפ'ן האַרץ און מאָגען.

שוין העכער 15 יאָהר ווערען מיט ערפאָלג אָנגעווענדעט ביי די דאָ-זיגע קראַנקהייטען די טאַבלעט-קעס טאָגאַל. טויזענדער ליידענדע זענען געזונד געוואָרען דורך דער הילף פון טאָגאַל.

טאָגאַל האַלט אויף דאָס זאַמ-לען זיך פון די זויער-קוואַסען און בעקעמפט דעריבער פולשטענדיג די דאָזיגע קראַנקהייטען.

פרובט און איבערצייגט זיך נאָך היינט, קויפט תיכף אין דער נאָהענטסטער אַפּטייק טאָגאַל. מ'דאַרף אָבער גוט אַכטונג געבען אויף דער אונבערירטער אָריגינאַל-פּאַקונג. פּרייז — 2 זל. רעג. - נומער 1864.

שלום אַש וועגען זיין שטעלונג צו א"י

װאַרשאַ. (יט"א) דער לייטער פון מפעל ארלאָזאָראָוו אין פּוילען ה' ברוך צוקער האָט ער-האַלטען פון דעם בעריהמטען יודישען שריפט-שטעלער שלום אַש אַ בריוו, וואָס ענטהאַלט וויכ=טיגע ערקלערונג, וועגען אַ זאַך, וואָס איז געווען אָפּגעדרוקט אין זיין אַרטיקעל אין פערבינדונג מיט דעם טראַנספער-אָפּמאַך.

דער דאָזיגער בריוו איז אָנגעקומען אַלס ענטפער אויף אַן אײַנלאַדונג, וואָס דער הויפּט-קאָמיטעט פאַר „מפעל אַרלאָזאָראָוו" אין פּוילען האָט געשיקט צו ה' שלום אַש, בעטענדיג איהם ער זאָל אויפטרעטען אויף דער פייערליכער אַקאַ-דעמיע, וואָס ווערט איינגעאָרדענט צו דער עפענונג פון „מפעל אַרלאָזאָראָוו אין וואַרשאַ.

שלום אַש שרייבט צוו. אַנד. פאָלגענדעס:
איך בעדויער זעהר וואָס איך קען נישט ערפילען

אייער בקשה צו קומען איצט קיין וואַרשאַ אַרויס-צוטרעטען פאַר דעם „מפעל ארלאָזאָראָוו", וועל-כער איז מיר זעהר סימפּאַטיש. איך האָב זיך נאָר וואָס צוריקגעקעהרט אַהיים און גענומען זיך צו פאַרענדיגען מיין ספר, איבער וועלכען איך אַרבייט שוין אַ פּאָר יאָהר. עס איז פאַר מיר אונמעגליך איצט צו מאַכען די לאַנגע רייזע פון דאַנען קיין וואַרשע. איך וואָלט עס דוקא יאָ גערן געוואָלט טאָן צוליב צוויי טעמים: ערשטענס איז מיר די אונטערנעמונג, ווי איך האָב אייך שוין געשריבען זעהר צום הארצען און איך וואָלט געוואָלט צו-העלפען מיט וויפיל איך קען. צווייטענס האָב איך אויף דער פערזאַמלונג געוואָלט פעררעכטען אַן עוולה, וואָס איך בין כאָטש ביודעים אָבער דאָך בשוגג בעגאַנגען געגען ארץ=ישראל. צוליב די אויפרעגונגען וואָס האָט אַרויסגערופען ביי מיר, ווי אַלע יודען, די אונפעראַנטוואָרטליכע אונטער=האַנדלונגען מיט די דייטשען מצד געוויסע ציוֹ-ניסטישע גרופּעס, האָט זיך אין מיין אַרטיקעל איבער דער פראַגע, אין איפּעט פון כעס, אַריינ-געכאַפּט אַ פראַזע פון וועלכע איך האָב דערנאָך געהאַט פיל פערדרוס. איך קען זיך נישט בערו-היגען ביז איך וועל דעם פעהלער נישט אויס=בעסערען. איך מיין די פראַזע, וואו איך זאָג אַז פון ארץ-ישראל איז נאָך ביז=איצט קיין איין שעפּפערישער געדאַנק נישט אַרויסגעקומען אָדער עפּעס ענליכעס, גאָט, ווי האָב איך געקענט דאָס זאָגען, דאָס גרויסע שעפּפערישע וואָס איז אַרויס-געקומען פון א"י איז נישט נאָר בלויז דאָס, וואָס יודען האָבען אויפגעטון אין א"י במעשים, נאָר דעם כבוד, וואָס זיי האָבען פערשאַפט דעם יו-דישען נאָמען אין דער וועלט דורך א"י. איך האָב דאָס געפיהל, אַז דאָס, וואָס אונזערע זיידעס האָ-בען נאָר געקענט אויפטון דורך זייער טויט פאַר דעם יודישען נאָמען, טוען עס די א"י-יודען אויף דורך זייער לעבען. מיט אַנדערע ווערטער: ביז-איצט האָבען אונזערע עלטערען נאָר קדש-השם געווען דורך דעם, וואָס זיי האָבען געקענט שטאַר-בען פאַר דער יודישער אמונה. א"י האָט צום ערשטען מאָל בעוויזען, אַז מען קען „מקדש השם זיין" דורך לעבען און אַרבייט. דאָס איז דאָס גרויסע און נייע, וואָס איז אַרויסגעקומען פון „ארץ-ישראל".

גרויסע פון דער הויפּט=שטאָט

פון אונזער וואַרשאַווער קאָרעספּאָנדענט
מ. עלבוים

איינער פון די וואַרשאַווער טעאַטער-קריטיקער האָט, רעדענדיג וועגען יודישען טעאַטער, געזאָגט, אַז „וואַרשאַ האָט איצט אַ משוגענעם טעאַטער-סעזאָן".

פאַר וואָס עפּעס אַ „משוגענעם"? — איך וועל פּרובען אינפאָרמירען די לעזער לעזער וועגען דעם צושטאַנד פון יודישען טעאַטער אין וואַרשאַ.

יודישע אַקטיאָרען אין דער גאַנצער וועלט האָבען וועגען לאַנד און וועגען לאַנד יודישען עולם אַ געהויבענע מיינונג. „לאַנדער זענען נישט קיין יאָלדען", „לאַנדער לאָזען זיך נישט פרייערן", „לאָדז לאָזט זיך נישט בלאָפען" — זענען אויך מסכים די אַמעריקאַנער „סטאַרן", וואָס קומען קיין פּוילען „וועלאַנגען די סחורה".

דעם לאַנדער לעזער וועט אינטערעסירען צו וויסען, וואָס עס הערט זיך אין דער קיך פון דער יודישער טעאַטער-קונסט אין דער מעטראָפּאָליע פון פּוילען, און וואַרשאַ, וואו (און דאָ קומען אַ סך געגאַנקען-שטריכען, פּינטעלעך און פראַגע - ציי כענס), — וואו עס זענען איצט פאַראַן זעהר ווייניג אַקטיאָרען, אָדער אַזוי-פיל אַז עס וועט סטייען פינגער פון איין האַנט.

דעם ווינטער-סעזאָן אין די וואַרשאַווער יודישע טעאַטערס האָט מען געדאַרפט בעצייכענען מיט דער לאָזונג: „אַ תלמיד-חכם — אַרויס פון שטוב! אַ טאַלענט — פּאַשאָל-וואָן!!"

טעאַטער „סקאַלאַ"

דאָס טעאַטער „סקאַלאַ", אויף דזשעלנאַ 1, וואָס איז יאָהרען-לאַנג געווען אַ נעסט פון דער בילליגער אָפּערעטע און פון דער נישט-טיערער רע-וויוע, האָט דעם לעצטען זומער זיך פערוואַנדעלט אין אַ פערהעלטנישמעסיג גוט דראַמאַטיש טעאַ-טער. עס האָבען דאָרט געשפּילט דעם „אורטייל". די אַרטיסטען: שושנה, רחל האָלצער, אַלעקס שטיין מאָריס לאַמפּע, לייב שריפטזעצער א. אַנד.

ביים ווינטער-סעזאָן האָט שוין געהאַלטען אָט אָט, אַז דאָס טעאַטער זאָל צוריק אַריינעהמען די צעיעטע מיט „געזעגנע און טענצע", אָבער ענד לעך איז פאָרט געבליבען די דראַמע. אָבער צוליב פערשיעדענע „אינערליכע" סיבות זענען אַרויס פון דער טרופּע אַזעלכע קרעפטען, ווי: רחל האָלצער, אַלעקס שטיין און לייב שריפטזעצער. די דראַמאַטיש

אַרטיסטען זענען ערזעצט געוואָרען מיט די אַר-טיסטען לאַבּודי און סטרוגאַטש און מיט עטליכע געוועזענע אָפּערעטען- און רעוויו-אַרטיסטען (די דראַמאַטישע אַרטיסטען זענען אַוועק צו דער רעוויו, אָבער וועגען דעם — שפּעטער) און — „סקאַלאַ" איז ווייטער אַ דראַמאַטיש טעאַטער. מען שפּילט דעם „אורטייל", מען גרייט אַ פּאַראַדיע אויפ'ן „דיבוק" און אַ דראַמע פון „אורקע נאַכאַלניק". דער דירעקטאָר פונ'ם טעאַטער איז רעדאַקטאָר לאַזאַר קאַהאַן.

„באַוואַשטשי"

דאָס איינציגע שיינע טעאַטער אין דער יודי-שער געגענד, דאָס „באַוואַשטשי"-טעאַטער אויף ביעלאַנסקאַ, איז אויפ'ן ווינטער איבער אין די הענד פון דער רעוויו.

דאָרט האָט זיך איינגעזונגען דאָס געוועזענע „סמבטיון"-טעאַטער, די „יודישע באַנדע", פון וועל-כע עס זענען אָפּגעקומען די רעוויו-קרעפטען: חנה גראָסבערג, ראָזאַ גאָזעל, אָפּענהיים א. אַנד. און אויף זייער אָרט זענען אַריין די „אַראַראַט"-לייט: דזשיגאַן, שומאַכער און לילאַנאַ און אויך די אַרטיסטען: רחל האָלצער, ראָטמאַן און יוכבד זילבערג.

און אַלע זענען מודה, אַז אונזער „אַראַראַט"-חברה-לייט מיט דוד בייגעלמאַנען בראש האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג אין דער „באַנדע".

עס לאָזט זיך אָבער קנאַפּ-וואָס זאָגען וועגען דעם טעאַטער (אויף סמאָטשע), וואָס האָט שוין גע-הייסען „פאָלקס-טעאַטער", „פּאַוויליאָן" - טעאַטער און איצט „עלדאָראַדאָ".

ווי געזאָגט, איז אין דער וואַרשאַווער טעאַטער משפּחה פאָרגעקומען אַן איבערגרופּירונג: דראַמאַ טישע אַרטיסטען זענען איבערגעגאַנגען צו דער רע וויוע, רעוויו-אַרטיסטען — צו דער דראַמע און עט ליכע זענען געבליבען אַרבייטסלאָז (אַלעקס שטיין, לידיאַ פּאָטאָצקאַ, וול. גאָדיק, פּראָפעס ברין א. א.) אַפּיסעל איז געגעבען דער וואַרשאַווער טעאַ

טעאַטער-קריטיקער: „אַ משוגענער סעזאָן".

„טרופּע טאַנענצאַפּ"

דער בעקאַנטער טעאַטראַל ד"ר מיכאל ווייכערט האָט מיט עטליכע יאָהר צוריק איבערגע-גע-כען מיט'ן פּראָפעסיאָנעלען טעאַטער און ער האָט געגרינדעט אַ סטודיע פון יונגע אַמאַטאָרען, וועל-כע ער האָט געשולט, געאַרבייט מיט זיי און מיט אַ צייט צוריק, איז ער אַרויס פאַר דער עפענט-ליכקייט מיט זיין סטודיע. עס איז אויפגעפיהרט גע-וואָרען „באָסטאָן" לויט אַפּטאָן סינקלער. די דאָ-זיגע פאָרשטעלונג האָט צוגעצויגען צו זיך אַלער-מענס אויפמערקזאַמקייט, ווייל סיי די אויפפיהרונג, סיי דער אופן פון שפּילען פון די יונגע אַמאַטאָ-רען, האָט געמאַכט דעם בעסטען איינדרוק.

איצט האָט זיך די סטודיע, וואָס הייסט שוין „יונג טעאַטער", אַריבערגעקליבען אין אַן אייגענעם גרויסען, שיינעם לאָקאַל אויף דלוגאַ 19 און דער חנוכת-הבית פון ווייכערט'ס „יונג טעאַטער" איז געפייערט געוואָרען מיט אַ נייער, גראַנדיעזער שפּיל „טרופּע טאַנענצאַפּ".

דאָס איז אַ שפּיל לויט גאָלדפאַדענס „קוני-לעמעל", אָבער ד"ר ווייכערט האָט אין דעם ספּעק-טאַקל אַריינגעלעגט די גאַנצע מיט'ן דיזדען, הן אַלס מחבר, הן אַלס רעזשיסער און עס האָט זיך געשאַפען אַ פאָרשטעלונג — וואָס מיר גוטס גינס!

מיר שרייבען דאָ נישט קיין רעצענזיע. מיר מוזען אָבער זאָגען, אַז דער אַקטיאָרען-מאַטעריאַל איז נישט ערשטקלאַסיג, אָבער אונטער ווייכערט'ס האַנד שפּילט דאָס אַ קליינע ראָל; זיין האַנד זעהט מען, פיהלט מען אומעטום און אין רעזולטאַט פון ד"ר ווייכערטס קינסטלערישער אַרבייט האָט זיך געשאַפען אַ קאָלאָסאַלער ספּעקטאַקל (שפּיל אויף דער ביהנע און שפּיל אויפ'ן זאַל, צווישען עולם); דאָס פּובליקום וויילט זיך אויסגעצייכנט 3 שעה צייט, כאָטש דאָ און דאָרט איז די שפּיל דורכגעפּלאָכטען מיט אַ דינעם פאָדעם פון סענטי-מענט, טרויער, געמישט מיט אַ טרעהר.

אויף דעם פערוואַהרלאָזטען פעלד פונ'ם יו-דישען טעאַטער אין דער לעצטער צייט, איז „יונג טעאַטער" אַ דערפרעהענדע ערשיינונג און „טרופּע טאַנענצאַפּ" — אַ פיינער ליכט-שטראַהל אויף דעם פער'חושך'טען יודישען טעאַטער-הימעל.

קלאַנג=קינאָ=טעאַטער
BAJKA
היינט און פאָלגענדע טעג:
גרויסער רעוואָלוציאָנס-מזרח-פילם, דראַמע פון גרוילען און געהיימנישען א.ז.
1) מאַסקעס פון
Dr. Fu Manczu
אין דער הויפּט-ראָלע:
BORIS KARLOFF.
.II
Flip i Flap
אין הייראַטס-געפאַנגשאַפט
פּרייזען פון די פּלעצער אויף די ערשטע ספּעקטאַקלען צו 40 און 50 גר. אַלע פּלעצער.
אָנהויב 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

בעוואפענען זיך אהן קיין שום קאנטראלע

אט דאס מיינט היטלער מיט'ן ארויסטריט פון פעלקערבונד

דער היטלעריזם האט איצט געמאכט יענעם שריט, וועלכען ער איז געווען גרייט צו מאכען מיט חדשים צוריק, נאך אין חודש מאי, נאר ער איז אפגעהאלטען געווארען דורך די וואָרענישען מצד ענגלאנד. אלע געדענקען נאך וואסער געשפאנענע שטימונג עס האט געהאט געשאפען אין איראפע אין חודש מאי דער קריגערישער היטלעריזם, ווי די אטמאספערע איז געווען אנגעלאדען מיט פולווער, און די נאצי-רעגירונג, דערזעהענדיג ווי איראפע האט זיך געגען איהר דערהויבען, האט ארויסגעשטעלט א ווייסע פרידענס-פאהן אין היטלערס שלום-רעדע אין רייכסטאג. איצט האט די היטלעריסטישע רעגירונג בעשלאסען זיך צו איזאלירען פון דער גאנצער וועלט. זי האט געמאלדען, אז זי טרעט ארויס פון דער ענטוואפענונגס-קאנפערענץ און אינאיינעם דערמיט אויך פון פעלקערבונד. די היטלעראווצעס האבען אזוי ארום צונישט געמאכט אלע בעמיהונגען, וועלכע זענען ביז איצט געמאכט געווארען אין דער ריכטונג פון איינשטעלען א פעסטען שלום אין דער וועלט און וועלכע האבען געבראכט דערצו, אז דייטשלאנד איז צוריק אריינגענומען געווארען אין דער ריי פון די גרויסע איראפעאישע מלוכות.

די נאצי-רעגירונג האט גלייכצייטיג בעשטימט וואהלען צום פאקטיש געשלאסענעם רייכסטאג. די וואהלען דארפען ענטפערען אויף דער פראגע, צי אונטערשטיצט דאס דייטשע פאלק די פאליטיק פון דער רעגירונג, וועגען אויסגאנג פון דאזיגען אייגענארטיגען פלעביסציט האט די רעגירונג קיין שום ספק נישט. נעהמענדיג אין אכט, אז אלע פארטייען, א חוץ דער ראסיסטישער זענען אין דייטשלאנד אדער פערבאטען און ווערען פערפאלגט אויף א מוראדיגען אופן און דורך ווילדסטען טעראר, אדער די פארטייען האבען זיך אליין ליקווידירט, קאן מען זיין זיכער, אז דער „ווילען פון פאלק" וועט זיין פונקט אזעלכער, ווי עס ווינשען זיך געבעלס און גערינג.

אבער די דייטשע רעגירונג מיידט אויס קלאר צו זאגען אין וואס אייגענטליך בעשטייט די פאליטיק איהרע צוליב וועלכער זי האט זיך ענטשלאסען ארויסצוטרעטען פון די אינטערנאציאנאלע שלום ארגאניזאציעס. אין אויפרוף צום פאלק ווערט גערעדט וועגען דער גרייטקייט „איבערצוטראגען ליידען און רדיפות". די דאזיגע ווערטער קלינגען פאלש און ציניש אין מויל פון די, וועלכע די עפענטליכע מיינונג פון דער גאנצער וועלט שטעמפעלט איינשטימיג אלס פערפאלגער פון אנדערע און נישט פון פערפאלגטע. פונקט אזוי מאדנע און פאלש קלינגען די ווערטער פון אויפרוף וועגען „נויט און עלענד". עס איז שווער צו געפינען דעם צוזאמענהאנג פון די ווערטער מיט די בעשטימונגען פון ווערסאלער טראקטאט וועגען דייטשער ענטוואפענונג.

די דייטשע רעגירונג פאדערט מיליטערישע גלייכבערעכטיגונג און אין דערזעלבער צייט גייט זי אוועק פון דער קאנפערענץ, אויף וועלכער די דאזיגע פראגע ווערט בעהאנדעלט. דער איינציגער און ריכטיגער זין פונ'ם דייטשען שריט בעשטייט נאר אין דעם, וואס דייטשלאנד וויל איינזייטיג איינרייסען די בעשטימונגען פון ווערסאלער טראקטאט און גייט איבער צו פולער פרייער און אומבעגרעניצטער בעוואפנונג. וועגען דעם ווערט נישט געזאגט נישט אין אויפרוף צום פאלק, נישט אין קיין שום עפענטליכער ערקלערונג פון די ראסיסטישע פיהרער: די אמתע צילען זייערע ווערען פארגעהאלטיג פערשטעלט דורך פאלשע און ליגנערישע פראזען וועגען שלום. פאקטיש קומט פאר די בעוואפנונג פון דייטשלאנד שוין פון לאנג. די רעוועלאציעס, וועלכע עס זענען געמאכט געווארען די לעצטע צייט, האבען געווארפען א גרוילען בילד אויף די דייטשען צוגרייטונגען צום קריג. ערשט די טעג האט די אויסלענדישע פרעסע געבראכט סענסאציאנעלע ענטדעקונגען, אז דייטשלאנד גרייט צו א נייעם מוראדיגען אופן פון קריגס-פיהרונג דורך אויסנוצען די דערגרייכונגען פון דער באקטעריאלאגישער וויסענשאפט. דער אופן וועט בעשטיין אין פערפעסטען די לופט און פער'סמען די ברונעמס, דאס צענוואַרג אין טיל פונ'ם שונא דורך פערשפרייטען ספעציעל אויסגעהאדעוועטע אין די דייטשע לאבאראטאריעס באצילען פון טיפוס, גריפע און אנדערע קראנקהייטען. דער זין פון דייטשען שריט בעשטייט דערין, אז די צוגרייטונגען צום קריג זאלען קאנען פארקומען אינגאנצען אומגעשטערט, אהן קיין שום קאנטראלע.

היטלער האט די אונטערהאנדלונגען איבערגעריסען גראד אין איצטיגען מאמענט, ווייל אין געגענפאל וואלט פאר דער דייטשער רעגירונג געווען אלץ שווערער צו בעהויפטען, אז זי וויל זיך דערשלאגען צו גלייכבערעכטיגונג דורך ענטוואפענונג, און אלץ שווערער וואלט געווען זיך מודה צו זיין, אז דייטשלאנד וויל נישט ווייסען בכלל וועגען קיין שום קאנטראלע פון איהרע בעוואפנונגען. לויט ווי עס האט געהאט ערקלערט דער ענגלישער אויסערן-מיניסטער סיימאן אין הסכם מיט דעם אמעריקאנער נארמאן דעוויס און פאל באנקורען, האט דער פלאן, אויף וועלכען עס זענען איינגעגאנגען אלע דריי מלוכות, געזאלט זיכערען פאר דייטשלאנד גלייכבערעכטיגונג דורך ענטוואפענונג. דאס האט געזאלט דערגרייכט ווערען אין צוויי פעריאדען: אין ערשטען האט געזאלט דורכגעפיהרט ווערען אן איינהייטליכע מיליטערישע ארגאניזאציע פון די קאנטינענטאלע מלוכות און די דייטשע ארמעע האט געזאלט לויט איהר צאהל אויסגעגלייכט ווערען מיט דער ארמעע פון פראנקרייך. אין צווייטען פעריאד האט געזאלט איינגעפיהרט ווערען אן איינהייטליכע רשימה פון די געוועהרען, וועלכע זענען צוגעלאזט פאר אלע מלוכות. ביז אבער עס וועט איינגעפיהרט ווערען דער גאנצער פלאן האט דייטשלאנד געדארפט זיך אונטערווארפען די בעשטימונגען פון ווערסאלער טראקטאט סיי אין הלכות פון פערבאטענעם געוועהר, און פון דער אנדערער זייט האט דייטשלאנד נאך דער רעארגאניזאציע פון די ארמעען, לויט'ן פאר-אויסגעזעהענעם מיליציאנס-סיסטעם, געדארפט פערנאנדערלאזען סיי די פראפעסיאנעלע מיליטערישע כוחות, ווי א שטייגער די רייכס-ווער, סיי די אזוי גערופענע פרייוויליגע מיליטערישע ארגאניזאציעס ווי די שטורם אפטיילונגען א. א. ז. אין ביידע פעריאדען האט זיך די מיליטערישע קראפט אין דייטשלאנד פונקט ווי פון די אנדערע מלוכות געדארפט געפינען אונטער אן אינטערנאציאנאלער קאנטראלע פון די מלוכות, וועלכע נעהמען אן די פערשטענדיגונג. אט דאס טאקע האט דייטשלאנד נישט געוואלט בשום אופן דערלאזען.

אויף וויפיל דער שריט פון דייטשלאנד וועט נישט ארויסרופען קיין ארגאניזירטען ארויסטריט מצד די געוועזענע פערבינדעטע מלוכות, וועט עס ברענגען אן אומגעהויערען געיעג פון די בעוואפנונגען מיט אלע זיינע מורא'דיגע פאלגען. וואס אנבעלאנגט די ארגאניזירטע מיטלען איז שוין ארויס געזאגט געווארען דער געדאנק, אז דאס בעסטע מיטעל וואלט געווען נישט דערלאזען צו דער פאקטישער בעוואפנונג פון דייטשלאנד דורך דורכפיהרען א ווירטשאפטליכע בלאקאדע פון לאנד. מען דארף אויך געדענקען, אז א טייל פון די ווערסאלער בעשטימונגען, דהיינו, די, וועלכע זענען בנוגע דעם דעמיליטאריזירטען געביט אויפ'ן ריין ווערען געשטיצט און דורכ'ן לאקארנער אפמאך און יעדע פערלעצונג פון דעם געביט ווערט בעטראכט אלס קריגס-ערקלערונג.

ווי עס זאל נישט זיין, איראפע איז אריין אין א פעריאד פון סאמע פערשארפטער אומרוהיגקייט.

ווי אזוי מ'ליקווידירט די ענגשאפט

וואס עס זאל ברענגען די נייע שטייערען-ארדינאציע

די רעגירונג האט איבערגעשיקט דעם פראיעקט פון דער נייער שטייערן-ארדינאציע צו די האנדעלס-קאמערען, זיי זאלען וועגען דער ארדינאציע ארויסזאגען זייער מיינונג. ביז איצט האבען ארויסגעזאגט זייער שטעלונג די האנדעלס-קאמערען פון ווארשא, קראקע, לעמבערג, לאדז, ווילנע און ביאליסטאק, אלע האבען זיך געשטעלט אויפ'ן שטאנדפונקט, אז דער נייער פראיעקט טרעפט די לעבעדיגסטע אינטערעסען פון די שטייער-צאהלער, און אז די ארדינאציע איז לחלוטין נישט צוגעפאסט צו די ווירטשאפטליכע און פינאנציעלע פערהעלטענישען אין לאנד.

עס דערמאהנט זיך די בעקאנטע מעשה מיט'ן ארימאן, וועלכער האט זיך געקלאגט פאר'ן רבי'ן אז ס'איז איהם ענג אין שטוב, און דער רבי האט איהם געראטען ער זאל אריינפיהרען אין שטוב איין אלעמאל עפעס אנדערש, ביז ער האט גענומען אין שטוב אויך די ציג. און ווען די ענגשאפט איז געווארען נישט צו דערטראגען, האט דער רבי געהייסען ביסלעכווייז מאכען גרוימער און צום סוף איז דעם יוד אזש ליכטיג געווארען אין די אויגען. די ענגשאפט איז געווארען ליקווידירט.

צוליב דער איצטיגער שטייער-ארדינאציע האבען זיך די שטייער-צאהלער זעהר פיל געקלאגט. די אויסמעסטונג און די רעקורסען אויף די אויסגעמאסטענע שטייערען האבען מיט זיך פארגעשטעלט אן אמת'ן תוהו ובוהו, פון וועלכען עס האט געקריגען קאפווייטאג יעדער אייגער, וואס האט זיך גערא מיט דעם ענין פערנומען. דאס ווירטשאפטליכע לעבען האט ממש גערופען און געבעטען זיך עס זאל איינגעפיהרט ווערען א נייע שטייערן-ארדינאציע, עס זאל געשאפען ווערען א נייע סיסטעם פון אויסמעסטען די שטייערען און א נייע סיסטעם פון רעקורסען געגען די אויסגעמאסטענע שטייערען. דאס פינאנץ-מיניסטעריום וויל אבער, אז די צאהלער זאלען זיין צופרידען, דאס מיניסטעריום האנדעלט דעריבער לויט'ן רעצעפט פון אריינפיהרען אין שטוב די קאזע, דאס מיניסטעריום פיהרט איין א שטייער-ארדינאציע, וואס איז בעדייטענד שטרענגער און אומגינסטיגער פאר דער ביז-איצטיגער ארדינאציע, ווייזט אויס, דערגרייכען דעם עפעקט, אז די שטייער-צאהלער וועלען זיך פיהלען גליקליך, אויב עס וועט בלייבען אין קראפט די אלטע ארדינאציע.

דער אויפטו בעווייזט ווי שטארק דער מחבר פון פראיעקט פיהלט ארויס די נויטען פון לעבען. אבער דאס ווירטשאפטליכע לעבען איז נישט קיין עקספערימענטאל-קראליק, איבער וועלכען מען קאן זיך ערלויבען צו מאכען פערשידענע פראבעס, און דאס פינאנץ-מיניסטעריום וויל נישט מסתם אז אין דער געזעלשאפט זאל מען בעקומען א בעגריף וועגען דער שטייער-מאכט, ווי וועגען א שטראף-עקספעדיציע געגען די שטייער-צאהלער, וועלכע ווייס נישט וועגען דעם, וואס עס זענען אזוינס הנחות און מאכט פערשידענע טריקען בלויז פאר אייגענעם פערגעניגען וועגען.

ביז איצט איז די זאך געווען אזוי: דער שטייער-צאהלער האט דערלאנגט א „זעזנאניע" אויפ'ן סמך פון די געפיהרטע ביכער אדער אהן ביכער. די פינאנץ-קאמיסיע, דאס הייסט, די ערשטע פינאנץ-אינסטאנץ האט אדער געגלויבט דעם צאהלער, אדער זי האט איהם נישט געגלויבט, אויב זי האט איהם געגלויבט, איז די זאך געווען ערלעדיגט, אויב זי האט איהם נישט געגלויבט, פלעגט זי רופען עקספערטען, וועלכע זענען דעלעגירט געווארען דורך די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס. די שאצונגס-קאמיסיעס זענען דער עיקר בעשטאנען פון בירגערליכען עלעמענט און פון דער שטייער מאכט. וועגען די דאזיגע קאמיסיעס ווילען מיר איצט נישט פיל רעדען. זיי האבען זיך פערדינט, וואס מען זאל נאר, א חוץ לויב. ווען דער צאהלער האט בעקומען א גרעסערע אויסמעסטונג פון שטייער, איידער עס איז געווען אנגעגעבען אין זיין „זעזנאניע", און האט זיך געפיהלט בע'עוולה'ט דורך דער אויסמעסטונג, האט ער זיך געקלאגט וועגען דעם אין דער רעקורס-קאמיסיע, וועלכע האט אמטירט ביי דעם פינאנץ-אמט. אין דער דאזיגער קאמיסיע זענען אויך געווען פערטרעטער פון בירגער, אויף דער זיצונג פון דער רעקורס-קאמיסיע האט געקאנט קומען דער פער-אינטערעסירטער און פערזענליך זיך פערטיידיגען ווען ער האט געפונען פאר נויטיג.

דער נייער פראיעקט פון דער ארדינאציע פערפאיינפאכט די דאזיגע פראצעדור. עס ווערען אפגעשאפט די שאצונגס-קאמיסיעס. די אויסמעסטונג אין דער ערשטער אינסטאנץ ווערט געמאכט דורכ'ן פינאנץ-אמט גופא. די אויסמעסטונג ווערט געמאכט אויפ'ן סמך פון די „זעזנאניעס", וואס שטיצען זיך אויף די האנדעלס-ביכער אדער אהן די האנדעלס-ביכער. אין ערשטען פאל קאן די שטייער-מאכט טון דאס, וואס זי טוט איצט. זי קאן, א שטייגער, אנערקענען, אז דער בוכהאלטער פון דער פירמע האט נישט געשטעלט עפעס א פונקט, ווי עס דארף צו זיין, און אזוי ארום דיסקוואליפיצירען די גאנצע בוכפיהרונג פון דער געגעבענער פירמע. אין צווייטען פאל, קאן זי די סומע, וועלכע איז אנגעוויזען דורכ'ן שטייער-צאהלער ארויפשרויפען אזוי הויך ווי זי וויל נאר, און דאס איז אפהענגיג בלויז פון דער פאנטאזיע פון שעף פון פינאנץ-אמט. דער צאהלער פיהרט דאך נישט קיין ביכער, קאן ער זיך דאך נישט פערטיידיגען. זאכקענער? יא, זיי וועלען זיין, אבער בעשטימט וועלען זיי ווערען נישט דורך די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, נאר דורך די פינאנץאמטען, מען קאן זיין רוהיג, אז אזא זאכקענער וועט גיכער האבען צוטרוי צום אמט, איידער צום שטייער-צאהלער. עס איז א פאקט, אז יעדער אמט איז פער-אינטערעסירט אין דערגרייכען א געוויסע סומע שטייערען-קריזיס און נויט וועלען פערטראטען ווערען דורך פאנטאזיע.

ווען דער צאהלער וועט בעקומען אזא פאנטאסטישע סומע צו בעצאהלען, וועט ער אזוי האפען אויף דער צווייטער אינסטאנץ, אז זי וועט פערקלענערען די סומע ביז צו א רעאלען ניווא. אבער אויך די זיצונגען פון דער רעקורס-קאמיסיע וועט דער שטייער-צאהלער נישט קאנען זיך שטעלען פערזענליך. ער וועט קאנען אויף זיין אייגענעם חשבון ברענגען עדות און בעווייזען, אבער אליין זיך שטעלען — דאס וועט ער נישט קאנען, אזוי ווי דאס איז געווען ביז איצט. און דערביי וועט ער נישט טאר'ען אין דער צווייטער אינסטאנץ ברענגען קיין אנדערע ארגומענטען, ווי די, וועלכע ער האט געבראכט אין דער ערשטער אינסטאנץ. דערצו קומט נאך צו די פערטרויליכקייט פון דער אויסמעסטונג, די ערשטע אינסטאנץ וועט קאנען געבען אינפארמאציעס בלויז מינדליך און נישט שריפטליך וועגען יסוד, לויט וועלכען דער שטייער איז געווארען בעשטימט, דער צאהלער וועט אלזא אפילו נישט וויסען, פאר וואס זיינע אומזאצען זענען אין די אויגען פון „דער נאטשעלניק" פערדאפעלט אדער אפילו פערדרייפאכט געווארען.

דאס גאנצע ווירטשאפטליכע לעבען זאגט זיך ארויס געגען נייעם פראיעקט. וואהרשיינליך וועט דאס פינאנץ-מיניסטעריום נישט אריינפיהרען אין לעבען די נייע ארדינאציע. עס וועט בלייבען דער ביז-איצטיגער מצב. די קאזע וועט ארויסגעפיהרט ווערען פון שטוב, די ענגשאפט וועט ווערען „ליקווידירט".

צי איז דאס אבער א לעזונג פון דער פראגע?

ווי"ר.

אפילו די שווייץ מוז זיין גרייט צו מלחמה

די געפאהר פון מלחמה הענגט איבער איראפע, פון דער צייט, ווען היטלער האט איבערגענומען די מאכט אין דייטשלאנד. מיניסטער נוירא(?) אין זשענעווע האט געפאדערט גלייכבערעכטיגונג פון בעוואפנונג און גלייכצייטיג ארבייט די גאנצע דייטשע אינדוסטריע איבער'ן בויען הארמאטען, טאנקען, פראדוצירט גיפטיגע גאזען א. א. וו.

מיט א קורצער צייט צוריק האט דער בעוואוסטער ענגלישער פובליציסט אויגור, פערעפענטליכט אין „טיימס", אז דער דייטשער גענעראל-שטאב האט בעארבייט א גענויעם פלאן פון אנגריף אויף פראנקרייך. אין דעם פלאן איז פארגעזעהען נישט אכט צו לעגען אויף דער שווייצארישער נייטראליטעט און דורך דער שווייצארישער טעריטאריע איבערצווארפען אין טיל פון פראנקרייך דאס דייטשע מיליטער.

עס איז געווים נישט קיין אויסגעטראכטע זאכען, ווייל מיט א פאר טאג צוריק האט דער שווייצארישער פארלאמענט, נאך א לענגערער דעבאטע בעשלאסען צו אסיגנירען 105 מיליאן שווייצארישע פראנק אויף צו פארטיפיצירען די שווייצאריש-דייטשע גרענעץ.

די שווייצארישע רעגירונג מוז האבען אין די הענט גענוג בעווייזען דערצו, אז אויגורס רעוועלאציעס שטימען מיט דעם אמת, כדי זיך צו ענטשליסען צו רעזיגנירען פון איהר ביז איצטיגער „איביגער נייטראליטעט" און אסיגנירען אזא גרויסע סומע אויף צו פערפעסטיגען איהר גרענעץ מיט דייטשלאנד.

אויך די בעלגישע רעגירונג האט זיך גענומען זארגען וועגען דער זיכערקייט פון לאנד. אויפ'ן קאבינעטס-ראט, וואס איז פארגעקומען אונטער דעם פארזיץ פון קעניג איז בעשלאסען געווארען דאס פראגראם פון נייע בעוואפנונגען, וואס איז אויסגעארבייט געווארען דורכ'ן קריגס-מיניסטער דעוויס. דאס דאזיגע פראגראם בעשטייט אין אויפבויען נייע פארטיפיקאציעס אין ראיאן פון ליעזש, פערגרעסערען די צאהל עראפלאנען, שווערע ארטילעריע, און בעזארגען די ארמעע מיט פערשידענע נויטווענדיגע זאכען.

אין משך פון די לעצטע טעג האבען זיך שטארק געהויבען די אקציעס פון די אמוניציע-פאבריקען אין ענגלאנד און אין בעלגיען.

קאנפערענץ פון יודישע קהלות אין מערב-גאליציע וועגען די דייטשע פליטים

קראקא, (י.ט.א.) צוליב דער שווערער לאגע פון יודישע פליטים פון דייטשלאנד האט דער קראקאווער קאמיטעט פאר פליטים-הילף צונויפגערופען א קאנפערענץ פון פארשטעהער פון אלע יודישע קהלות אין מערב-גאליציען און שלעזיען ווי אויך פון די עקזיסטירענדע קאמיטעטען אויף די דערמאנטע געביטען, כדי ארומצורעדען די וויטערדיגע אקציע לטובת די פליטים און קאארדינירען אלע ארבייטען אין דעם געביט. די קאנפערענץ וועט געעפענט ווערען אין זיצונגס-זאל פון דער קראקאווער יודישער קהלה זונטאג, דעם 22-טען ה. ח. 3 נאכמיטאג.

געגען דער דייטשער קאמוני-קאציע-פאליטיק

ניו-יארק, (י.ט.א. די אמעריקאנער שיפליניעס פראיעקטירען צו ווענדען זיך צו דער רעגירונג וועגען אננעהמען שריט געגען דער פראקטיק פון דייטשלאנד, וועלכע צווינגט די דייטשע עקספארטערען צו בענוצען זיך אויסשליסליך מיט דייטשע שיפען און אויסצומיידען יעדע אנדערע שיפס-קאמוניקאציע.

וועגען אריינלאזען דייטשע פליטים קיין קאנאדא

אטאווא, (י.ט.א.) אפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אז די פראגע וועגען רעגולירען דאס בעזעצען זיך פון דייטשע יודען אין קאנאדא איז נאך נישט בעטראכט געווארען און אז עס זענען ביז-איצט נישט פארגעשטעלט געווארען קיין אפליקאציעס וועגען אריינלאזען יודישע פליטים פון דייטשלאנד. די דאזיגע מיטטיילונג איז פערעפענטליכט געווארען מחמת דער אגיטאציע, וואס ווערט געפיהרט דורך אנטיסעמיטישע ארגאניזאציעס געגען אריינלאזען קיין קאנאדע דייטשע פליטים.

לאדז 20 אקט. 1933

נייער פאלקסבלאט

לאדז 20 אקט. 1933

איפן באָדען פון בירגער־רעכט

פון לעאָ קעניג

די גאַנצע וועלט איז איצט פאַרכאַפּט מיט דעם קאַמף וואָס קומט איצט פאָר אַרום עסטרייך און אין עסטרייך.

דער הויפּט־פּונקט אין דיפּלאָמאַטישן און פּאָליטישן קריג, איז ווילויט אויס: וועט עסטרייך זיך אויסאַרבייטן אַן אייגענאַרטיגען נאַציאָנאַל זעלבסטשטענדיגען פאַשיזם לויט מוסאָליניס מוסטער, אָדער זי וועט זיך „אַנשלוסן" אין היטלערס פאַשיזם?

ס'איז שוין, ווילויט אויס, אין עסטרייך אַ קאַמף נישט צווישן פאַשיזם און פּאַרלאַמענטאַריזם, נישט צווישן דעמאָקראַטיע און דיקטאַטור, נאָר צווישן צוויי מינים פאַשיזם.

דאָס וואָס דאָס קליינע עסטרייך איז שוין בעשערט דורכצומאַכן אַ תקופה פון פאַשיזם דאָס קימערט ווייניג וואָס דער אייראָפּעאישער דיפּלאָמאַטיע; אין וואָס די וועלט איז יאָ פאַראינטערעסירט — און אייניגע מלוכות בלוטיג פאַראינטערעסירט — איז צי זי וועט האָבען אַ זעלבסטשטענדיגען נאַציאָנאַלען פאַשיזם, אָדער זי וועט זיך צוזאַמענגיסען מיט היטלערס נאַציזם, איז וואָס היטלער אַרבייט איצט מיט אַלע כלים.

אַז די וועלט איז אין דער פראַגע אַזוי שטאַרק פאַראינטערעסירט נישט צוליב עסטרייכס אינטערעסן, ווי אויך נישט צוליב דער אַקאַדעמישער פראַגע וואָס פאַר אַ מלוכה סיסטעם איז די בעסערע, דאַרף מען שוין אַפילו נישט בעטאָנען, כמעט אַלע אייראָפּעאישע מלוכות, — און אַפילו ענגלאַנד און איטאַליען — האָבען מורא היטלער זאָל ווערן דער מושל פון עסטרייך.

בעזונדער ציטערן דערפאַר פראַנקרייך און די „קליינער אַנטאַנט".

היטלער איז שוין איצט אַ שרעקליכע פּראָוואָקאַציע געפאַהר פאַר'ן וועלט־שלום, די אַראַגאַנט וועט ער ווערן ווען עסטרייכס „אַנשלוס" וועט פאַרווירקליכט ווערן?

אַט דערפאַר ציטערט איצט אייראָפּע. און דערפאַר שיצט איצט אַפילו די ליבעראַלע אייראָפּע, האַלפּסטן און זייטע האַלבע און גאַנצע פּראַווי־ביגטע אין עסטרייך, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס די זענען אויך האַלבע צי גאַנצע פאַשיסטען.

אָבער נאָך מעהר אפשר ווי די אייראָפּעאישע דיפּלאָמאַטיע, זענען יודען איבעראַל איצט פאַראינטערעסירט אין קריג צווישן דאָלפוסן און היטלערן.

מיט אַ טיפער לעבעדיגער אַנגסט, כאָטש שטומערהייט, וואַרט איצט דאָס וועלט־יודענטום אויף דעם אויסגאַנג פון דער קריג אין און אַרום עסטרייך.

וואָס עס מיינט היטלערס זיג אין עסטרייך פאַר דעם עסטרייכישן יודענטום, קענען מיר זיך לייכט פאָרשטעלן.

עס קען זיין אַז דער חורבן פון'ם עסטרייכישען יודענטום וועט נאָך זיין שרעקליכער ווי דער איצטיגער חורבן פון'ם דייטשן יודענטום. ווי גאָר היטלערס באַרבאַרישע האַרדעס וועלען דאָרט יוערען די בעל־בתים. די שענע פרעהליכע שטאָט ווין וועט ווערן אַ נאַצי־קאַזאַרמע און דער מיטטעלאַלטערליכער היטלער־קאַשמאַר וועט דערווערגען דאָס לעצטע ביסל אייגענאַרטיגקייט און פרעהליכקייט, וואָס די וועלט־קריג און אַלע איהרע פאָלגען האָבען נאָך דאָרטן איבערגעלאָזט, און דער ערשטער קרבן וועט נאַטירליך זיין דאָס עסטרייכישע יודענטום.

וואָס־זשע דאַרפען מיר, און וואָס קאָנען מיר טון? ס'איז פאַרשטעהט זיך, איבעריג צו כאַפּען די פיש פאַר דער נעץ, און אָנמאַכען נאָך אַ פּאַניק צווישן יודען, און נאָך שווינדער, ווי עס איז אַצינד מאַכען אויף יודישע הערצער, זענען מיר אַוודאי נישט מחויב, אפשר וועט די אייראָפּעאישע דיפּלאָמאַטיע זיגען און עסטרייך וועט נישט ווערן היטלערס פּראָווינץ? אפשר?

אָבער פאַרמאַכען די אויגען פאַר דער געפאַהר און בלויז מיט אַנגסט זיך צוזעהען צו דעם וואָס קומט דאָרט פאָר איז דאָך ווייניג.

אויב נישט טון קענען מיר שוין עפּעס לערנען פון די נייע דערהאַנגען און געפאַהרען.

און די הויפּט „לעהרע" איז, אַז מיר האָבען נישט ווילענדיג און נישט מיינענדיג עס, צו ווייניג געקעמפט, און קעמפען נאָך איצט צו ווייניג פאַר די בירגער־רעכט פון'ם דייטשן יודענטום.

דער חורבן דייטשלאַנד האָט אונז אַלעמען געטראָפען כמעט עפּעס ווי אַ באַמבאַרדירטע קאַטאַסטראָפע מיר זענען געבליבען הילפלאָז געפלעפט ווי עס זענען מענשען בשעת און נאָך אַן ערד־ציטערניש. צי אַ פאַרפּליצונג. און דעם שטיינגענדען איינדרוק האָט אויף אונז היטלער'ס רעוואָלוציע געמאַכט, אי ווייל מיר פונקט, ווי די גאַנצע וועלט, האָבען זיך נישט געריכט די זאָל זיך אַראָפּלאָזן מיט אַזאַ באַרבאַרישער ווילדקייט; און אי, ווייל מיר האָבען אינערליך נישט אינגאַנצען געגלייבט אין אונזערע בירגער־רעכט.

אַזוי אַז מיר זענען געבליבען שטעהן כאַר דעם חורבן דייטשלאַנד ווי פאַר אַ באַרג וואָס האָט זיך פּלוצלונג גענומען אַראָפּלאָזן אויף אונזערע קעפּ:

מען דאַרף אַנטלויפען, מען דאַרף ראַטעווען דאָס דייטשע יודענטום.

אַז מען דאַרף שטעהן אייזענפעסט אויפ'ן באָדען — ווי צוטריסעלטען — פון זייערע בירגער־רעכט האָבען מיר ווי פאַרגעסען גאָר צו קלערען.

די קאָנסטרוקטיווערע צווישען אונז זאָגען גענומען קלערען און אַרבייטען מען זאָל זיי בעזעצען אין פּאַלעסטינאַ, און נאָך בעדויערט וואָס די „יודישע נאַציאָנאַלע היים" איז נאָך נישט גענוג גרויס און נישט גענוג „היימיש" מען זאָל קענען אַלע דייטשע יודען אַהין אַריבערנעהמען.

דאָס איז געווען אונזער טאַקטישער פעהלער. אַן אומפאַרמאַרליכער, אַ פּסיכאָלאָגיש פאַרשטענדליכער אָבער דאָך אַ גרויסער פעהלער.

דאָס יודענטום, פונקט ווי די גאַנצע פּראָגרעסיווע מענשהייט, האָט נישט אויפגעגעבען די בירגער־רעכט פון'ם דייטשן יודענטום.

מיר, ווי די גאַנצע ציוויליזירטע מענשהייט, אַנערקענען נישט היטלערס געזעץ־געבונג, און מיט אונזער צוריקציהענדער דעפענסיווע מאַכען מיר אָפּט דעם איינדרוק, אַז מיט היטלערס געזעצגעבונג קענען מיר קעמפען נישט אין דייטשלאַנד און אין די לענדער פון דער „דיאַספּאָראַ" נאָר אין פּאַלעסטינאַ. און וואָס איז נאָך טראַגישער: נאָר אין אַ ארץ־ישראל של מעלה, אין אַ ארץ ישראל וואָס עקזיסטירט נאָך נישט. מיט'ן באָיקאָט און מיט אַלע אַנדערע מיטלען קעמפען יודען הויפּטזעכליך פאַר די בירגער־רעכט פון די דייטשע יודען, וועלכע מיר וועלען קיינמאָל נישט אויפגעבען.

אונזער הויפּט־הילף פאַר די דייטשע יודען דאַרף זיין, נישט ווי אַזוי זיי צו העלפען אַרויסצופאָהרען פון דייטשלאַנד נאָר ווי אַזוי צו בלייבען דאָרט און קעמפען מיט דער גרעסטער עקשנות און מסירת נפש פאַר זייערע בירגער־רעכט.

אגב, אונזער גרעסטער רעאַל־פּאָליטיקער דר. ווייצמאַן וואָלט זיך אַרויסגעוויזען פאַר אַ פיל גרעסערען שטאַטסמאַן ווען ער שטעלט זיך איצט אין דער שפּיץ פון אַ בעוועגונג צו קעמפען ביים פעלקער־בונד פאַר יודישע בירגער־רעכט. דאָס איז די גרעסטע און קאָנסטרוקטיווסטע הילף וואָס מיר קענען געבען די דייטשע יודען.

און דאָס לערנען מיר איצט פון די געשעהנישען אין עסטרייך:

פון אַ פּאָר הונדערט טויזענד יודישע מיטלער, וועט זיך יעדער האַלב צו גאַנץ פאַשיסטישער שטאַט מיט אַ גרינג האַרץ זוכען זיך צו בעפרייען, נישט קענענדיג אויף אַ קאָנסטרוקטיווען אופן בעפרידיגען די מיליאָנען אַרבייטסלאָזע.

היטלער האָט געשאַפען דעם ווילדען פּרעצעדענט.

נישט נאָר אַנערקענען מיר איהם נישט, נאָר ווי מען קעמפט פאַר לופט צו אָטעמען, מוזען מיר קעמפען איהם בטל צו מאַכען.

——=(::)=——

ר' שלמה אבן גבירול

היסטאָרישע ערצעהלונג

פון **אהרן מאַנספעלד**

קאַפּיטעל 10

שלמה ביי יקותיאל'ן אין הויז

עס זענען אַוועק עטליכע יאָהר, יאָהרען פון פיין און ליידען פאַר שלמה'ן. ס'האָט איהם בלויז נישט געמאַטערט און אויסגעצויגען דעם אַזוי אויך אָבגעצעהרטען און געענוג מאָגערען גוף דער שווינדזיכט וועלכער האָט זיך פון זיין קינדהייט אָן איינגעגעסען אין די ביינער, און ווי פּאַרוקעס געטריקענט זיינע האַפּטען, נאָר ער האָט אויך געליטען פון נישט דערעסען בייטאָג, און נישט דערשלאָפען ביינאַכט. אַ סך מאָל זענען אין פערלויף פון דער ווינטער צייט אַדורך, אין וועלכע זיין שוואַכער און קראַנקער קערפּער האָט נישט געקריגען אַפילו אַ מיל ערנעהרונג, און וועלכע ר' האָט זיך גענויטיגט אָן נעכט, שלאָפלאָזע פינסטערע נעכט. אין וועלכע ער האָט זיך אין גרויסע, כמעט אונמענשליכע יסורים געוואָרפען. זיין בעטל, אַ שוואַך הילצערן בעטל האָט געסקריפּעט פון די דאָזיגע האַנגעלנישען און זיין קאָלערען אויפ'ן געלעגער.

ער האָט געזוכט הילף, ער האָט אויף הילף געוואַרט, אָבער ער האָט זי אין ערגעץ נישט געפונען, אין ערגעץ נישט געקריגען. צו אַרבייט — נישט ער איז פעהיג געווען, נישט זיינע פיזישע כוחות האָבען איהם דערצו געסטאַטעט, און ער האָט אויך געפיהלט אַז נישט דאָס איז זיין אויפגאַבע, און נישט דערצו האָט ער געהאַט אַ נייגונג, זיין נשמה האָט אין העכערע וועלטען געשוועבט, דאָרטען וואו עס הערשט בלויז אַבסטראַקציע, וואו עס הערען אויף געוועלטיגען די אַלע גשמיות'דיגע זאַכען — דאָרטען איז זיין גייסט געפלויגען ווערלענדיג שפּייגען העכער און העכער. אַפילו די מעדיצינישע וויסענשאַפט איז שוין פאַר איהם צו ערדיש געווען, האָט נישט בעפרידיגט זיין הויכע נשמה און ער האָט זי טאַקע צוליב דעם נישט געלערנט. דאָס וואָס האָט נישט צופרידענגעשטעלט זיין מוח — האָט פאַר איהם דעם מינדעסטען ווערט נישט געהאַט. און ער האָט געזוכט אַ מענשען, וואָס זאָל זיך אויף איהם קענען, זאָל איהם פערשטעהן אָדער, לכל הפחות, וועלען פערשטעהן, און איהם מאַטעריעליש און מאָראַליש אונטערשטיצען.

ער האָט דאָס אָבער נישט געפונען. נישט דאָס ערשטע און נישט דאָס צווייטע. דערפאַר האָבען זיך דאַנעגען אָבגעזוכט אַנדערע מענשען, וואָס האָבען איהם נישט בלויז נישט צוגעגעבען קיין מוט צו אַרבייטען איבער זיך, צו פערפולקאָמען זיינע דיעות, נאָר האָבען נאָך אויס איהם געלאַכט, געשפּאָט איבער די פּוסטע פאַנטאַזיעס פון דעם נאַר־זיגען טרוימעריישען און גלייכצייטיג אונגלויבליכען יונגעל, וועלכער האָט פון זיך אַזוי שטאַרק געהאַלטען, גלויבענדיג אין די געניאַלע, שעפערישע קרעפטען, וואָס זענען אין איהם בעהאַלטען. ער, וואָס די חכמה איז דורך איהם בעטראַכט געוואָרען ווי אַ הימלישע טאָכטער, ער, וואָס זיין האַרץ האָט איהם געצויגען צו דער מעטאַפיזיק, צו דער ריינער פילאָזאָפיע. וואָס ענטפּלעקט די סודות פון'ם קאָסמאָס, פון'ם אוניווערסום, ער,, וועלכער די דאָזיגע למודים זענען פאַר איהם דער גרעסטער און ערהאַבענסטער אידעאַל — האָט נישט געקענט צוזעהען זיך צו זייערע עצות, צו פערלאָזען די דאָזיגע וועגען, אין וועלכע ער איז ביז איצט געטרעטען און נעמען זיך צו פּראַקטישע ענינים.

שלמה האָט צו זייערע עצות נישט צוגעהערט; ער האָט זיך נישט צוגעהערט, ווייל אַ געליבטער בונד איז הא צווישען איהם אין דער וויסענשאַפט; ווי אַזוי זאָל ער זי אָפּלאָזען אַז זי איז זיין מוטער, און ער — איהר „בן־זקונים". „אַזוי לאַנג, ווי ער וועט עקזיסטירען, וועט זיין נשמה מוזען וואָס אַמאָל העכער שטייגען, ביז זי וועט איהר ציל דערגרייכען".

צווישען די דאָזיגע מענשען איז, אמת, אויך געווען אַזעלכע וואָס האָבען מיט די דאָזיגע רייד זיין טובה אין זין געהאַט. זיי האָבען אָבער איהם נישט געמאָסטען מיט קיין ריכטיגער מאָס. ער האָט זיך זעלבסט בעסער געקענט און בעסער פערשטאַנען. שלמה האָט זיך פון די אַלע, סיי פריינד סיי פיינד אָבגעשאָקעלט, געהענדיג ווייטער צו דעם, צו וואָס ער האָט זיך געפיהלט בערופען. זיין צער און צאָרן האָט ער אין לידער אויסגעגאָסען, אין די געמאָסטענע שורות פון זיינע שירים האָט ער אויסגעדריקט זיין שמערץ, וועלכער איז שוין איצט אין אַ וועלט־שמערץ פערוואַנדעלט געוואָרען. זיינע איבערלעבונגען, דאָס שווינדזיכטיגע רויטקייט, וואָס האָט געבליהט אויף זיינע באַקען דערמאָהנענדיג איהם דעם טויט וואָס לאַקט אויף איהם, די שוואַרצע קינדהייט אָהן אַ פונק ליכט פון מוטערליכער ליבע, דאָס אַרומבלאָנקען זיך אָהן שום שוץ — דאָס אַלעס האָט פערסמ'ט זיין געמיט אַ רייגלאַזענדיג און איהם גיפט צו אַלעם וואָס האָט איהם אַרומגערינגעלט זיי האָבען פערטונקעלט אַלע האָריזאָנטען, און אומעטום וואו ער האָט נאָר געקוקט האָט ער אַ פינסטערניש דערזעהען...

אָבער נישט אייביג דויערט די נאַכט. נאָך אַ נאַכט, וואָס איז פינסטער, חושך מצרים, צעשטראַלט זיך אַ ליכטיגע זון, וואָס ברענגט מיט זיך גליק און פרייד.

און אַ זון איז אויך ערשינען פאַר שלמה'ן, אין דער פּערזאָן פון ר' יקותיאל'ן, וועלכער האָט איינגעלאַדענט שלמה'ן צו זיך, וואו ער האָט גענאָסען פון אַלעמענס סימפּאַטיע.

יקותיאל האָט זיך דערקענט אויף שלמה'ס פעהיגקייטען און טאַלאַנט, האָט אויך געלייענט זיינע געלונגענע שירים, וואָס האָבען איהם מיט זייער קינסטלערישער פאָרם און טיפען אינהאַלט איבערראַשט. ער האָט זיי נאָך פריהער, איידער שלמה האָט ביי איהם געוואוינט, געלעזען און ער איז זיכער געווען אַז זיי זענען אַרויס פון די פעדער פון אַן'אַלטען שרייבער. אָבער ערשטוינט איז ער געוואָרען, דערוויסענדיג זיך, אַז זייער מחבר איז נאָך קיין גאַנצע צוואַנציג יאָהר אַלט, צווישען די אַלע תלמידי'ם וואָס האָבען ביי איהם געלערנט, געווען אויך צווישען זיי זעהר טאַלאַנטפולע, וואָס האָבען זיך אויסגעצייכנט מיט שעהנע דיכטערישע טאַלאַנטען, האָט ער נאָך אַזאַ איינעם נישט געהאַט. די ליריק מיט וועלכע די לידער זענען געווען דורכגעזאַפּט דער שפּראַך־אוצר מיט וועלכען דער דיכטער האָט בעהערשט און בכלל דאָס עלאַסטישקייט דאָס לייכטקייט מיט וועלכען ער האָט זיך בעוועגט אין דער העברעאישער שפּראַך, קענענדיג די דינסטע ניואַנסען פון יעדען אויסדרוק און טערמין, האָבען איהם געשטעלט אויף אַ גאַנץ הויכער קינסטלערישער מדרגה. וואָס האָט נישט געהאַט זיין גלייכען פון איהם.

און יקותיאל האָט איהם צו זיך אין הויז אַריינגעברענגט, כדי שלמה זאָל נישט וויסען פון קיין שום קוואַל. ער זאָל לעבען אַרומגערינגעלט מיט אַ היימישער, פריינדליכער סביבה. וואָס זאָל פערטרייבען און העלפען ביים שאַפען זיינע גייסטיגע פּראָדוקטען. זאָל נישט וויסען פון קיין אַנדערע זאָרגען און דאגות און זיך נאָר אָפּגעבען מיט דעם, צו וואָס ער איז אין דער ווירקליכקייט בעשאַפען געוואָרען. יקותיאל האָט געזעהען צו וואָס עס ציהט שלמה'ן, וואָס ער איז אימשטאַנד פון זיך צו געבען און ער האָט געוואָלט אַז ער זאָל קענען זיין אויפגאַבע ביי די בעסטע בעדינגונגען אויספיהרען.

יקותיאל וועלכער איז צו אַלע תלמידים פון דער ישיבה, געווען ווי אַ גוטער פאַטער, ליבער פאָטער. וואָס דאָס טייערסטע און גרעסטע גליק אין לעבען זענען פאַר איהם זיינע קינדער, האָט זיך מיט אַ טאָפּעלטער ליבשאַפט בעצויגען צו שלמה'ן. ס'איז איהם בעקאַנט געווען דאָס טראַגישע לעבען פון דעם דאָזיגען גאָט־געבענשטען דיכטער און דענקער, האָט געוואוסט פון זיין ביטערן־איצטיגען לעבענס וועג וועלכער איז מיט הינדערנישען און אבני־נגף'ס בעזייעט געווען. נישט ווערענדיג בעשטראַהלט מיט אין וואַרעמען און לוסטיגען ליכט־שטראַהל, פון די פרעהליכע דרום־זון און ער האָט געוואָלט אַז די צייט, וואָס שלמה וועט ביי איהם פערברענגען, זאָל איהם אויך פאַר די שלעכטע, מיט צרות זייער רייך אויסגעפילטע יאָהרען פערגיטיגען. האָט איהם געהיטען ווי מען היט אַן אייגעלע רוין, וועלכעס יעדעס אונגעוואונשענע ווינטעל קען עס שאַדען ברענגען, יקותיאל איז זיכער געווען אַז שלמה וועט מיט זיינע שאַפונגען, הן אויפ'ן געביט פון פּאָעזיע און הן אויפ'ן געביט פון פילאָזאָפיע, נישט בלויז בעריינערען די יודישע ליטעראַטור, נאָר זיי וועלען איהם אויך שטעלען אין איהר שפּיץ, וועלען איהם מאַכען פאַר איינעם פון איהרע פאָרשטעהער, וואָס מיט'ן ליטעראַרישע ווערטען וועלען בלייבען אייביג נישט ווערענדיג קיינמאָל אויפגעגעסען פון דעם צאָהן פון דער צייט.

שלמה האָט זיך געלעבט ביי יקותיאל'ן אין הויז אַליין, אָפּגעזונדערט'ס האָט זיך נישט געהאַלטען פאַר אַ תלמיד פון דער ישיבה, די געניאַלישע, מיט וועלכע ער איז בעשאָנקען געוואָרען האָט איהם מיט אַ היבשער מאָס גאווה בעשאַנקען. ער האָט זיך געהאַלטען גרעסער און העכער נישט בלויז פון די, וואָס זענען איהם אין דעמזעלבען עלטער געווען, נאָר אויך פון די, וואָס זענען מיט אַ סך יאָהרען עלטער געווען פון איהם און די גאווה האָט ער נישט געקענט בעהאַלטען, האָט זיך פאַר אַלעמען געגרויסט. נאָך זייענדיג גאָר יונג, האָט ער שוין געשריבען אין זיינס אַ ליד „מיין האַרץ איז אויף דער ערד, אָבער מיין גייסט איז אין די הימלען; איך בין זעכצעהן יאָהר, אָבער מיין האַרץ איז דאָס האַרץ פון אַן'אַכציג יעהריגען". האָט דעריבער אויסגעמיטען די געזעלשאַפט פון די דאָזיגע ישיבה יונגעלייט, האָט נישט קיין אַנטייל גענומען אין די פערוויילונגען, וואָס זענען פון צייט צו צייט הויך דיי אַראַנזשיר'ט געוואָרען. געווען אַ געוויסע דיסטאַנס צווישען זיי און איהם.

נישט קיין בעסערע בעציהונגען האָבען אויך געהערשט צווישען איהם און דער גאַנצער פּליעאַדע דיכטער פון זיין צייט, ער האָט זיך צו זיי נישט געפּאַסט; זיין וועג און לעבען, זיינע מעשים, און פיהרונג זענען נישט געווען אין איינקלאַנג מיט זייערע אָנשויאונגען. האָט זיך אויסגעצייכנט מיט אַ געוויסער אָריגינאַליטעט, וואָס האָט זיי דערצערנט, אויפגערעגט....

נישט געווען אַזוי פרעהליך ווי זיי, נישט געוואָלט זיך בעטייליגען אין זייערע הוליאַנקעס. און אַ פשיטא שוין אַז ער האָט זיך נישט פערוויקעלט אין קיין ליבע־וואַנטורעס, ווי דער גרעסטער טייל פון זיי האָט עס געטון, אויך האָבען זיינע שירים גאָר אַנדערש געקלינגען. גאַנץ אַנדערע טענער האָט מען אין זיי געהערט; זיין מוזע איז אַרויס פון די אָנגענומענע כללים, און דער עיקר האָט זי נישט געדינט וועגען וויין, ליבע א.אַ.וו. זיין טעמאַ איז געווען העכערע, איידעלע פראַגען, ווי גאָט, וועלט און מענש. די חברים ריכטער האָבען דערזעהען עפּיס בייזעס האָבען זיי זיך דערשראָקען און געצערנט...

אָבער שלמה האָט אויף דעם קיין אַכט נישט געלייגט, און ווייטער פאָרטגעזעצט זיין וועג, וואָס האָט אויך נישט אָנגעשטאָפּען אויף אַ געגנער־שאַפט מצד זיין פּראָטעקטאָר יקותיאל.

(פאָרטזעצונג — פרייטאָג).

——§§§[]§§——

יודישע אינטערעסען

פון צביון

א גרוס פון קפריסין (ציפערען). — יודישע אראנזש־גערטנער אין ציפערען. — די מורא פאר יודישער קאנקורענץ צווישען ציפערען און פאלעסטינא. — זענען נאך פאראן אסיריער (אשורים) אויף דער וועלט? — וואס וואלט געווארען פון יודען, ווען מ׳פערטרייבט זיי נישט אין גלות?

טעאדאר דרייזער, דער בערימטער אמעריקא־נער שריפטשטעלער, איז געקומען צום בעשלוס, אז יודען דארפען האבען אן אייגען לאנד, א גרויס לאנד און עס וועט בעסער זיין אי פאר זיי, אי פאר דער וועלט.

דרייזער האט זעהר א הויכע מיינונג וועגען יודען. ער גלויבט, אז דאס יודישע פאלק שטעהט אין אלץ העכער ווי אלע אנדערע פעלקער. סיי אין ווי־סענשאפט, אין קונסט און פילאזאפיע און סיי אין האנדעל און פינאנצען. און ער מיינט, אז טאקע פון דעם שטאמען די ריי־בונגען און די קאנפליקטען צווי־שען די יודען און די אנדערע פעלקער. דרייזער געהט אזוי ווייט צו גלויבען אז ווען יודען זאלען נאר האבען פולע פרייהייט פאר זייער ענטוויקלונג, וואלט די גאנצע וועלט געווארען יודיש. אבער דאס געפעלט איהם נישט פונקט ווי ער וואלט נישט וועלען אז די גאנצע וועלט זאל ווערען ענגליש. איר־לענדיש, פראנצויזיש אדער כינעזיש. אזוי וואלט ער אויך נישט וועלען אז די גאנצע וועלט זאל ווע־רען יודיש, אבער ער וואלט זיין צופרידען, אז יודען זאלען האבען אן אייגען גרויס לאנד און אז דאס יודישע פאלק זאל ווערען גרויס און שטארק און זיין דאס פיהרענדע פאלק פון דער וועלט.

עס הייסט, אז דרייזער האט זיך אויף זיין אייגענעם אופן דערטראכט צו דער אלטער טעאריע פון די יודישע טעריטאריאליסטען, און טאקע מיט דעם־זעלביגען פעהלער פון די יודישע טעריטאריאליסטען וואס ער קען נישט אנווייזען וואו די טעריטאריע געפינט זיך.

• • •

האט איהר אמאל געהערט וועגען דעם אינ־זעל קאפריסען? איך האב וועגען אט דעם אינזעל שוין זיך דערוואוסט אין מיינע פריהע חדר יאה־רען, ווען איך האב איהם געפונען אין סידור. אמת, איך האב דעמאלט נישט געוואוסט אז עס איז אן אינזעל אבער איך האב געוואוסט אז עס איז אן ארט וואו מען מאכט גוטע ווייען, יין קפריסין, האט מיר דער רבי פערטייטשט, איז וויין פון קפריסין, וואו קפריסין געפינט זיך האב איך נישט געוואוסט, און איך האב זיך אויך נישט אינטערעסירט צו וויסען. עס איז פאר מיר גענוג געווען אז עס גע־פינט זיך אין סידור און אז די וויין פון קפריסין איז בענוצט געווארען ביים ברענגען קרבנות אין בית־המקדש.

שפעטער מעהר וועגען דעם אינזעל קפריסין האב איך זיך דערוואוסט יהען טעריטאריאליסטען און מאנכע ציוניסטען האבען אנגעפאנגען רייהדען וועגען בעזעצען יודען אין קפריסין, און יעטער צייט האט איך עס א רעכט ביסעל געטומעלט וועגען דעם אינ־זעל ציפערן (קפריסין), עס זענען געווען יאר־זאגער און ביין־זאגער, פונקט ווי וועגען אוגאנדע, נאר מיט עטליכע טענער נידריגער און מיט א סך ווייניגער היסטעריקע, נאכדעם און אפשר פאר דעם — איך געדענק נישט גענוי — איז געקומען די רייכע מ״מע „איקא״ און האט אנגעפאנגען קאלאנידירען יודען אין קפריסין. האט זיך עס ווידער געטומעלט, אבער עס איז פון דער „איקא״ קאלאניזאציע עפעס גאר־נישט ארויסגעקומען. געלד האט געקאסט א סך, ארום א מיליאן דאלאר. אבער עס איז געווען ווי אין וואסער געווארפען. איך געדענק דאס אלץ נישט אין גאנצען קלאר, איך דערמאן זיך אן דעם ווי אן א שטיק אלטע געשיכטע, וואס איז שוין אפגעריבען געווארען פון אלטקייט, אלץ איז אזוי מטושטש אין מיין זכרון, בלויז דעם נאמען דוד טריטש געדענק איך קלאר. דוד טריטש און דער אינזעל ציפערען געהען ביי מיר אין זכרון צוזאמען. עס איז געווען דוד טריטש, וואס האט אויסשטודירט יעדעס שטי־קעל לאנד וואס געפינט זיך נאר ארום ארץ־ישראל, און ביי דוד טריטש׳ן מיינט אט דער „ארום״ אלע לענדער אין דעם נאהענטען אריענט, צו וועלכע מען קען אויף וועלכען עס איז אופן דערפאהרען פון ארץ ישראל, ציפערען איז געווען ביי דוד טריטשען איי־נע פון די בעסטע טעריטאריעס וואס ער האט גע־וואלט פעראייניגען מיט ארץ ישראל. איך גלויב דערייבער אז דער גרעסטער עקספערט וועגען דעם אינזעל ציפערען איז דוד טריטש, און איך בין זיכער, אז אין דעם גרויסען פארטפעל וואס ער טראגט כסדר מיט זיך קען מען נאך היינט געפינען אלע אינפארמאציעס וועגען ציפערען.

נאר וואס האב איך מיך פלוצים דערמאנט אן דעם אינזעל ציפערען? — נישט איך, האב זיך דערמאנט, נאר מען האט מיך דערמאנט, לייענענ־דיג די פאלעסטינער צייטונגען האב איך פון זיי אויסגעפינען אז ציפערען איז ווידער אויף דער טאג ארדנונג. עס הייסט אז עס האבען זיך געפינען יודען, וואס האבען פונדאסניי ענטדעקט דעם אינ־זעל ציפערען און האבען אנגעפאנגען זיך בעזעצען אויף איהם און די יודען זענען גראר פון ארץ־ישראל.

די דאזיגע יודען האבען נעמליך אויסגעפונען אז מען קען אויף דעם אינזעל ציפערען פלאנצען פאמעראנצען גערטנער פונקט אזוי און אפשר נאך בעסער ווי אין פאלעסטינע, און אזוי ווי לאנד קאן מען אין ציפערען קויפען א סך ביליגער ווי אין פאלעסטינע, ממילא לוינט זיך עס בעסער צו פלאנ־צען פאמעראנצען־גערטנער אין ציפערען, און עס איז שוין דערגאנגען אזוי ווייט אז פלעגער ווערען געמאכט צו בעזעצען אין ציפערען א טייל פון די אויסוואנדערנדע יודען פון דייטשלאנד.

איך דאך גוט?

ניין, עס איז נישט גוט!

עס איז אפשר גוט וואס יודען קענען פלאנצען פאמעראנצען־גערטנער און זאל זיי קאסטען ביליג, אבער עס טויג נישט וואס די יודישע פאמעראנצען גערטנער פון ציפערען קענען ווערען א קאנקורענ־ציע צו די יודישע פאמעראנצען־גערטנער פון פא־לעסטינע.

מען האט אין דער לעצטער צייט אין אלגעמיין אנגעפאנגען ווערען אונרוהיג אין ציוניסטישע קריי־זען וועגען דער צוקונפט פון די יודישע פאמעראנצען גערטנער אין פאלעסטינע די בעפעלקערונג פון פא־לעסטינע פערברויכט א גאנץ קליינעם טייל פון די פאמעראנצען, וואס עס וואקסען איצטער דארטען. פאר דעם היימישען געברויך וואלטען יודען זיך נישט געדארפט צו דעם גאנצען געשעפט. די פאמער־ראנצען פון פאלעסטינע זענען הויפטזעכליך פאר עקספארט, פאר דעם וועלט־מארק. אבער ווער קען היינט זאגען עפעס בעשטימט וועגען דעם וועלט־מארק? ווער קען פאראויסזאגען זיינע קאפריזען און ווער קען טרעפען וואס מארגען וועט זיין מיט איהם? האט שוין דער קאלאניאל מיניסטער פון ענג־לאנד מיט עטליכע וואכען צוריק בעמערקט אין דעם ענגלישען פארלאמענט אז ער בעטראכט די פאמע־ראנצען־פלאנטאציעס אין פאלעסטינע פאר א כפע־קולאטיווער אונטערנעהמונג, און אויב עס זאל נאך געשאפען ווערען אין ציפערען, וואס איז גאנץ נאהענט פון ארץ־ישראל א קאנקורענציע פון יו־דישע פאמעראנצען־פלאנטאציעס, וועט פאלעסטי־נע דערפון שטארק ליידען.

איך קען קיין מיינונג נישט זאגען וועגען דעם וואס פאר א ווירקונג עס קענען האבען די יודישע פאמעראנצען פון אינזעל ציפערען אויפ׳ן וועלט־מארק, נאר אויב מען קען אין ציפערען פלאנצען פאמעראנצען גערטנער און אויב מען קען דארטען געפינען אויך עפעס אנדערש צו טאן און דייטשע יודען קענען זיך דארטען בעזעצען, וועלען מסתמא די אינטערעסען פון די פאמעראנצען פון פאלעסטינע זיי נישט אפהאלטען.

• • •

אין איראק אין דער מלוכה פון קעניג פייזעל האט מען אויסגעהרגעט מיט איינמאל זעקס הונדערט קריסטליכע אסיריער און די וועלט איז געבליבען שטיל און רוהיג.

איך שעהם זיך אויסצוזאגען, אז איך האב נישט געוואוסט, אז די אמאליגע אסיריער (א שורים) וואס האבען מלחמה געהאט מיט די יודען און האבען פערטריבען די יודישע צעהן שבטים אין אשור, האבען נאך אייניקלעך אויף דער וועלט. ביי מיר איז געווען רעכט, אז דאס אסירישע פאלק איז שוין לאנג אונטערגעגאנגען און ס׳איז שוין מעהר קיין שפור נישט געבליבען פון די אסיריער. איצט אבער דערוויס איך זיך, אז אין פייזעל׳ס מלוכה זענען פערהאן ארום 60 טויזענד אסיריער. פער־שטעהט זיך, אז איצט מיט זעקס הונדערט ווייניגער.

נאר אין דער צייט וואס איך האב זיך גע־וואונדערט, אז עס זענען נאך פערהאן אסיריער אויף דער וועלט און אז יודען זענען נישט דאס איינציגע פאלק פון די ביבלישע צייטען, וואס איז געבליבען לעבען, האב איך דערביי געטראכט וואס עס וואלט געווארען פון די יודען, ווען זיי וואלטען געבליבען פונקט ווי די אסיריער אין דעם לאנד, וואו זיי האבען געלעבט אין די ביבלישע צייטען. מעגליך, אז אויך פון זיי וואלט ערגעץ אין א ווינקעל פון לאנד געבליבען מיזעראבעלע עטלי־כע צעהנדליג טויזענד און זיי וואלטען געהאט נישט קיין בעסערען פנים ווי די איבערגעבליבענע אסיריער.

און אפשר האט עס טאקע געהאט אין זינען די גמרא, וואס זאגט: צדקה עשה הקדוש ברוך הוא לישראל שפזרם בין האומות — גאט האט געטאן א גוטע זאך פאר די יודען, וואס ער האט זיי צו־שפרייט צווישען די פעלקער פון דער וועלט. די יודען זענען דורך דעם געווארען א גרויס פאלק און א ציוויליזירט פאלק. און עס מאכט נישט אויס וואס מיר האבען נישט קיין אייגענע מלוכה. איך וואלט זיך נאך לאנג נישט בייטען מיט מאנכע פעלקער, וואס האבען מלוכות. מיט קעניג פייזעל׳ס פאלק געוויס נישט, הגם עס האט דעם כח אויס־צוהרגענען זעקס הונדערט אסיריער און בלייבע אונבעשטראפט.

מרת פייגע גיטעלע פאזשעטשקע תחי׳!..

א יודענע אין דער רעדאקציע

פון י. אבערזשאנעק

— האלא! האלא!!

— מיט וועמען פערבינדען?

— מיט דער רעדאקציע?

— רעדאקציע „נייער פאלקסבלאט?"

— איז דא דער רעדאקטאר?

— דער רעדאקטאר איז נישטא?

— ווען וועט ער זיין?

— א רעדאקטאר זאל נישט זיצען אין דער רעדאקציע? וואס איז? ער האט בעסערע גע־שעפטען?

אזעלכע טעלעפאן־געשפרעכען הערט איהר אין רעדאקציע פון בעגינען ביז שפעט ביינאכט; דער טעלעפאן רוהט נישט — דאס טעלעפאנירען די „געטריי־ע לעזער", וואס ווילען רעדען מיט׳ן רעד־אקטאר גופא, וואס איינער האט אן׳אנדער גע־שעפט צום רעדאקטאר, איהר הערט דערום אזעלכע געשפרעכען:

— האלא!

— רעדאקציע?

— וועלכע רעדאקציע?

— „נייער פאלקסבלאט"?

— איז דא דער רעדאקטאר?

— דער רעדאקטאר אליין?

— יא, אליין — וואס האט איהר געוואלט?

— איהר פאניע רעדאקטאדשע, האט דאך מסתמא א ריכטיגען זייגער, האב איך געוואלט פרעגען: ווי שפעט ס׳איז איצט.

אנדער:

— האלא' רעדאקציע?

— כ׳בעט דעם רעדאקטאר צום טעלעפאן.

— וואס ווינשט איהר?

— דא רעדט א געטרייער לעזער.

— וואס פערלאנגט איהר, געטרייער לעזער?

— זאגט מיר, ווען איך האב איצט א צוג קיין שמאטעווא אהן „פשעשאדקעס"...

דער טעלעפאן רוהט נישט: איין „געטרייער לעזער" דארף דעם רעדאקטאר, ער זאל איהם זאג־קען, ווען ס׳איז זמן ליכט־ציבהען, א צווייטער וויל וויסען ווען ס׳איז דער מולד, א דריטער וויל וויסען דעם „ווינעק" פון מעטש „הכח"—„וואַרשאַוויאַנקא" צי ס׳איז אן איבער־יאהר, צי מ׳דארף צאהלען דירה־געלד. נו׳ אזוי קען מען אויפ׳ן יורט בעקומען אן עקסמיסיע. וויפיל מארקען דארף מען אויפ־קלעבען אויף א בריף צו א טאכטער קיין אמעריק־קא, און אנדערע פראגען צום רעדאקטאר, די „בע־טרייע לעזער" פרעגען, און דער רעדאקטאר מוז ענטפערן — א ברירה האט ער — ער איז דאך א רעדאקטאר, און א רעדאקטאר מוז אלץ וויסען!..

מיט עטליכע וואכען צוריק, קלינגט דער טע־לעפאן. ס׳רעדט א פרוי, וואס רעדט חצי יודיש און חצי פויליש:

— האלא! רעדאקציע? איז דער רעדאקטאר אבעצנע?

— וואס דארפט איהר?

— האב איך דעם זאשטשיט צו רעדען אסאר־בישטשע מיט דעם פאן רעדאקטאר?

— ווער רעדט?

— א זוואלעניטשקע פון נייעם פאלקסבלאט, איך דארף האבען א פאאופנע ראזמאווע מיט׳ן פאן רעדאקטאר, איז דא דער רעדאקציע א וויגאדנע פאקאי, מ׳זאל נישט פשעשגאדזען?

— וועגען וואס האנדעלט זיך דען?

— פשעפראשאם באימאצניע, איך האב אזא בקלאפאטשקע, וואס ס׳לאזט זיך דורכ׳ן טעלעפאן נישט זאלאטוויען... איך קום באלד צו אייך אין דער רעדאקציע.

• • •

באלד אידער דער רעדאקטאר האט בעוויזען צו כאפען די טעקע און צו אנטלויפען פון דעם אנשיקעניש, האט זיך בעוויזען א יודענע אין די יאהרען צווישען 30 און 65, מיט א פערצויגען שנעבעלע, מיט א פערריסען נעזעל, מיט א „טשאפ־קע", וואס איז מעהר געלעגען אויף דער באק ווי אויפ׳ן קאפ, און גערעדט האט זי ווידער חצי פויליש און חצי יודיש:

— קאן איך מיך אסאבישטשע פארוזומיען מיט׳ן פאן רעדאקטאר?

— יא, וואס פערלאנגט איהר?

— איהר זענט דער רעדאקטאר?

— יא.

— מיט אייך האב איך געהאט די טעלעפא־ניטשנע ראזמאווע?

— יא.

— כ׳האב א וראזשעניע, אז ס׳איז בעזען אן׳אנדערער.

— פארוואס האט איהר אזא „וראזשעניע"?

— יענער האט זיך מיר אויסגעוויזען צו זיין א פשיסטאיגע מענטשיזנע, א הויכער מיט א שווארצער גדשידע און מיט שווארצע אויגען און איהר זענט גאר א נידריגער מיט א ליסינע און טראגט א שירם...

— דורכ׳ן טעלעפאן האט זיך אייך אזוי אויס געוויזען...

— יא, אזא פשעשטשיטשע האב איך געהאט... איהר זענט טאקע דער פאן רעדאקטאר? אויב איהר זענט טאקע דער רעדאקטאר, וויל איך, מיט אייך, רעדען סאם נא סאם—אונטער 4 אויגען, הייסט עס.

— גו, לאמיר הערען, וואס עס קוועהלט אייך, נאר מאכט עס בקיצור.

— כ׳האב צו אייך, ס׳הייסט, נישט צו אייך, נאר צו אייער צייטונג, האב איך א גרויסען זשאל, און איך וויל, אז איהר זאלט מיר זיאשניען, פאר־וואס איהר האט מיך גענומען אין דער ארבייט ארייט? וואס האט איהר צו מיר, פאניע רעדאק טאזשע?

— מיר האבען אייך גענומען אין דער אר־בייט ארייין?

— יא, איהר! ס׳געהט נישט אדורך איין טאג, איהר זאלט נישט דערמאנען מיין נאמען — טא יעסט בעזטשעלנאשטש! איך האב טעכטער־שידוכים צו טאן, און אליין בין איך, נישט פאר אייך געדאכט, א גרושה, וואס האלט נאך אליין אויך ביי חתונה האבען, און דא שטעה איך יעדען טאג אין דער צייטונג. ביז איצט האב איך קיין איין מאל מיין נאמען נישט געזעהען אין דער צייטונג, און פלוצלונג האט מען מיך גענומען אין יעדער וואך ארייין און מ׳האלט מיך אין איין וואשען.

— ווער זענט איהר דען?

— כ׳האב דעם זאשטשיט מיך פאר אייך צי פשעדסטאווען — מיין נאמען איז: פייגע גיטעל פאזשעטשקע, א גרושה, נישט פאר אייך געדאכט...

— איהר זענט א גרושה? וואו איז אייער מאן?

— ער זאל זיין אין גיהנום! אין דייטשלאנד זאל ער זיין — דער באנדיט, דער גזלן, און וועל־כער מאן איז דען נישט קיין באנדיט? וועלכער איז נישט קיין גזלן? איהר אליין פאניע רעדאקטאזשע, זענט דען בעסער? ווי זאגט מען עפעס: „אלע יונגים האבען איין פנים"!...

א נאמען האט זיך איהם, דעם באנדיט פער־גלוסט — פאזשעטשקע, און איצט האב איך צרות פון דעם נאמען פאזשעטשקע פון פארענט און פאר־זעטשקע פון הינטען. פאזשעטשקע און פאשעטש קע — איך האב דאך מורא זיך צו בעוויזען אין דער גאס!

— פארוואס האט איהר מורא, און פאר וועמען האט איהר מורא?

— וואס הייסט, פאר וועמען? איהר האלט דאך אין איין שרייען; יודען צייכענט די פאזשעטש קע! סוחרים, אוזשעניקעס, סטראזשאקעס, פאר־רוטשניקעס, לעהרער׳ס, אדוואקאטען, דאקטוירים, דיינים און רבנים און שוחטים. און ווער נישט? יעדען הייסט איהר, מ׳זאל מיך צייכענען. א שעהן פנים, וועל איך האבען, אז יעדער ס׳וועט האבען א האנד מיט א פיס וועט מיך צייכענען... איך בין דאך א יודענע א גרושה. נישט פאר אייך געדאכט! איך האב דאך טעכטער שידוכים צו טאן, און אליין בין איך אויך דאך נישט פון שטרוי, איך בין דאך נאר א יודענע מיט א הייסען רעמפעראמענט (לייען: טעמפעראמענט!) און אז גאט וועט מיר העלפען, וועל איך דאך נאך א צווייטען מאן צו קבר ישראל ברענגען — וואס האט איהר זיך אנגעזעצט אויף מיר? וואסערע שלעכטס האט אייך די פאזשעטשקע געטאן, וואס איהר האלט אין איין שרייען: יודען צייכענט די פאזשעטשקע! מ׳הערט נישט מעהר, פאזשעטשקע און פאזשעטשקע — איך וועל דאך מוזען אנטלויפען וואו דער שווארצער פעפער וואקסט און פאר וואס? פאר ווען? וואס האב איך געזינדיגט, וואס?

מיר אבער ענטשולדיגט האבען נישט געהייסען צייכענען די פאזשעטשקע — נאר די פאזשיטשקע!

— מ׳ווייסט שוין, א גרויסער חילוק פון פאר־דשיטשקע ביז פאזשעטשקע! ווער ס׳קען אייך נישט פאניע רעדאקטאזשע — איהר זאגט: פאזשיטשקע, אין מיינע מיינט איר — די פאזשעטשקע... און איצט? איצט ווען מיר זיצען דא סאם נא סאם, מיינט איהר די פאזשיטשקע, צי די פאזשעטשקע?!... מיר וועט איהר דאך נישט טשאקען! איך קאן אייך, מענער זעהר גוט — אויס׳ן וואונק קען איך אייך!..

— אלזא, וואס פערלאנגט איהר, מאדאם פא־זשעטשקע?

— איך פערלאנג, אז איהר, זאלט אייך אפ־טשעפען פון מיר. ס׳הייסט, איך מיין נישט, אז איהר, פאניע רעדאקטאזשע, זאלט אייך פון מיר אפטשעפען — פערקעהרט: אויב ס׳איז אייך פשיעמ־נע, קאנט איהר זיך אפילו צוטשעפען איהר זענט א זעהר פשיעמנע מענשעל, איך מיין, אז די צייטונג זאל זיך פון מיר אפטשעפען, שרייבט אייך וועגען וואס איהר ווילט. נאר די פאזשעטשקע לאזט געפ־מאך! די פאזשעטשקע האט טעכטער חתונה צו מאכען און דארף נאך אליין א שידוך־שון, און איך בעט אייך, פאניע רעדאקטאזשע, הערט אויף צו שרייבען: יודען צייכענט די פאזשעטשקע! — האט רחמנות אויף דער ארימער גרושה, מרת פייגע גיטעל פאזשעטשקע.

נאך איין בקשה האב איך צו אייך: איהר זאלט נישט אמאל די גאנצע מעשה בעשרייבען.

— א קשיא: אויף א רעדאקטאר!

דער רעדאקטאר האט דער מרת פייגע גיטעל פאזשעטשקע פערשפראכען. די מעשה נישט צו בעשרייבען דער רעדאקטאר האלט טאקע ווארט און שרייבט נישט...

יודען אין קאמף פאר פוילענס פרייהייט

יודישע קרבנות בעת'ן קאמף מיטן צאריזם אויף די לאדזער גאסען אין יאהר 1905

פון משה פיינקינד

אין דער צייט ווען גאנץ רוסלאנד איז געווען ארומגעכאפט פון דעם פייער פון דער רעוואלוציע אין יאהר 1905 האט זיך דאס פוילישע מאנשעסטער גאנץ בעזונדערס אויסגעצייכענט און קונה שם געווען מיט איהר קאמף געגען צאריזם.

לאדז האט געשפילט נאך ווארשא די צווייטע פידעל אין פרייהייטס־קאמף פאר דער אומאבהענגיגקייט פון פוילען און פאר דעם ארבייטער'ס טובה.

ס'איז אויך דאס גאר קיין חידוש נישט. צוליב די אפטע קאנפליקטען, וואס זענען פארגעקומען דא צווישען די פאבריקאנטען און ארבייטער יעגען דער ארבייטס־צייט און לוין, האט זיך צונויפגעזאמעלט ביי די לעצטע א סך ברענמאטעריאל און קוים ס'האט זיך געמאכט די גינסטיגע געלעגענהייט פון דער רעוואלוציע האט זיך אויך ס'פאנגעמאן אנגעצינדען דאס פייער ביי די ארבייטער אין לאדז מיט מעהר אימפעט און שארפקייט ווי דער בעקאנטער „לאדזער בונט" אין יאהר 1892, נאר מיט דעם אונטערשיד דאמאלט איז דער כעס און צארן פון די געהעצטע ארבייטער אויסגעגאסען הויפטזעכליך צו די יודען, האט דער „ארבייטער בונט" אין 1905 געטראגען א ריין פאליטישען כאראקטער, נישט קוקענדיג דערויף, וואס די צארישע פאליציי האט אויך דאסמאל געפרובט צו פראוואצירען דעם קריסטליכען ארבייטער געגען יודען...

דער ערשטער סיגנאל צום אויפשטאנד געגען דעם מאסקאל איז געגעבען געווארען אין לאדז אין 15. סטיטשען 1905.

אין יענעם דענקווירדיגען טאג האבען די לאדזער ארבייטער צום ערשטען מאל דרייסט און אומגעשראקען מאניפעסטירט אויף די גאסען פאר די אויגען פון די הענקער געגען די „מאביליזאציע" וואס איז פארגעקומען אין דער צייט פון רוסיש־יאפאנישער מלחמה.

אויף דעם רויטען פאהן פון דער פפ"ס, היבשער וועלכען ס'האבען מארשירט די ארבייטער־מאסען איז געווען אויפגעשריבען „נידער מיט דער מאביליזאציע, לעבען זאל די פרייהייט"...

האט פאליציי געקריצט מיט די ציינער און געציהלט צום דרייסטען פאהנטרעגער טאמאש קשעגושין און ער איז געווען דער ערשטער וואס איז געפאלען אויפ'ן ארט טויט אלס קרבן פון דער פרייהייט, און די דעמאנסטראציע איז געווארען מיט פייער און שווערד ליקווידירט פערנעהמענדיג דערביי א גרויסע צאהל ארבייטער אין די תפיסות.

האט אבער די ארבייטער־שאפט דערויף געענטפערט מיט אן אלגעמיינעם שטרייק, וועלכער האט ארומגעכאפט גאנץ לאדז און אומגעגענד. 70 טויזענד ארבייטער האבען אוועקגעווארפען די ארבייט אין יענעם טאג.

און דאס רעוואלוציאנערע פייער האט זיך געטוליעט ביי די „לאדזער קינדער" ביז ס'איז געקומען דער ערשטער מאי און די גאנצע ארבייטערשאפט, אהן אונטערשייד פוילישע צי יודישע, האט ווידער אמאל דעמאנסטרירט און געשלאסענע רייהען אויף די לאדזער גאסען.

האט פאליציי מיט הילף פון די דאנסקי קאזאקען, וואס מען האט ספעציעל אהערגעשיקט צו בערוהיגען די „בונטאווטשיקעס", ארומגענומען די דעמאנסטראציע פון צוויי זייטען פון דער פאלודניאווע און שרעדניע גאס (היינט פילסודסקי און פאמארסקע) אטאקירענדיג מיט די בלאנקע שווערטען די אומבעוואפענטע ארבייטער און נאך עטליכע פראוואקאטארישע שאסען, וואס זענען געגעבען געווארען צו דער פאליציי כלומרשט פון די ארבייטער, האט פאליציי און מיליטער געענטפערט מיט א האגעל פון קוילען און 5 מאן זענען געפאלען אויפ'ן ארט טויט חוץ א מאסע פערוואונדעטע.

צווישען די געפאלענע האבען זיך געפונען דריי יודען: רייזעל ווייסזאל, 18 יאהר אלט, פייגע דבורה כענטשינסקא — באראבשטיין 40 יאהר אלט און דער דריטער ישראל שטערן איז געשטארבען פון די וואונדען...

אויך דאסמאל זענען די תפיסות פול געווארען מיט ארעסטירטע דעמאנסטראנטען און פון צופעליגע מענשען, וואס האבען זיך גראד געפינען אויף די גאסען.

האבען זיך אבער די „לאדזער ארבייטער" נישט געלאזט אבשרעקען פון צארישען טעראר און זיי זענען ארויס בעוואפענט אויף דער גאס ארגאניזירט אין דעם דענקווירדיגען טאג: 23. טשערוויעץ און אנגעהויבען צו פיהרען א פארמעלע מלחמה; אויף טויט און לעבען מיט דער צארישער איבערמאכט.

אין דעם דאזיגען טראגישען טאג האבען די ארבייטער אויפגעשטעלט באריקאדען אויף די גאסען און מיט דראהט פערצוימונגען זיך בעשיצט האבען זיי געזונגען „נא באריקאדי" און זיך געווארפען אין קאמף מיט דער צארישער בעסטיע, וועלכע האט אויסגעשטעלט געגען די אויסגעשטרעקטע פויסטען פון די פערצווייפעלטע ארבייטער א סך מיליטער מיט אלערליי געוועהר און לאנגע פייער צונגען פון די ארבייטער אונטערגעצינדעטע „מאָבאזאלען פון שפריט" האבען זיך געוויזען ארומגענומען מיט גרויסע רויך־וואלקענס איבער די לאדזער גאסען, פערדעקענדיג מיט דעם רויך די אזוי רויטע זון, וואס האט קוים בעוויזען דורכצושטיפען איהרע שטראהלען אויף די לאדזער גאסען, וואס זענען געווען פול פון דעם פרישׁ פערגאסען מענשען־בלוט.

דער פאביק אויף די גאסען איז געווען גרויס, אלע געשעפטען זענען געווארען פערהאקט, די גאנצע שטאט צובראכען, די טעלעפאנען צוריסען, דער יאמערגעשריי פון די פערוואונדעטע איז געגאנגען עד לב שמים...

פאליציי און מיליטער האבען געשאסען צו די מענשען ווי צו פייגעל אויפ'ן פעלד, וואו זיי זאלען נישט האבען געטראפען אויף די גאסען און אויך אין די שטובען אריין דורך די פענסטער, און קיין מעדיצינישע רעטונג איז אויך נישט געווען צו דער צייט, מען האט מורא געהאט דעם קאפ ארויסצושטעקען אויף דער גאס...

די גאסען זענען געווען אויסגעשטארבען, דאס צארישע מיליטער האט בעהערשט די שטאט און דער רעזולטאט איז געווען, אז סך הכל זענען אין דער אזוי גערופענער „יוני רעוואלוציע" געפאלען פון דער ציווילער בעפעלקערונג 151 מענשען, צווישען וועלכע ס'זענען געווען דרייסיג פרויען. פון די געפאלענע זענען געווען 55 קאטאליקען, 17 עוואנגעליקען און 79 יודען, ד. ה. איבער 55 פראצ. יודען הרוגים.

שווער פערוואונדעטע זענען געווען 185, צווישען זיי 38 פרויען חוץ א 50 לייכט פערוואונדעטע און נאך א גרעסערע צאהל פערוואונדעטע, וואס האבען זיך נישט געוואלט רעגיסטרירען צוליב מורא פאר רעפרעסיעס...

אזא בלוטיגען טאג האט צום ערשטען מאל די שטאט לאדז צו פערצייכענען זינט איהר עקזיסטענץ, און איז איבערהויפט געווען דער קריטישסטער טאג אין דער לאדזער רעוואלוציע געגען דעם צאריזם. חוץ אין מענשען איז אויך געווען גאנץ גרויס דער מאטעריעלער שאדען פון דער שטאט. בלויז דער שאדען פון די „מאנאפאלען" האט בעטראפען אנ'ערך פון הונדערט טויזענד רובעל, און פון די גאז־לאמפען א 30 טויזענד רובעל. או. אז. וו. א. או. וו.

און נאך א קליינעם צוזאמענשטויס פון ארבייטער מיט א צארישען מיליטער־פאטרול אויף דער אלטער ווארשעווסקא גאס, וואס איז פארגעקומען אין 25. יוני, האבען די ארבייטער צייטווייליג אויפגעגעבען דעם קאמף מיט דער מאכט, און זענען געגאנגען רוהיג צו דער ארבייט אין די פאבריקען ווי קיינמאל גארנישט...

אבער אויף דער ווענדונג פון פעטריקאווער גובערנאטאר ארצימאוויטש, האט דער גענעראל־גובערנאטאר אין ווארשא מאקסימאוויטש אויסגעפועלט ביים צאר קריגס־צושטאנד אויף לאדז און לאדזער פאוויאט און אין 24. יוני איז ארויס דער צארישער „אוקאז" (בעפעהל), לויט וועלכען לאדז און זיין פאוויאט ווערט דערקלערט אין קריגסצושטאנד און אלס צייטווייליגער גענעראל־גובערנאטאר איבער לאדז איז בעשטימט געווארען דער וואַרשאווער קארפוס גענעראל שוטלעווארט.

כאראקטעריסטיש איז דער אינהאלט פון דער טעלעגראם פון ווארשאווער גענעראל גובערנאטאר צום אינערן מיניסטער וועגען דער רעוואלוציאנערע לאגע אין לאדז. אט וואס ער דערצעהלט: די רעוואלוציאנערע בעוועגונג אין לאדז האלט אין איין וואקסען און האט אנגענומען אין חודש מאי און אין די לעצטע טעג פון יוני א געפעהרליכען כאראקטער. יעדען טאג קומט פאר מארדען און פערוואונדעטע פון פאליציי־אישע פונקציאנארען און זעלנער. ס'ברענען די מאנאפאל־געשעפטען, מאסען באריקאדען און דראהט־פערצוימונגען אויף די הויפט־גאסען פון דער שטאט, פון די פענסטער אין די הייזער שיסט מען צום מיליטער און פאליציי א. א. וו. א. א. וו.

און אויף דעם סמך האט דער צאר דערקלערט „קריגסצושטאנד" פאר לאדז..

* * *

לאדז איז געווען די ערשטע שטאט אין פוילען, וואס איז דערקלערט געווארען אין דער צייט פון דער רעוואלוציע אין „קריגסצושטאנד".

האט זיך טאקע דער ביזער גענעראל שוטלעווארט גענומען מאכען „ארדנונג" אין לאדז און אין פאוויאט מיט דער הילף פון פאליציי און מיליטער.

דער גענעראל שוטלעווארט (א קורלענדער דייטש), האט אויף רעכטס און לינקס געפאקעט מיט זיין שווערט, נישט רעכענענדיג זיך מיט קיינעם און די אזוי „דאמאקלעס שווערט" האט געהאנגען איבער די מענשענס קעפ, ביז פאזשדזשערניק, אין וועלכען חודש דער גענעראל האט זיך אבגעזאגט פון זיין אמט צוליב געזונדהייט...

ספעציעל אבער האט ער זיין כעס אויסגעלאזט צו יודען, בעמליך צו די יודישע ארבייטער, וועלכע ער האט בעפוילען צו קאטעווען און צו פייניגען ביז בלוט קוים מען וועט אימיצען פון זיי כאפען ביי עפעס אן אומגעזעצליכקייט, לויט איינזעהען פון דער פאליציי אדער זשאנדאמעריע אדער פון א מיליטער פאטרול...

זענען טאקע אלע יודען געווען אין זיינע אויגען רעוואלוציאנערען, אדער „אחדות־ניקעס", ווי די פאליציי פלעגט זיי אנרופען.

און אלס זעלכע האט מען געהאלטען אלע יודען, וואס מען האט געכאפט אויף דער גאס און האבען נישט געטראגען אויף זייער לייב קיין „ארבע כנפות", אזא יוד האט די צארישע פאליציי געהאלטען פאר א רעוואלוציאנער, וואס אגיטירען געגען דעם צאר — באטיושקא"...

אין דעם זין האט אויך דער גענעראל שוטלעווארט צוגעשטעלט א בעריכט נאך זיין קארלאזש

(ווייטער זעה 19-טע זייט)

כוליע רשע'כע און זיינע בנים

פון יוסף זעלקאוויטש

דער אנהויב פון זיין קאריערע

אז מען זעהט אין גאס כוליען, טרעטענדיג אויף די צוויי גרויסע שטיוועליעס, איינגעהילט אין דעם ענגען יובעצעל, וועלכעס ס'דוכט זיך: אט אט וועט עס אויפפלאצען און ס'וועט זיך דערפון ארויסשיסען שטיקער שמוציגע און פערברודיגטע פליישען — אז מען זעהט דאס הארטע קאפעלושעל, וועלכעס זיצט אויף זיין צוזאמענגעפרעסטען שטערן, ביז טיף אריין אין די קליינע אויגעליך — אז מען רעדט מיט כוליען און מען הערט אויס דיינע אפגעהאקטע, פון הינטער דער נאז ארויסגעלאזטע אומפערשטענדליכע קלאנגען, דוכט זיך אויס, אז כוליע איז אין ערגעץ נישט געבוירען געווארען, אין ערגעץ נישט דערצויגען געווארען, נאר עפעס א מלאך, א לץ האט אויסגעסקראבעט עפעס פון אנ'אלטען קאסטען א פאר שטיקער פערשימעלטע פלייש און פון זיי געגעבען א שטעל צוזאמען עפעס א מענשעל מיט א פלאך קעפעל, אנגעטאן דערויף אנ'אלט הארט קאפעלושעל און אזוי דאס מענשעל, פערטיגערהייט געגעבען א שטעל אראפ אויף דער ערד — באט אייך, מענשעלעך א מיט־ברודער און זעהט, ווי קאמיש און באריש איהר זענט.

ווענייג זענען פערהאנען היינט מענשען, וועלכע געדענקען כוליען פון יענע צייטען, ווען ער איז געווען נאך א קלענער מענשעלע, ווי ער איז היינט און איז געזעסען אויפ'ן שוסטער בענקעלע און מיט גירינגע, וואסערדיגע און קליינע אייגעלעך נאכגעפאלגט די שטעך פון דער אל אין לעדער אריין און זיין קליינער, צוזאמענגעפרעסטער קאפ האט בשום אופן נישט געקענט תופס זיין דעם שכל דערפון, פארוואס, אז מען מאכט צום ערשט א שטאך מיט דער אל קען מען שפעטער אדורכציהען די דראטווע. ווענייג זענען פערהאנען מענשען, וועלכע געדענקען כוליען פון יענע צייטען און אויב זענען פערהאנען, וועלכע געדענקען יא, זאגען זיי אויך, אז זיי געדענקען נישט.

אפילו פון די שפעטערע צייטען, ווען כוליע איז שוין געווען א לערן־יונג און גענומען פינף רייכים א וואך, ווען כוליע אלדא, איז שוין געווען א געלד־מענש און ס'האבען זיך שוין געקענט געפינען מענשען, וועלכע זאלען איהם קענען אזוי זיך חברן מיט איהם — אפילו פון יענע צייטען געדענקט איהם קיינער נישט. און אויב אפילו עס געדענקט איהם יא ווער, וואלט ער זיך אויך קיינמאל נישט געקענט פארשטעלען, אז ער, טאקע דער אייגענער כוליע, ווען דאס זיין דער העלד, וועגען וועמען ס'וועט געזאגט און געשריבען ווערען.

א קורצער איז דער לעבען פון יחיד. די וועלט אבער איז אנ'אייביגע און אין דער אייביגקייט געשעהען מאדנע קאפריזען און אומגעהויערע ווילדקייטען. איינע פון די ווילדעסטע קאפריזען איז כוליע, אויף וועלכען די אייביגקייט האט אנגעוויזען: „אט דאס איז ער"! און כוליע איז אזוי ערנאך געווארען דער העלד פון דער דאזיגער מעשה.

כוליע, דער פערגעסענער. כוליע, דער, וועמען קיינער האט קיינמאל נישט געקענט. כוליע, דער, וועמען קיינער האט קיינמאל נישט געוואלט קענען — אט א דער אייגענער כוליע וועלכער האט געבערענגט פיר זין אויף דער וועלט. וועלכע זענען געראטען אין איהם, ווי פינף טראפען וואסער.

כוליעס עקזיסטענץ הויבט זיך אן פון יענעם שווערען ווינטערדיגען אוונט, ווען א פעשפעטיגטער פערבייגייער האט אין דיין ווען אהיים, זיך אנגעשטויסען אויף א לעבעדיגע זאך, וועלכע איז געלעגען צוזאמענגעקנוירעט אויף א טרעפעל פון א קראם און מיט אנ'אייגעפרורענעם געוויין ארויסגעהעשט טעמפע און אפגעהאקטע זיפצען. שווער איז דעם פרעמדען פערבייגייער אנגעקומען. פון דעם צוזאמענגעקנייטשטען קנויל ארויסצוזוכען א פנים. די זוכונג אבער איז מיט קיין ערפאלג נישט געקרוינט געווארען — מעהר ווי שמוץ, קליינע אייגעלעך, צו וועלכע ס'זענען געווען צוגעפרוירען שמוציגע טרעהרען, האט ער נישט אויסגעפינען.

א מיבוט נאר און אפשר נאר א האלבע מיבוט — דער פרעמדער דורכגייער, האט נאר געבראכט צו לאזען איינפרירען אין זיך דעם ווארימען רחמנות פיבק, וואס האט זיך איהם, א בריעגייגער דורכ'ן הארץ אדורכגעריסען, און פון כוליען וואלט גאר נישט געווארען — ער וואלט אין יענעם, שווערען ווינטערדיגען אווענט אויסגעגאנגען פאר הונגער און קעלט, וואס עס וואלט אפשר בעסער געווען, סיי פאר איהם, סיי פאר זיינע פיר זיהן און סיי פאר דעם בעשרייבער פון זיין לעבען.

אין דער אייביגער וועלט אבער, שפילען מינוטען און סעקונדעס אפילו, אפט גאר גרויסע ראלען — דער פערבייגייער, האט כוליען אויף דער האנט גענומען, איהם צו זיין ווארימען קערפער צוגעטוליעט, געלאזט איהם איבערנעכטיגען אין א ווארימער שטוב און —

ס'האט זיך אנגעהויבען כוליעס עקזיסטענץ, וועלכע איז ביז יענעם טאג געווען אזוי פערנעפעלט און פערדונקעלט, ווי די וועלט, אידער גאט האט איהר דערווארעמט מיט זיין הייסען הויך און האט איהר בעפוילען:

— וועלט, דו זאלסט זיין!

די ערשטע דריי יאהר, וועלכע כוליע האט פערבראכט אין א יתומים־הויז, געהערען צו די נישט אינטערעסאנטע זיי פערדינען דערבעבען נישט בעשריבען צו ווערען, נישט האט כוליע גיין האט נחת פון זיינע דערציהער און נאך ווייניגער האבען זיינע דערציהער געהאט נחת פון איהם און דאס לעצטע אפשר איז געווען די הויפט־סיבה, וואס אין א שיינעם פרימארגען, האט זיך כוליע געפינען אין א פערפוישט שטיבעלע און וועלכען ס'האט געוואוינט א בייזער שוסטער מיט א הויכער און ברייטפלייציגער יודינע, וועלכע האט איהם, דעם קליינעם און בייזען שוסטער געבוירען זיבען צו אכט קליינע קינדערלעך. (כוליע, וועלכער ס'איז ערשט דאן געווען ניין יאהר, האט זיי נאכנישט געקענט איבערציילען).

צי דעם קליינעם, בייזען שוסטערל אין שטוב איז כוליע אריינגעקומען טאקע אן גוט־מארגען, אבער די באלעבאסטע, די ברייטפלייציגע יודענע, מיט די פאר שיטערע הערלעך אויף דער גאמבע, האט איהם באלד מכבד געווען מיט א שווערען טריט איבער די פיס, פון וואס דער ווייטאג איז כוליען דערגאנגען ביז צו די אויגען און פון דארט איז ער ארויסגעפלויגען אין געשטאלט פון צוויי אייערדיגע רעדער. צו דעם קליינעם שוסטערל איז דערגאנגען:

— א שווערע כאליערע און א בייזער, פינסטערער בראך! — דיינע אייגענע ממזרים האסטו שוין מיט וואס די פיסקער צו פערשטופען, וואס דו האסט זיך צוגענומען נאך א פאשעביק?!

ווי נישט אנזעהעדיג, און ווי בעבעדיג קליין דאס בייזע שוסטערל האט נישט אויסגעזעהען, האט ער זיך אויפגעשטעלט און מיט א שפיץ פון דער קאפיטע אין דער זייט פון זיין בייזער יודענע געגעבען איהר צו פערשטיין, אז כל־זמן ער לעבט, איז ער דער איינציגער האר פון לעבען און טויט סיי פון איהר, סיי פון איהרע ממזרים. כדי אבער נישט צו זיין דער ערגסטער מאן, האט ער כוליען פאר אנ'אויער צוגעצויגען צום ווארשטאט און מיט א הארטען כאטש איבער'ן שלאבריגען קארק (כוליעס קארג איז נאך צו יענער צייט נישט געווען פעסט אנגעקנעפט). איהם פערדיכערט, אז זיין באלעבאסטע איז דער ערגסטער שלאק, וועלכען גאט האט ווען עס איז אמאל בעשאפען.

כוליע האט עס גענומען שטילשווייגענד צו קענטניש.

די איבעריגע חדשים און יאהרען פון כוליעס זיין ביי דעם קליינעם שוסטערל, זענען אויך נישט אינטערעסאנט: קריגערייען צווישען מאן און ווייב, געשלעגערייען, אויסכאפענישען די ביסענס פון מויל — דאס איז געווען כוליעס טעגליך ברויט. אלע כעסן האבען זיך צו איהם אויסגעלאזט און כוליע איז נישט בלויז זיי איבערגעוואקסען, נאר אויך זיינע הויזען, וועלכע ער האט זיך מיטגעבראכט פון יתומים־הויז. די האר זענען איהם געוואקסען אין די אויגען אריין אבער מערקווירדיגער פון אלעם איז געווען דאס, וואס כוליע האט איבגאנצען קיין שטערן נישט געהאט; באלד איבער די אויגען האט זיך ביי איהם אנגעהויבען דער שיידל, געדיכט בעוואקסען מיט לאנגע, גלייכע האר און זיין באלעבאס, דער קליינער שוסטערל, וועלכער איז טראץ

(ווייטער זעה 19-טע זייט)

מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס

אַ קאַפּיטל פֿון ראָמאַן „אויף פעלדער" פֿון יודישער קאָלאָניזאַציע אין ראַטענפֿערבאַנד

פֿון פּרץ הירשביין

אַ וויכטיגער גאַסט איז געקומען פֿון מאָסקווע; זעהט אויס ווי אַ ישיבה-בחור, אָבער ער איז פאַרט איבער פֿון די, וועמען די מלוכה האָט איינגעשטעלט אויף דער וואַך, וואָס זאָל אַטוגב נעבען אויף די יודישע פעלדער און יודישער איבערוואַנדערונג צו דער ערד אַרבייט.

נאָך מיט עטליכע טעג פריהער האָט מען געוואוסט, אַז פאָהרט אום אַ גאַסט איבער קרימער ערד-חלקים. איבערוואַנדערער, וואָס זענען נאָך נישט געווען געוואוינט צו זעהען יודישע מלוכה-מענשען, האָבען נישט געוואוסט, ווי אָפּצושאַצען די מאַכט און גרויס פֿון דעם דאָזיגען מלוכה-מענש און גאַסט. ביי קאָוואַלסקי'ן אין שטוב איז דער עולם איבערוואַנדערער געווען פֿערזאַמעלט. לערנער האָט דעם גאַסט געבראַכט אין זיין אויטאָמאָביל. ס'איז שוין געווען נאָך דעם, ווי דער גאַסט האָט בעטראַכט דעם יונגען דאָרף און אויף דרויסען, איינציגווייז, יעדען געפרעגט, אַ פּאָר ווערטער.

איצט האָט דער עולם דעם גאַסט געקוקט אין זיין מאָגער'ען, שמאָלען פּנים און פֿון איהם געוואָלט דערגעהען סודות פֿון מאָסקווע און פֿון דער ראַטען-מאַכט; געוואָלט דערגעהען דעם תכלית פֿון יודען ביי דער ערד. געווען ביי אַ שעה פאַר זון-פֿערגאַנג. אַ השגחה-פֿאַרנאַכט. אויפ'ן עולם איז געווען קענטיג די מידקייט. דער גאַסט האָט אויך צו אַפּט געווישט דעם שוויס. דער גאַסט, ווען ער האָט גערעדט, האָט ער גאַנץ אָפט געקוקט אויף דער זייט פֿון בערע קאָוואַלסקי, ווי צו דעם עלטסטען פֿון דאָרף. ער האָט אויך נישט פֿערפֿעהלט אַ קוק צו טון צו די פּרעכטיגע מיידלעך, וואָס זענען געזעסען ביידע אויף איין בענקעל.

— וואָס טראַכט עפּעס פֿון אונז מאָסקווע?

— וואָס זאָלן קאַסאַי געפֿרעגט, — ביי אונז שמועסט מען, אַז מאָסקווע האָט שוין לאַנג אָן אונז פֿערגעסען.

דער עולם האָט הנאה געטאָן, וואָס קאַסאַי האָט צוגעגעבען די לעצטע עטליכע ווערטער; ס'איז אויפגעקוואָלען אַ צופֿרידענער שמייכעל אויף די פּנים'ער. בערע קאָוואַלסקי האָט געהאַט אַן ענטפֿער, אָבער ער האָט געוואַרט, דער מאָסקווער גאַסט זאָל ענטפֿערן.

דער גאַסט האָט צונויפגעצויגען די ברעמען. ער האָט געזאָגט:

— די מלוכה האָט איהר פּלאַן אַנגעצייכענט; דעם דאָזיגען פּלאַן מוזען מיר אַליין אַרויספֿיהרען. די מלוכה האָט אַנגעצייכענט אַ גראַנדיעזע פּלאַן. נישט נאָר בלויז פאַר דער בעפֿרייאונג פֿון די יודישע מאַסען, — די מלוכה האָט בעפֿרייט אַלע אונטערדריקטע און פֿון מענשליכע רעכט-בערויבטע פעלקער. דער ראַטען-מאַכט איז אַ סך גרינגער מיט די, וואָס זיצען פֿון לאַנג-אָן אויף דער ערד. אודאי איז שווער מיט די יודישע מאַסען, וואָס זענען געווען אָפּגעריסען פֿון דער ערד און וואָס בעגרייפֿען אַפֿילו נישט, וואָס די מלוכה פֿערלאַנגט פֿון זיי. די מלוכה האָט קלאָר אויסגעדריקט איהר פֿערלאַנג. פֿערשטעהט, אַז יודען זאָלען זיך בעזעצען אויף בעשטימטע ערד-חלקים און אַזוי אַרום שאַפֿען אַ גרויסען יודישען, נאַציאָנאַלען צענטער; און פֿון אַזאַ גאַנצער זייט זאָל דער יודישער צענטער בויען אַ פֿערבריידערטען ישוב; קאָלעקטיווע ווירטשאַפֿטען — יודען זאָלען תחילת בויען אַ סאָציאַליסטישען לעבען; נישט אָפּלייגען אויף שפּעטער. צום בעדויערען, פֿאָהר איך פֿון דאָרף צו דאָרף און זעה, אַז פֿיר איך דאָ איז סאָציאַליזם אויפ'ן הימעל, אָבער נישט אויף דער ערד...

אין עולם האָט מען זיך דורכגעוואָרפֿען מיט די בליקען. לאַנע האָט אַ לאַך געטון; האָט זיך אויפגעהויבען פֿון אָרט, געוואָלט עפּעס זאָגען און געבליבען זיצען אויף איהר אָרט.

דער גאַסט האָט עס בעמערקט און זיך געווענדעט צו לאַנע'ן:

— רעדט, רעדט; זייט פֿריי און אָפֿען; רעדט ווי פֿאַר אַנ'אייגענעם מענשען.

— כ'וואָלט אפשר שפּעטער מיינס זאָגען, — האָט לאַנע געענטפֿערט מיט אַנ'אָפּגעהאַקטער און טרוקענער שטים.

זי איז רויט געוואָרען און תיכף האָט די רויט קייט אָפּגעטראָטען אַ בלאַסקייט, וואָס האָט זיך אריינגעקליבען אין די באַקען אַריין און געמאַכט איהרע שוואַרצע אויגען בולט'ער.

סימקע קרעטשמער האָט געביסען די ליפּען. ס'איז איהר געווען אַ רעטעניש, וואָס לאַנע האָט געוואָלט זאָגען. אויב לאַנע וועט זאָגען עפּעס צו דער זאַך, וועט זי לאַנע'ן אונטערשטיצען. אַליין פֿון די ווערטער צו רעדען האָט זי נישט געהאַט קיין חשק.

גאָר אומגעריכט האָט יוסף ראַטנער געגעבען אַ וואָרט:

— דער גאַסט האָט נאָר וואָס דערמאָנט, אַז מאָסקווע פֿערלאַנגט, יודען זאָלען בויען דאָ ערד אַ נאַציאָנאַלען צענטער, — פֿאַרוואָס פֿאָדערט מאָסקווע נישט פֿון אונז?

— וואָס מיינט איהר מיט דעם? — האָט דער גאַסט אויף איהם אַנגעשטעלט די אויגען.

— כ'מיין צו זאָגען, ס'וואָלט זיך גאָר אַנדערש געהערט אויף די יודישע ערד-חלקים, ווען די מלוכה זאָגט בפירוש און פֿאָדערט פֿון יודען אויפֿצובויען אין קרים אַ יודישען נאַציאָנאַלען צענטער. כ'וויל עס אַרופֿען ביים נאָמען, — אַ נאַציאָנאַלע היים.

— נו, געוויס פֿערלאַנגט עס די מלוכה פֿון די יודישע מאַסען.

יוסף ראַטנער האָט איראָניש אַ לאַך געטון.

— דערקלערט איהר מיר, חבר, וואָס איבער מיינט מיט אַ נאַציאָנאַלער היים, — האָט דער גאַסט אַ ביסעל שטרענגער געפֿרעגט.

— אַ נאַציאָנאַלע היים, — האָט יוסף ראַטנער שוין אַ ביסעל צוגעשטאַמעלט, — ס'זאָל ווערן זיין

צו ברענגען קרבנות... אָט, ווי יודען טוען עס פֿאַר ארץ ישראל...

— פֿראַזען, חבר! דאָס זענען נישט מעהר ווי פֿראַזען... ווי איז אייער נאָמען.. יאָ, חבר ראַטנער... דאָ דאַרפֿט איהר נישט ברענגען קיין קרבנות, דאָ גיט די מלוכה אַטוגב, אַז די יודישע איבערוואַנדערער זאָלען קאָנען רוהיג אַנגעהען מיט זייער אַרבייט; קיינער זאָל זיי קיין בייז נישט טאָן, ווייל דאָ בעשטראָפֿט די מלוכה שטרענג די, וואָס ווילען יודען שלעכטס טאָן. און דאָס איז די סיבה, פֿאַרוואָס יודען דאַרפֿען קיין קרבנות נישט ברענגען. נו, דעריבער, חבר, איז אייך נישט געשמאַק קרימער ערד? (אדרבה, זאָגט, וואָס פֿאַר אַ קרבנות וואָלט איהר געוואָלט ברענגען? שכני'שע דערפֿער זאָלען אויף אייך מאַכען אַ בעוואָפֿענטען איבערפֿאַל און איהר זאָלט זיך דאַרפֿען בעשיצען; איהר זאָלט דאַרפֿען שטעלען ביינאַכט שומרי'ם אויף דער וואַך, כדי פֿון צייט צו צייט זאָל אַ שומר פֿאַלען אין שלאַכט. — אויב אַזעלכע קרבנות מיינט איהר, חבר, טוט מיר נישט לייד, וואָס איהר יועט זיך מוזען ענטוישען.

בערע קאָוואַלסקי האָט איראָניש אַ איבערגעקוקט צו יוסף ראַטנער, לאַנע האָט עס בעמערקט און האָט נישט געקאָנט בעהאַלטען איהרע געפֿיהלען. ס'איז איהר ווי'ער געקומען אַ פֿאַרב אין פּנים אַריין. אין דער ערשטער רגע איז ער געווען שווער אויפֿצוכאַפּען דעם ויכוח צווישען ראַטנער'ן און דעם גאַסט. זי האָט מיטגעפֿיהלט מיט ראַטנער'ן, ווען יענער האָט געקלאָגט, אַז אויף די יודישע פֿעלדער פֿעהלט בעגייסטערונג; פֿעהלט דער פּיאָנערען גייסט. אָבער וואָס האָט עס טאַקע צו טון מיט קרבנות? דאָ האָט זי מסכים געווען מיט'ן גאַסט; אָבער איינגאַנצען צופֿרידען איז זי פֿאָרט נישט געבליבען, פֿון אמת האָט מען ווייט נישט געקאָנט אויסגעהען. בעגייסטערונג פֿעהלט דאָ אַזוי שטאַרק. זי איז מיט לערנער'ן געפֿאָהרען איבער קרימער יודישע פֿעלדער; זי האָט דאָ נאָר דאָרטען זיך אַנגעשלאָגען אויף אַנ'ענערגישער עולם, — אָבער יוסף איז פֿאָרט גערעכט.

— אויף דעם ערד-חלק איז קיין איין קאָלעקטיוו נישטאָ? — האָט דער גאַסט געפֿרעגט.

— דאָ זענען תחילת געווען דריי קאָלעקטיווען; באַלד ביים אַנהויב זענען זיי צעפֿאַלען געוואָרען, — האָט לערנער שטיל געענטפֿערט.

— דאָ האָט איהר בעגייסטערונג, חבר ראַטנער, — האָט דער גאַסט קאַלט פֿערענדיגט.

— דאָס זאָג איך אויך, אַז בעגייסטערונג פֿעהלט, — האָט יוסף ראַטנער ווי געוואָלט פֿערריכטען זיין פֿריהערדיגען נישט געלונגענעם געדאַנק.

— בעוואוסטזיין פֿעהלט ביי די יודישע מאַסען. דאָס, פֿון וואָס מען האָט אין דער צאַרישער רוסלאַנד בלויז געחלומ'ט, איז דאָ געוואָרען וואָהר. צופֿיל וואָהר, חברים. צופֿיל אמת, חברים, כאַ-כאַ-כאַ, — יודען בעדאַרפֿען חלומ'ען, וועט די זיין וואויל ווי די וועלט.

מיט דעם האָט זיך דער גאַסט אויפֿגעהויבען. צוגעגאַנגען צו יוסף'ן, איהם אַ קלאַפּ געטאָן אין פּלייצע, מיט פֿריינטליכקייט און מיט ווערטע איהם אַריינגעזאָגט כמעט אין אויער אַריין:

— אויב איהר פֿערמאָגט טאַקע בעגייסטערונג, איז וואויל צו אייך; אדרבה, בעגייסטערט דעם גאַנצען ערד-חלק. דאָס פֿערלאַנגט פֿון אַזוינע ווי איהר די ראַטענמאַכט. ביז דאָ אַ סאָציאַליסטישע אָרדנונג וועט איין דאָס נאָך אַזוי גרינג צו טאָן, ווי דאָ, אויפ'ן ערד-חלק ביים סאַמע אָנהויב. אויב דאָס איז אַ קרבן, — איז דאָס נישט קיין שווערער קרבן. דאָס פֿערלאַנגט פֿון אייך אַלעמען די ראַטענמאַכט.

בערע קאָוואַלסקי האָט די גאַנצע צייט גע-שווייגן. דער גאַסט האָט שוין פאַר איהם אויך געהערט. נאָר אַז דער גאַסט איז שוין געווען לעבען טיר, האָט בערע זיך געווענדעט צום עולם:

— איהר האָט געהערט, וואָס דער חבר פֿון מאָסקווע האָט געפֿרעגט, פֿאַרוואָס ביי אונז איז נישטאָ קיין איין קאָלעקטיוו. וואָס ענטפֿערט איהר אויף דעם? זאָלען מיר בעווייזען דעם גאַסט, אַז מיר ווייסען וואָס די סאָוועטען-מאַכט פֿערלאַנגט פֿון אונז, וואָס געווען, — איז געווען. ווער וועט צו-שטעהען צו אַ קאָלעקטיוו?

פֿיניע זייטשיק האָט אַ לאַך געטון, ווייל אויף איהם האָט בערע קאָוואַלסקי אַנגעשטעלט די אויגען בשעת ער האָט גערעדט.

— וואָס לאַכט דער חבר? — האָט דער גאַסט געפֿרעגט.

— די סאָוועטען-מאַכט וויל, מען זאָל מאַכען; „מיינס איז דיינס און דיינס איז דיינס"... און איך זאָג, ס'וועט זיין געווינטער, אַז איך וועל מיר פּאַשען מיין אייגענעם פֿערד און חבר קאָוואַלסקי וועט פּאַשען זיין פֿערד. מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס, — דאָס פֿערשטעה איך, זאָגט דאָרט דער מלוכה אין מאָסקווע. מ'זאָל לאָזען צורוה, לאָזען ווי ס'איז איצטער. פֿאַר מיינע הענט דאַרף איך נישט קיין שותף.

— אַזוי וועט עס נישט טויגען, חבר, — האָט דער גאַסט איראָניש געשמייכעלט.

— זעהט מען דאָך ווי עס טויג.

— וועט עס שפּעטער נישט טויגען.

— די מלוכה וועט צווינגען?

— וועט עס טויגען אויף כפּרות.

— ווי די ראַטענמאַכט וועט געפֿינען פֿאַר רעכט אַזוי, חברים, וועט איהר מוזען טאָן.

דער גאַסט איז אַרויס דרויסען, כמעט דער גאַנצער עולם איז פּאַמעלעך נאָכגעגאַנגען. ווען לאַנע איז שוין געווען ביים טיר, — האָט זיך ריזעל קאָוואַלסקי צו איהר געווענדעט:

— בלייב אַ ווילע דאָ, לאַנע, כ'וויל מיט דיר עפּעס רעדען; קומסט אַזוי זעלטען אַריין צו אונז.

לאַנע איז איבערגעבליבען. אַ וואַרעמקייט איז איהר דורך איבער'ן גאַנצען לייב. כאָטש זי האָט נישט געוואוסט, וואָס ריזעל וועט מיט איהר רעדען, האָט זי מיט חוש עפּעס דערשפּירט.

לאַנע האָט אָהן ווערטער נאָך אַ ווילע געקוקט אין פֿענסטער, נאָכגעקוקט דעם עולם, דערנאָכדעם האָט זי געזאָגט צו ריזעל'ען:

— וואָס מיינט איהר, ער איז נישט גערעכט? מיר דערנעהנטערן זיך נישט איינס צום אַנדערן. פֿערקעהרט, וואָס אַ טאָג ווייטער, פֿערקלייבט זיך יעדערער אין זיין קאַנורע. איהר וועט זעהן, יענער דאָרף וועט שוין זיין אויפֿגעבויט; אַלע הייזער פֿאַרטיג, — וועט איינער אויפ'ן אַנדערן נישט וועלען אַפֿילו אַ קוק טאָן.

ריזעל האָט נישט דאָס געמיינט. כאָטש איהר איז געווען פֿערשטענדליך און ליב דאָס, וואָס לאַנע האָט איצט געזאָגט; זי האָט אָבער געוואָלט עפּעס דערגעהען פֿון לאַנע'ן מכח בערע'ן, וואָס די לעצטע צייט געהט ער אַרום מיט אַנ'אַראָפּגעלאָזטען קאָפּ. ריזעל האָט געפֿרובט רעדען מיט בערע'ן, איז פֿון דעם גאָרנישט אַרויסגעקומען.

כאָטש ריזעל האָט געוואוסט, אַז ס'איז נישט פּאַסיג איצט צו רעדען וועגען דעם, האָט זי פֿונדעסטוועגען, מיט אַ טאָן פֿון חניפה, געזאָגט צו לאַנע'ן:

— פֿאַרוואָס, מיין קינד, דערווייטערסטו זיך אַזוי פֿון בערע'ן?

דאָס בלויז האָט לאַנע'ן אַ שלאָג געטאָן אין קאָפּ אַריין. זי האָט נישט דערוואַרט, אַז בערע'ס מאַמע זאָל גאָר פּשוט און פּראָסט בעטן און דאָס פֿרעגן. לאַנע איז געוואָרען מטושטש; ווייל אין אמת'ן איז גאָר די זאַך געווען פֿונקט פֿערקעהרט. זי, לאַנע, האָט באמת געדאַרפֿט פֿרעגן ביי בערע'ס מאַמע, פֿאַרוואָס בערע דערווייטערט זיך אַזוי פֿון איהר.

— מיינט איהר טאַקע, אַז איך דערווייטער זיך פֿון אייער זוהן? — האָט לאַנע אין אַ ווילע אַרום געפֿרעגט.

— כ'ווייס, מיר דוכט זיך אויס אַזוי; ווייל ער געהט די לעצטע טעג אַרום ווי אָהן אַ קאָפּ. ווי איז דאָס, איהר רעדט נישט איינס מיט'ן אַנדערן?

— מיר רעדען.

— יאָ, נישט אַלץ הייסט גערעדט... האָט מען איצטער דאָך אויך גערעדט.

— מיר רעדען פֿון אונזער ווייטערדיגער אַרבייט אויפ'ן ערד-חלק; ווי אַזוי אונזער דאָרף דאַרף אויסזעהען... ווי אַזוי דאָ וועלען מיר בויען קאָלעקטיווען; פֿון דעם רעדען מיר כמעט יעדען טאָג.

ריזעל איז צוגעגאַנגען גאָר נאָהענט צו לאַנע'ן; געוואָלט איהר עפּעס פֿון נאָהענט זאָגען, — איז איהר אַליין דאָס בלויז געקומען אין פּנים אַריין. ס'האָט איהר אַזש אַנגעהויבען צו קלאַפּען. זי האָט אַרומגענומען לאַנע'ן, געדריקט צום האַרצען און זי אַ קוש געטאָן אין ביידע באַקען.

— איך בעט דיך, זיי גוט צו מיין זוהן — האָט ריזעל שטיל געשטאַמעלט, — קענסט נישט מיין זוהן... ער האָט אַ גילדערנע האַרץ. אַז דו וועסט איהם דערקענען נעהנטער... יאָ, איך רעד באַרישקייטען. אפשר האָב איך דאָס נישט געדאַרפֿט רעדען... כ'האָב דיך ליב ווי אַנ'אייגען קינד...

— כ'דאַנק אייך זעהר, חבר'טע ריזעל. כ'ווייס, אַז איהר האָט מיך ליב ווי אַנ'אייגען קינד. אָבער אייער זוהן האָט מיך נישט ליב... איהר וועט מיר מוחל זיין, איך וויל אַרויס דרויסען, הערען וואָס זיי רעדען דאָרטען; זעהר וויכטיג צו הערען...

לאַנע איז אַ צעהיצטע אַרויס דרויסען. באמת האָט עס זי אַ טראַג געטון פֿון שטוב; זי האָט איצט געוואָלט פֿערדעקען מיט די הענט די אויגען און פֿערקריכען אין פֿעלד אַריין, ווי דאָס איז געווען איהר שטייגער צו טון אין אַ צייט, ווען זי האָט מיט איהרע שוימיגע געפֿיהלען געוואָלט זיך אויסבעהאַלטען פֿון מענשען. זי איז אָבער נישט-ווילענדיג אַריינגעצויגען געוואָרען אין עולם אַריין, וואָס איז געווען פֿערזאַמעלט אין אַ קרייז אינמיטען גאַס, אַרום דעם גאַסט און אַגראָנאָם.

לערנער האָט גערעדט:

— אויף דעם דאָזיגען ערד-חלק, ווי אויף די מעהרערע ערד-חלקים, קאָן מען דעם עולם איינטיילען אין צוויי קאַטעגאָריעס. איין טייל, צום בעדויערען איז דאָס אַ קלענערער טייל, וואָס איז אַהער געקומען מיט דער דעה צו בלייבען. ווער עס האָט שוין זיין הויז און היים; ווער ס'האַלט נאָך אינמיטען דער אַרבייט; וועלען פֿערענדיגען זייער בוי-אַרבייט ביז שניט-צייט. דאָ וועלען זיי בלייבען פֿאַרטצוזעצען זייער אַרבייט. אין דער צווייטער קאַטעגאָריע פֿאַלען אַריין אַזעלכע, וואָס וואַרטען מיט אומגעדולד אויף שניט-צייט... וועלען מסתמא נאָך שניט-צייט פֿאָהרען צוריק אין שטעטעל אַריין. דעריבער איז נאָך שווער צו רעדען פֿון קאָלעקטיווען און סאָציאַליזם, כל זמן ס'איז נישט בעוואוסט ווער איז ווער. אָט איז אַ מיידעל, חבר'טע ברעזער, וואָס האָט דאָ שוין איהר היים; האָט בעוויזען אַ גוטען ביישפּיל... אויף איהר האָט מען זיך דאָ פֿערקוקט.

לאַנע'ן האָבען נאָך געקלונגען אין די אויערן ריזעל'ס ווערטער. זי האָט אויף זיך דערשפּירט בערע'ס בליקען. זי האָט אין זיין פּנים דערקענט, אַז עפּעס פֿערשטעהט ער פֿון איהר בלייבען אין שטוב מיט זיין מאַמע. לאַנע האָט איצט געוואָלט רעדען; אַליין הערען ווי זי רעדט. זי האָט נאָך געשפּירט אויף די באַקען ריזעל'ס קושען; זיי האָבען די באַקען איהרע געבריהט. עס איז אַזוי נישט געווען אין צייט; אַזוי נישט אויפ'ן ריכטיגען אָרט — האָט עס לאַנע געוואָלט איבערשרייען...

— איך וויל זאָגען דעם גאַסט, — האָט לאַנע גערעדט מיט אַ טרוקענער שטים, — די מלוכה

(ווייטער זעה 18-טע זייט)

אין אַ רעגען

פֿון יואל סלאָנים

דאָס בלויז אין מיינע אָדערען פֿליסט שלעפֿעריג, פֿערגליווערט,
עס ברענט ביי מיר אין האַרצען נישט קיין איינציגער באַגער,
איך זיץ אויף דיין וועראַנדע און פֿיהל שטיקער נאַכט אין האַרצען,
איך פֿיהל זיך אַזוי איינזאַם, איך פֿיהל זיך ווי אַ גר...

די בוימער, דאַכט מיר, זענען ווי יתומים, וועלכע וויינען;
די בלומען, ווי פֿערשאָלטענע, אַראָפּגעלאָזט די קעפּ;
די פֿויגלען פֿליהען לאַנגזאַם אום; גלייך ווי צו אַ לויה;
די ליליען טוען אָן זיך אין אַ טיפֿען דינעם קרעפּ...

איך האָב אַזוי דעם גראָהען שלאָף, וואָס שפּינט איין אונזער לעבען,
איך האָב אַזוי די שעה'ן, וועלכע וויאַנען ווי דער בוים
אין הערבסט; ווי אַנגסטליך איז צו מיר די קראַנקע זון נאָך רעגען,
עס וועקט אַ נישט-גוטער אין דער האָפֿנונג נאָך אַ טרוים...

ווי לאַנגזאַם און ווי נודנע איז דער לאַנגער, גראָהער רעגען,
דער הויכער, עלטער זיינער קלאַפּט און קלאַפּט און קלאַפּט,
עס הענגט אַ גרויסער שפּין אין שפּין-וועב און פֿערנאַרט די מידע פֿליגען
איינס נאָך איינס און אָהן געראַנגעל ווערען זיי פֿון שפּין פֿערכאַפּט.

און איך וויג זיך אויף דעם וויג-שטול, לאַנגזאַם גאַהען דיינע שטעק-שיך,
און די קנייטשען ווערען טיפֿער און די האָר ווערט אַלץ מעהר גרוי.
וואָלט מיין ליבסטע כאָטש מיך גלעטען און פֿערדרימלען מיר די גרויקייט
— איז מיין ליבסטע מיר געשטאָרבען. דו, דו ביזט איצט נאָר אַ פֿרוי.

ס'האָט זיך אָפּגעטאָן אויף אייביג שוין די פֿרייד פֿון אונזער לעבען,
ס'איז דער יום-טוב-שיין פֿון אונזער טאָג אַנ'עלענדער אַוועק,
און אומעטיג דער רעגען ווערט אַלץ גראָהער אין זיין וועבען,
ווי שרעקיג און נאָך שרעקיגער איז איצטער אונזער שרעק...

נאָר פּלוצלינג הערט אַ פֿייף זיך, שפּאַלט זיך, ציטערט אין דער לופֿטען,
עס יאָגט זיך דער עקספּרעס-צוג דורכ'ן רעגען און ער שאַלט,
און ס'בליצט גלייך אויף אַ לעבענס-פֿלאַם. איך פֿיהל דעם פֿונקען-שטורם
פֿון שטאָט, איהר רוישיג-אייזערנעם, איהר בראָנזענעם געוואַלט.

איך וויג זיך אין דעם וויג-שטול, אין דער גראָהקייט פֿון נאָכמיטאָג,
און כ'הער דעם ווייטען אומרוה פֿון דער רוהלאָז-ווילדער שטאָט,
און כ'הער די פֿייער-לידער, די היסטערישע געשרייען,
און די תפֿילות און געזאַנגען פֿון אַ ריזיג-ווייטען גאָט...

פּיניעלע מזיק

גיט לשון

ואָס אַזוי גיזיבט זיין ווי מ'קען צעפּלאַצט ווערן פון גילאַכטער. אַ טריאַטער מיט די קילער־לאַט. האָבען שוין נישט מער צו זאָרגן. אַלויס גיין אַבן זיי שוין, נאָר אַ רוף עלן די באַליטער אַז מעמער שוין האָבן אַ רוף, עלן די באַליטער גודן האָבען שאַבּיס צו מאכן?

הערך נאָר, יאַטן, ענק איז אַ גרויסע אַפּקע־רינע, ווער סעט זאָן דער מאַכער אין שאַכט־האָזן: די קילער־לאַט צו די שאָכטים?

זיצן זיי, די יאַלן, טאָג און נאַכט און האַקן אַ לשייגעק: שכינע אַהין און שכינע אַהער, מ'זאָל דוס הערן כאָדושביק איין צייכעלדיג וואָרט. זוגט רעב לייבל שכיטע, ענטפערט ר' לייביש: ס'איז נייש ווערט קאַ פריטע. זאָגט ר' העניך: נאָר אַ ראָף, ענטפערט ר' מארדכע כאַיעס — בלאָף, זאָן אַזוי גיזיבט זאָן, ווי ס'זאָלט גיפּאַסט פאַר אינזערע אַטליעה פון שמולן גועסל!

וואָלטן זיי, די קילער־לאַט, בעסער אַ טראַכט גיטין וועגן אביסל קוילן פאַר די עוויוניגים, זיי זאָלען וויטער נייש געשוואָלן און גידראָלן ווערן פין קעלט — דוס פאַלט זיי נייש אַן, נאָר רוף און שאָכטים — א וואזשנע קילע — כ'זאָל נישט זיב־דיגן מיט די רייד.

——§§§|§§——

ביים פריזיער

פרישער גאַסט (צום פריזיער): טוט איהר כאָטש גוט ראַזירען?

פריזיער: וואָס רעט איהר? איהר זעהט דעם גאַסט אויפ'ן צווייטען שטוהל. ער האָט זיך גאָכ'ן ראַזירען באַלד געהייסען נאָך אַמאָל ראַזירען — אַזוי צופרידען איז ער געווען.

ס'קאָן נאָך זיין א „פּשעטשאַנג“

דער יוד און דער רוסישער צאַר

ווען רוסלאַנד האָט אָנגעזאָגט יאַפּאַן קריג איז ניקאָליי דער 2־טער אוועק צום רעגימענט פון פּיאַטער דעם גרויסען און געבעטען:

— טייערער פּיאַטער! דו האָסט אַמאָל אַדורכ־געבראַכען אַ פענסטער צו מעריב, העלף מיר איצט אַדורכשלאָגען א פענסטער צו מזרח.

אַ יוד, וואָס איז גראַד געשטאַנען דערנעבען און זיך צוגעהערט דאָס געבעט, האָט זיך געווענדעט צום צאַר:

— זאָל אייער קייזערליכע הויכקייט נאָר זיין פאָרזיכטיג, ווייל ס'קאָן זיין אַ פּשעטשאַנג.

מאָדערנע מאַלפּעס

איז א לייפּציגער פוטער־געשעפט

אין אַ לייפּציגער פוטער־געשעפט איז אין אַ שויפענסטער אַרויסגעהאַנגען אַ שילדעל מיט אַן אויפשריפט:

„מאָדערנע מאַלפּעס“.

נעבען דער אויפשריפט געפונען זיך די בילדער פון אַדאָלף היטלער, געבעלס, גערינג און פראַנק.

נייע קללות

צוגעשיקט פון א לעזערין

היטלעריסטען אין דייטשלאַנד שעלט מען: זאָלסט מיר האָבען אַ יודישע באָבע.

אין קאָוונע שעלט מען זיך:

זאָלסט האָבען 3 משרתים: איינער זאָל לויפען נאָך דאָקטוירים, דער צווייטער זאָל לויפען אין דער אַפּטייק אַריין נאָך מעדיצינען, און דער דריטער זאָל לויפען זאָגען — מ'דאַרף שוין נישט.

ערב פּליטה

צוויי שותּפים ביי דער פאַרטפעל־בדיקה

— נו, און וואָס איז מיט באָרנשטיינס פראַ־טעסט — האָסט איהם כאָטש עפּעס געגעבען.

— אוודאי האָב איך איהם געגעבען.

— וואָס?

— אַב'עהרען־וואָרט, אַז איך קאָן נישט באַ־צאָהלען.

די זעלבע „ה“

אויב הינדענבורג וועט שטאַרבען

אויב דער פּרעזידענט הינדענבורג וועט שטאַרבען, וואָלט איהם על פּי יושר היטלער געדאַרפט ירשענ'ען.

— פאַרוואָס?

— ווייל מ'זאָלט אַפילו די וועש נישט געדאַרפט טוישען. אויף די וועש זאָלט געקענט בלייבען דיזעלבע ליטערע „ה“.

אין פינאַנץ־מיניסטעריום

נעשפרעך מיט א וואזשני

— קאָן מען אַריין צום פינאַנץ־מיניסטער.

— נישט מעגליך, דער מיניסטער איז שטאַרק פאַרנומען.

— מיט וואָס?

— זייער עטליכע טעג פאַרשטופּט ער מיט דער פּאַזטישקע דאָס לאָך פון דעפיציט.

ביים עקזאַמען

אין שניידער־צעך

ביים עקזאַמינירען געזעלען, פרעגט דער עקזאַמינאַטאָר אַ לעהרייונגעל, וואָס ער קאָן שוין אין שנייד'עריי, דערויף ענטפערט דאָס יונגעל:

— דעם גרעסטען טייל, קאָן איך שוין.

— וואָס קענסטו שוין?

— ריימען, אויסקעהרען, אַ אַפּטראָגען ס'מיסט. נאָכטראָגען די מייסטערין דעם קויבער, געהען פאַר די געזעלען נאָך פּאַפּיראָסען, וויגען ס'קינד און פּלירטעווען מיט דער קעכין.

א פּאַמניק

פאַר'ן אונבעקאַנטען וועקסעל־צאָהלער

צוויי לאָדזער סוחרים שטעהען און קוקען זיך צו, ווי מ'לעגט א פונדאַמענט פון אַ נייעם בנין.

— וואָס געהט מען דאָ בויען, פרעגט איינער דעם צווייטען.

— דאָ געהט מען מסתּמא בויען אַ פּאַמניק פאַר'ן אונבעקאַנטען וועקסעל־צאָהלער — האָט דער צווייטער געענטפערט.

גאַנדהי גיט זיך אַנ'עצה

ווי מ'שמועסט, האָט גאַנדהי אָפּגעלעגט דעם תענית אויף ווינטער, ווייל דאַמאָלס זענען די טעג קירצער.

קאַפּעלושען אויף די אויערען

די לעצטע פרויען־מאָדע

פרוי (צום מאַן): גיב מיר אַ פּאַר זלאָ, עס ב'דאַרף קויפען צוויי העבסט־קאַפּעלושלעך.

מאַן: צו וואָס דאַרפסטו אויף איינמאָל צוויי קאַפּעלושען?

פרוי: איינס אויפ'ן רעכטען אויער, און איינס אויפ'ן לינקען אויער.

א מאַגען־ליידענדער

אין דער שענק

דו העסט, זרח, נישט גוט, מ'ווערט עלטער. דער מאַגען פערדייעט שוין נישט; אַמאָל האָב איך געקענט אויפעסען אַ גאַנז מיט איין שניף, היינט אַז איך עס אויף אַ האַלב גענזעל, מוז איך נאָכ־עסען אַ פּאַרציע וועמפּלעך, אַז נישט וואָלט איך די גאַנז נישט פערדייעט.

נישטא יענע גוטע צייטען

דאגות פון אַנ'אָפּגעקומענע גבירטע

אין מענדעל מאַהנקיכעל'ס וואָהנונג קומט זעהר אָפט פאַר אַ מלחמה, און עס פליהען טעלער, גלעזער, און אַנדערע קוכען־געשיר אין דער לופטען, בעת דער לעצטער מלחמה, האָט דאָס ווייב שווער געזיפצט:

— אַך, מענדעל, וואו זענען יענע גוטע צייטען, ווען מיר האָבען זיך געוואָרפען מיט די טייערסטע פּאָרצעלאַנען און עכטע קריסטאַלען...

וועגען ספּאָרט

זוהן און פאַטער

זוהן: נו, אויב דיר געפעלט נישט פוסבאָל און נישט טעניס, טאַ וואָסער ספּאָרט געפעלט דיר יאָ?

פאַטער: עק—ספּאָרט.

—:o:—

דער קונדס

● הומאָר ● סאַטירע

● צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

בייל‍אַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט“ נומער 240 | פרייטאָג, דעם 20 אָקטאָבער 1933

דער סימבאָל פון דער „העררליכער צוקונפט“

צו וועלכער עס פיהרט דייטשלאַנד

דער „פיהרער“ פון האַקענקרייץ

פאָליטיק פון וואָר

דייטשלאַנד איז אַרויס פון דער פעלקער־ליגע, אין דאָס געוואָרען אַ טומעל, אַ רעש. דייטשלאַנד האָט גענומען און געלאָזען שטעהן די פעלקער־ליגע אין מיטען ענטוואָפנונגס־מאַרק און האָט זיך געמאַכט אַ ויברח.

שטעהען זיך אַזוי די סוחרים־פּאָליטיקער אויפ'ן ענטוואָפנונגס־מאַרק און האַנדלען צווישען זיך.

טענהט דער: „איך וויל אַ פּאָר האַרמאַטען מעהר“.

טענהט יענער: „איך וויל אַ פּאָר פוליעמיאָטען מעהר“.

לויפט אונטער אַ דריטער מיט'ן פאָרלאַנג: „איך וויל אַ פּאָר אונטערוואַסער־שיפען מעהר“. פאָדערט אַ פערטער: „איך וויל מעהר אַעראָפּלאַנען“.

אַ פינפטער פאָדערט: „איך מוז האָבען אַ סך גיפטיגע גאַזען“.

און דייטשלאַנד שטעלט זיך אוועק און וויינט מיט קראָקאָדיל־טרערען: „איך האָב דאָך גאָרנישט קיין געווער! איך וויל פונקט אַזוי פיל געווער ווי פראַנקרייך האָט.

געהט אָן אַ געהאַנדעל און געוואַנדעל אויפ'ן ענטוואָפנונגס־מאַרק איבער'ן ביסעל געווער. דערזעהט היטלער, אַז די „סוחרים“ קאָנען זיך אויף זיינע שפּיעס און היטען איהם קיין געווער נישט געבען, — אַנטלויפט ער פון מאַרק.

קיינער רופט איהם אָבער נישט צוריק, מען לאָזט איהם לויפען.

צום פּראָצעס

פון רייכסטאָג־אונטערצינדונג

דער „קונדס“ האָט צום פּראָצעס פון רייכסטאָג־אונטערצינדונג אַרויסגעשיקט דעם טעאַטער־רע־צענזענט.

הערט אויף צו עסען!

וואָס היטלערס גאַסען־יונגען טאָרען נישט עסען

אין די בערלינער רעסטאָראַנען האָט מען די טעג אַרויסגעהאָנגען אַזעלכע לאָזונגען:

עסט נישט קיין פוילישע זראַזע!
עסט נישט קיין יודישע פיש!
עסט נישט קיין פראַנצויזישע סאַלאַטען!
עסט נישט קיין אַמעריקאַנער קאָרטאָפעל!

טרינקט נישט קיין ווינער טראַנק!
טרינקט נישט קיין כינעזישען טיי!
רויכערט נישט קיין טערקישען טאַבאַק!
ס'איז שוין טאַקע די העכסטע צייט, אַז די „ריינע אַריער“ זאָלען עסען שטרוי — דער „קונדס“

א טייערער בילעט

פּאַדעראַווסקי האָט געשפּילט ביליגער

אין אַ קליין שטעטעל היבטער לאָדז איז נאָך דעם אונטערשרייבען די נאַציאָנאַלע הלוואה איינגעאָרדענט געוואָרען אַ קאָנצערט מיט אַ סטראַזשאַצקע אָרקעסטער.

דער גביר פון שטעטעל, וואָס איז געווען אויף דעם קאָנצערט האָט דערבייַ בעמערקט:

צום ערשטען מאָל בין איך אויף אַזאַ טייערען קאָנצערט — טויזענד זל. פאַר אַ בילעט — פּאַדעראַווסקי האָט דאָך געשפּילט ביליגער...

מיט א 50־ער אין דער קעשענע

דרשנ'ט זיך גאָר אנדערש

די חברה „פּה לשתות“ האָט צוגענומען אַ ליטווישען מגיד, ער זאָל יעדען זונטאָג האַלטען אין דער חברה אַ דרשה.

פאַר דער ערשטער דרשה, איז דער מגיד געקומען צום גביר זיך באָרגען אַ 50־גער. דער גביר האָט איהם געבאָרגט, און צומאָרגענס האָט דער מגיד דעם גמילות־חסד אָפּגעגעבען. אַזוי איז עס געווען יעדע וואָך: אין טאָג פון דער דרשה האָט ער זיך געבאָרגט אַ 50־גער און צומאָרגענס אָפּגעגעבען.

דער גביר האָט אָבער בעמערקט, אַז דער מגיד גיט איהם יעדעס מאָל אָפּ דעם זעלבען 50־גער, וואָס ער באָרגט איהם, האָט ער איהם געפרעגט:

— זאָגט מיר, ר' דן, וואָס איז די מעשה, וואָס איהר נוצט נישט אויס די 50 זל. וואָס איהר באָרגט אייך? צו וואָס באָרגט איהר דאָס געלד?

— איך וועל אייך ערקלערען, האָט דער מגיד געענטפערט: איך טויש דאָס געלד טאַקע נישט אויס, כ'דאַרף נישט קיין געלד, נאָר אַז מ'האַלט אַ 50־גער אין דער קעשענע, דרשנ'ט זיך גאָר אנדערש.

פאַלען רויטע בלעטער...

נישט קיין פרעהליכע הערבסט־געדאַנקען

פון ב. קאָוונער

הערבסט:

ס'פאַלען רויטע בלעטער; ס'ווערט אומעטיג; ס'ווערט טרויעריג אויפ'ן האַרצען; ס'לעשען זיך אויס אַל ליכטיגע חלומות אַז עס פאַלען די לאַנגע נעכט וואָס ווערען בעווייַנט פון עלענדע ווינטען.

אויף יעדען בוים, אויף יעדער צווייג, ווייַנט דער אומעט; ער וויינט און בעוויינט דעם זומער וואָס איז שוין אַוועק.

אין דער לופט שפּינט אַ טרויעריגע שאָלען אייבצווויקלער דעם טויטען זומער און איהם פיהרען צו זיין אייביגער רוה.

אַוועק איז דער זומער, די פרייד, דער יום טוב פון ליכט, פון בליהונג, פון ליבע און געזאַנג.

אַוועק זענען די פויגעל, פאַר'יתומ'ט שטעהען די וועלדער, די גערטנער; שוואַרצע קראָען קלייַבען זיך פערנעמען דאָס אָרט.

רויטע בלעטער פאַלען.

מאָנכע צווייגען דרעהען אויס ווי פערבלוטיגטע העלדער ערשט אַרויס פון שוחט'ס חלף...

כאָפּען ווינטען אויף די געפאַלענע בלעטער, טאַנצען מיט זיי אַ טויטען טאַנץ איידער זיי ווערען פערשוואונדען אויף אייביג.

מענשען שאַרען צונויף די רויטע בלעטער אין קופּעס און פערברענען זיי.

זייערע חלומות ווערען געלייטערט אין רויטע פייערען, אין פלאַמען.

אַנדערע קערען אויס די רויטע בלעטער מיט בעזים.

ווי זיי וואָלטען גאָר קיינמאָל נישט געגרינט און געבליהט אויף דער וועלט.

די בלעטער וואָס האָבען דאָס גליק לענגער צו בלייבען אויפ'ן בוים, ווערען פערוואַנדעלט אין גאָלד — קומט דער ווינט און עס רייסט אַרונטער די גאָלדענע בלעטער.

וואַלגערט זיך גאָלד אין אַלע גאַסען, אויף אַלע וועגען; טרעט מען אויף גאָלד וואָס האָט קיין ווערט נישט.

און די קראָען שטעהען אויף די טרוקענע צווייגען און זיי פרעהען זיך און זיי קראַקען אויס מיט שמחה:

„אַוועק איז דער זומער! אויס מיט די רויזען, מיט די ליכטיגע זון, מיט איהר ליכט, גלאַנץ איהר וואַרעמקייט.

„הייַנט איז אונזער יום טוב, אונזער שמחה, אונזער פרייד!“

דאָס שטילע טייכעל מורמעלט שטיל און עס דאַכט זיך ווי עס פּרעפעלט אַ קדיש נאָך דאָס שעהנע וואָס איז אַוועק.

און אפשר טוט עס תפילה צו גאָט, דער פראָסט זאָל עס נישט טויטען, די קעלט זאָל נישט אָפּשטעלען זיין לויפען?

ווער קען פערשטעהען וואָס שטילע טייכלעך טראַכטען; וואָס זייער מורמלען דריקט אויס?

פוסט און וויסט זעהען אויס די בערג און די טאָלען, ערשט נישט לאַנג האָבען דאָרט יונגע פּאָרלעך געוואַנדערט, געטרוימט פון ליבע, געזונגען לידער, געשפּונען ליכטיגע בילדער. גאָלדענע פאַנטאַזיעס — איצטער איז דאָרט וויסט און אַ טיפער טרויער לויערט דאָרט און זוכט אַ בענקענדיג האַרץ, אַנ'אָפּגעגעבענעם האַרץ, וואו ער זאָל זיך קענען בעזעצען, אַ היים געפינען.

ווען די בערג און די טאָלען זאָלען נישט זיין שטום, ווען זיי זאָלען קענען רעדען, אַך, וואָס פאַר אַ סודות מיר וואָלטען פון זיי געהערט! סודות, וואָס די פערליבטע פּאָרלעך האָבען דאָרט איבערגעלאָזט, און נישט מיטגענומען צוריק. סודות פון פרייד און פון טרויער.

אָבער די בערג רעדען נישט פונקט ווי די טאָלען — זיי שווייגען. שששש...

רוישט רוישט בלויז דער וואַסער־פאַל אַראונטער פון אַ פעלז און ער שרייט מיט קולות: „מיך קען דער הערבסט נישט טויטען; מיך קען דער פראָסט נישט טויטען; איך לעב און איך וועל לעבען; איך רויש און איך וועל אַזוי רוישען ווי לאַנג דער פעלז וועט בלייבען פעלז, ווי לאַנג מיין כח וועט מיר דינען“.

די פעלדער זעהען אויס פערזאָרגט; עפּעס אַ צער ליגט אויף זיי; אַ טיפע בענקשאַפט.

זיי בענקען נאָך די קראָען זאַנגען, נאָך די ווייץ, נאָך די געשטען, נאָך די גרינצייַג וואָס די זון האָט זיי בעשאַנקען מיט וואַרעמקייט און די רעגענס האָבען געשטילט זייער דורשט.

אַרונטער דער פראַכט פון די פעלדער; שאַרפע קאָסעס האָבען זיך בעוויזען און פערשניטען דאָס לעבען פון די פעלדער.

אויף די זון געהט אַנדערש אונטער ווען די רויטע בלעטער פאַלען; אַ סך אַנדערש.

אַ האַלבער הימעל צופלאַקערט זיך און פייערדיגע טייכען צוגיסען זיך און ציהען אַן די אַנדערע העלפט; דאַכט זיך, אַז אַ וועלט ברענט, אַ וועלט געהט אויס אין אייגענע פלאַמען...

נישטאָ יענער שטילער זון־אונטערגאַנג פון'ם זומער; יענע מילדע, ווייכע פאַרבען, יענע סודות־דיגע פאַסען וואָס קומען אויף און צאַנקען אויס אין שטילע רגע'ס...

דער הערבסט מאָלט אַלץ אין שטאַרקע פאַרבען; אין רויטע, אין בלוטיגע.

אפילו די ווינטען ביינערען זיך און וויינען הינטער די פענסטער.

אַזוי וויינען קענען נאָר פידלען אין די הענד פון פערליבטע ציגיינער.

הערבסט־ווינטען זינגען נישט, זיי האָבען פערגעסען; זיי ליבען געווין, זיפצען, כליפען.

און זייער כליפען דרינגט אַריין אין האַרצען און וויל פון דאָרט נישט אַרויס.

אויף דער הימעל ווייַנט, גרויע וואָלקענס, ציהען, ציהען, זיי ווייסען אַליין נישט וואו; וואָלקענס האָבען נישט קיין היים, זענען נע ונד, פונקט ווי דאָס יודישע פאָלק.

ציהען די וואָלקענס פּאַמעלעך, אָהן אַ בעשטימטען וועג, אָהן אַ ציל...

וואו די ווינטען וועלען טרייבען, דאָרטען וועלען מיר געהען... עס העננט זיך נישט אָן אונז; עס ווענדט זיך אין די ווינטען...

געה איך אַליין אין אַ פּאַרק, טרעט איך אויף גאָלדענע בלעטער. די בענק זענען לעדיג, שטיל. קיין שטימען פון מענשען, קיין געזאַנג פון פערליבטע פּאָרלעך, קיין פּיפּס פון אַ פויגעל. עס ווילט זיך גאָרנישט גלויבען, אַז אויף די זעלבע בענק זענען, ערשט נישט לאַנג, געזעסען יונגע פערליבטע און אַריינגעכאַפּט שטיקער לעבען, איינאַיינעם מיט שטיקער זון און שטיקער פרייד.

איבער זייערע קעפּ האָבען בוימער געבליהט, בלויע הימלען געלאַכט. פויגעל געבויט נעסטען.

וואו איז היינט די זון, דער בלויער הימעל, דאָס געזאַנג? —

שאַ, שטיל.

איז דאָס לעבען שוין געשטאָרבען? ניין; עס איז בלויז אוועק פון פּאַרק און זיך געמאַכט אַ נעסט אין די ענגע ווענט פון די שטיינערנע הייזער; דאָרט וועט דאָס לעבען ווייטער אָנגעהען; עס וועט ווייטער האָפען אויף נייע זומערען, אויף נייע זונען, אויף נייע געזאַנגען.

דאָס לעבען וועט ווייטער לעבען.

עס מוז וואַרטען ביז עס וועט ווייטער אַראָפּ אויף די פרייע פעלדער, אויף די הויכע בערג און גרינע טאָלען.

ביז דעמאָלט, וועט דאָס לעבען זיין איינגעהילט אין טרויער, אין אומעט, אין צער.

מען מוז וואַרטען...

איצט איז הערבסט: איצט פאַלען רויטע בלעטער; איצטער שפּילען די ווינטען אויף זייערע פידלען — — — און מיט זיי איינאיינעם וויינט אויך די אָרימקייט אין אָרבייטער־הייזער; וויינט אויך אַרויס די נויט פון אַרבייטער־אויגען...

רויטע בלעטער פאַלען...

שבת־הגדול און קורצער פרייטאָג

קורצער פרייטאָג: וואָס הערט מען עפּעס ביי אייך, פאַניע שבת הגדול? וואָס טוט איהר איצט, פאַניע שבת־הגדול?

שבת־הגדול: כ'שפּיל אין בעקעלטעניש.

קורצער־פרייטאָג: מיט וועמען?

שבת־הגדול: וואָס הייסט מיט וועמען — מיט'ן קאָמאָרניק!

דער קלאַפּ מיט דער טיר

(וואָכעדיגע גראַמען אויף שבת)

האָבען מיר די וואָך געהאַט
מיט דער טיר אַ גאַנצע געבען:
יעקע האָט געטרוימט פון געבן
אָנשוויעקען אַ וועלט מיט געלד

און עס וואַרען איז אַ גוואַלד
אַ רעקלאַמע אַ געשריי:
— אַ מבול ענער... וועד ווייסט?..
אַ מגאָרך אויף דער פייר!..

זאָגט אַמעריקע: — אָל רייט...
איך בין דאָך נישטאָ דערביי!..
ענגלאַנד פראַנקרייך וואַרט זיך,
ס'איז דער ענין — קיי זון שפּיל...

מוסאָליני שמייכעלט נאָך:
„ערגיץ־וואו ער האָט די וועלט,
און ער טראַכט: ס'איז אויך נישט שלעכט
ס'וועט זיך מאַכען מע וועל־געלה...

און דער העלד אַליין, ר' דייטש,
טוט זיך אָן אַ גרויס קוראַזש —
אַז ס'איז בעסער זעהט מען דאָך,
מאַכט ער כאַשניק אָן אַ רעש...

רעדט אַהין און קוראַזש אַהער,
ס'איז אַ זאַך, וואָס אַלץ בעקאַנט:
פריהער קלאַפּט מען מיט דער טיר,
און דערנאָך — מיט קאָפּ אין וואַנט!

אליבאבא.

שעמט אייך, חבר!

נאָכ'ן פליה פון כאַוו עטישעו

לופט־באַלאָן

בורגייש (צו אַ רויטע): פע, שעמט אייך בעסער, איהר רייסט אייך שוין צו די „הויכע ספערען“ — שעמט אייך, חבר!

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

צו דער זון

פון רבקה פיטקאווסקי.

וואס האסטו זיך פארבעהאלטען,
ליבע שעהנע זון?
ביזט אויף מיר ברוגז?
וואס האב איך דיר געטאן?

איך האב מיט דיר געשפילט זיך,
און דו האסט מיך געגלעט;
דו האסט צו מיר געשמייכעלט
ווען כ'בין געווען אין בעט.

דו האסט צו מיר געוואונקען
ביזאל ארויסקומען צו דיר,
און איצטער ביזטו ברוגז,
פארבעהאלטסט זיך גאר פון מיר!

אך, עפעס ווייט דער הימעל,
אנ'אומגליק איז געשעהען;
צי דען וועל איך שוין קיינמאל
דער שייבער זון נישט זעהען?

דאך קען נאך ווערען ליכטיג,
דער טאג ער איז נאך גרויס,
און קוקט און זעהט, איך שווער אייך!
די זון זי געהט ארויס.

און ווידער שיינט זי ליכטיג,
און ווידער שיינט זי העל;
איך באד זיך אין איהרע שטראלען
און איך לאך און קוועל...

―――:ס:―――

און איך

פון איידע מאזע

דער פויגעל פליהט מיט פרייען ווינט,
מעסט די ווייטע רוימען;
דער וואסער שטראמט פון טייך צו טייך,
און רייסט די זילבער־צוימען.

די בלום אין פעלד, צו ערד געשמידט,
מיט שטאם און ווארצעל דינעם;
וויגט איהר קאפ מיט ווינט און רוים,
מיט רעט און גראז דעם גרינעם.

און איך, וואס האב צוויי פיס, צוויי הענט,
און צוויי פארבענקטע אויגען;
בין איך ערגעץ נישט געווען,
און ערגעץ נישט געפלויגען.

לעאן עלבע.

די מעשה פון סדום און עמורה

(פון די מעשיות פון פערצייטען)

1.

און איצט הערט די מעשה פון דער תורה — די מעשה פון סדום און עמורה.

סדום און עמורה זענען געווען צוויי שטעט, וואס האבען געהאט א נאמען אויף דער וועלט. א נאמען פאר זייערע חטאים און רשעים. זיי זענען געווען געראטען איינע אין דער צווייטע, פונקט ווי צוויי שטאפלען פון א לייטער, מעהר נישט סדום איז געווען א שטאפעל העכער, העכער מיט איהר רשעות און נגישות. סדום איז געווען דער נאמען פאר אלדאס ביזע, פאר אלדאס שלעכטע און אומגערעכטע. בלוט האט געמעגט רינען, האט מען קיין גערעכטיגקייט נישט געקענט געפינען, ווייל זייערע שופטים זענען געווען שוטען, שופטן און לומפען, און האבען אלייך געדארפט זיצען אין געפענגעניש, אנשטאט אנדערע אהין צו שיקען און צו דריקען. עס איז געווען לית דין ולית דיין, כאטש שריי חי וקים!

פיר אזעלכע שופטים האט סדום געהאט, איז איינער נישט געווען בעסער פון דעם צווייטען: איינער איז געווען כזב־ושקר, דער צווייטער פעלשער און מעקער, דער דריטער שווינדלער און דרייער, און דער פערטער האט גלאט געמשפט קאפויר. און אזוי פלעגט מען זיי טאקע רופען מיט די נעמען און זיך גארנישט שעמען: כזב־ושקר, פעלשער און מעקער, שווינדלער און דרייער און משפט־קאפויר. אז זיי האבען גענומען כאבאר, איז גאר איבעריג צו דערציילען. א חוץ דעם זענען די דאזיגע ריכטער קיינמאל נישט געווען ניכטער. און אזעלכע שופטים כזב־ושקר, פעלשער און מעקער, שווינדלער און דרייער און משפט־קאפויר זענען געזעסען און האבען גע'משפט אין טויער, אין טויער פון שטאט, וואו הין מען פלעגט אלע משפטים ברענגען, אלע טענות און מענות.

איינמאל איז צו זיי אנ'ארימאן געקומען און האט טענה'ן און קלאגען גענומען, אז זיין רייכער שכן עכן האט מיר־נישט, דיר־נישט געכאפט און אפ געהאקט אנ'אויער ביי זיין אייזעל.

האבען די שופטים די ריכטער, וואס זענען קיינמאל נישט ניכטער, אנשטאט צו בעשטראפען דעם רייכען שכן עכן גאר גע'פסק'ענט, אז דער ארי־מאן זאל אפגעבען דעם אייזעל צו זיין רייכען שכן עכן, און דער אייזעל זאל ביי איהם דארטען זיין, ביז דער אויער וועט איהם צוריק אנוואקסען.

דער ארימאן האט א פריהער געמיינט, אז עס איז א טעות און אז די ריכטער טרייבען קאטאוועס, האט ער זיי אנגעקוקט און געפרעגט:

— איהר מיינט דאס טאקע באמת, אז איך זאל אפגעבען מיין אייזעל צו מיין שכן עכן? דער אייזעל איז דאך מיין איינציגער שפייזער און אן איהם וועל איך מוזען גיין איבער די הייזער!

אבער די ריכטער האבען איהם געגעבען צו פערשטיין זייער מיין, אז אזוי ווי זיי האבען גע־פסק'ענט, אזוי מוז דאס בלייבען, און זאל ער די צולה מיט א קויל אין קוימען פערשרייבען.

נאך אמאל האט געטראפען, אז איינער איז גע־קומען צו די ריכטער זיך קלאגען, אז מען האט איהם צעבלוטיגט און צעשלאגען.

— זאל דיר זיין צו רפואה און זאל אויף דיר קומען א ישועה! — האבען איהם די ריכטער גע־וואונשען.

דער צעבלוטיגטער האט נישט געקענט פער־שטיין פון דעם ריכטער דעם מיין. גיט ער די א פרעג:

— איהר מיינט עס אויף צו אנ'אמת, מיינע הארן ריכטער? סייזען איהר דייט שכור און נישט ניכטער! איהר מיינט טאקע, איך זאל אנטשען פאר גוט וואס מען האט מיך צעשלאגען אויף בלוט?

ענטפערען די ריכטער:

— נישט נאר אנגעמען פאר גוט וואס מען האט דיך צעשלאגען אויף בלוט, נאר אויך בע־צאהלען פאר אזא זאך, נישט קיין סך, נאר פיר גילדען אנ'ערך, ווי דו וואלסט בעצאהלט דעם רופא דעם אלטען תרח.

חתן, חתן

פון י. י. סיגאל.

חתן, חתן
קום אריין,
כ'האב א בעכער
רויטען וויין.

כ'האב א לעקעך
צוקער־זיס
גאלדענע שיכעלעך
אויף די פיס.

ווייסע פינגערלעך,
דיין און קליין,
קליינע, ווייסע,
שעהנע ציין.

און איך וויל
דיין כלה זיין,
און מיר וועלען
פרעהליך זיין.

―――(::)―――

דער פויער און די אוגערקעס

א פויער איז אמאל אריין צו א גערטנער גנבע־נען ביי איהם אוגערקעס. ער איז צוגעקראכען צו די אוגערקעס און טראכט זיך בשעת מעשה: „באלד וועל איך אננעהמען א פולען זאק אוגערקעס און וועל זיי פערקויפען, פאר'ן געלט וועל איך קויפען א הון. די הון וועט מיר לייגען אייער, פון די אייער וועלען זיך אויספיקען א סך הינדעלעך. די הינדעלעך וועל איך אויסהאדעווען און פערקויפען, כדי פאר דעם געלד צו קויפען א חזירל. דאס חזירל וועט האבען א סך חזירימלעך. די חזירימלעך וועל איך פער־קויפען, כדי צו קויפען א פערדל. און ווען ביי דעם פערדל וועלען שוין זיין לאשעקלעך, וועל איך זיי אויסהאדעווען און פערקויפען, כדי צו קויפען א שטוב. לעבען שטוב וועל איך פערפלאנצען א גאר־טען און וועל פערזעצען דארט אוגערקעס. גנבים וועלען אהין נישט האבען קיין צוטריט, איך וועל דינגען א שטארקע וואך, כדי זי זאל היטען די אוגער־קעס און אליין וועל איך פערביגיין מיט א גע־שריי: „היי, איהר, היט דארט שטארקער!" און דער פויער האט זיך דערביי צעשריען אויפ'ן קול. די היטערס האבען דערהערט, זענען זיי ארויסגע־שפרונגען און האבען דעם פויער גוט מכבד געווען מיט קלעפ.

די יודישע קעניגין פון תימן

פון ש. בערג.

יוסף האט חתונה מיט פנינה'ן

ווי באר יוסף דע נואס האט דערפיהלט, אז ער האט ליב פנינה'ן, האט ער געשיקט נאך איהר. זי איז געקומען געוואלט צו שפילען פאר איהם און זינגען, האט זי מיטגענומען איהר הארפע און איז אריינגעגאנגען צו איהם. זי פלעגט קיינמאל נישט זינגען קיין ליבעס־לידער, ער האט זיי נישט ליב געהאט, האט זי שטענדיג געזונגען רעליגיעזע געזאנגען, מעהרסטענס קאפיטלעך תהלים. ווי אי בעראשית איז זי געווארען, ווען ער האט איהר גע־הייסען זינגען א ליבעס־ליד. זי האט זיך אבער בעהערשט און באלד אנגעהויבען זינגען איינס פון די שענסטע ליבעס־לידער פון מזרח.

יוסף האט זיך אנגעצונדען, און ער האט זיך א וואריף געטאן צו איהרע פיס, און מיט א ציטער־דיג קול געדעדט:

— פנינה, פנינה, מיין געפאנגענע! דו ביזט מעהר נישט מיין געפאנגענע, איך בין דיין געפאנ־גענער! איך בין דיין קנעכט און דו ביזט מיין הארצער!

פנינה איז געשטאנען א ציטערדיגע, א פער לוירענע, און נישט געקענט ארויסרעדען א ווארט, און ער האט גערעדט ווייטער און געבעטען:

— פנינה! איך האב דיך געקענט בעהאנדלען ווי א געפאנגענע. איך האב אבער נישט אזוי גע־טאן, איך האב דיר אפגעגעבען גרויס כבוד, האב דיך אזוי געעהרט, ווייל איך דין צו דעמאלט, וואס דו דינסט. ביזט מיר געווען א שוועסטער, ווייל דו שטאמסט פון דוד המלך, מיין עלטער־זיידע. איצט קוק, זעה, דער קעניג יוסף דע נואס, פאר וועמען פעלקער ציטערען. ליגט פאר דיינע פיס און בעט זיך צום שטויב פון דיינע טריט. פנינה! דאס איז פון מיין גרויס ליבע צו דיר. איך האב קיינמאל נישט געליבט, פנינה! דו ביזט די ערשטע ליבע אין מיין לעבען; ביזט די ערשטע פרוי, וואס גע־וועלטיגט איבער מיר. עס איז די קראפט, וואס האט צוגעצויגען צו זיך, שמשון הגיבור.

א ציטערנדיגע האט פנינה ארויסגעשטאמעלט:

— וואס בין איך דען, געטער, שטארקער קע־ניג? מיט וואס האב איך, אנ'ארים מיידעל, א יתומה א געפאנגענע, זיך פערדינט, אז דער מעכטיגע הערשער פון תימן זאל זיך הערבייערינגען און מיט מיר חתונה האבען?

— זיי נישט נידעריג און געפאלען ביי זיך און דיין ארימקייט — האט ער זיך געבעטען, — באלד וועט תימן מיט איהרע רייכע אוצרות ליגען פאר דיינע פיס. דו וועסט זיין די קעניגין פון תימן און די שענסטע קעניגין אויף דער וועלט. דו וועסט זיין די הערשערין פון מיין קעניגרייך און פון מיין לעבען.

דיינע הייסע רייד און דער אומעט אין זיינע אויגען האבען שטארק גערירט פנינה'ן. —

— גוט, איך וועל ווערען דיין דינסט, קעניג יוסף און וועל וואשען דעם שטויב פון דיינע פיס.

ער האט זי ארומגעכאפט און צוגעדריקט צום הארצען, בעדעקט איהר פנים מיט הייסע קישען, און אויסגערופען א הערפרעהטער:

— פנינה, טייערע, שעהנע כלה מיינע! וועסט נישט זיין מיין דינסט, נאר מיין קעניגען.

יוסף האט צושיקט שטאפעטען איבער גאנץ תימן, און צו די פעלקער אונטער איהם, און זיי האבען אומעטום אנגעזאגט, אז דער קעניג האט חתונה. ער האט צונויפגערופען די עלטסטע פון זיין ארמעע און זיי געזאגט, אז דעם גאנצען חודש וועט נישט זיין קיין מלחמה, און פאר דער צייט פון דער חתונה אוודאי נישט, און אז ער האפט פון הייגט אן צו האבען שלום. ער האט געגעבען אורלויב די סאלדאטען, און די פרייד אין גאנץ תימן איז געווען גרויס.

די חתונה איז געפייערט געווארען מיט גרויס פאראד.

יוסף בעגעהט זעלבסטמארד

יוסף דע נואס מיט פנינה'ן זענען געווען א האלב יאהר דאס גליקליכסטע פארפאלק אויף דער וועלט. ער איז נישט א'וועק אויף מלחמה, דאס לאנד האט גערוהט, און פנינה האט געמיינט, אז איהר גליק וועט זיין איביג. עס האט אבער נישט לאנג געדויערט, איינמאל נאכמיטאג, יוסף און פנינה זענען געזעסען אין שאטען־געצעלט, איז אריין א גענעראל, געבוקט זיך און געזאגט: אז ער וויל רעדען מיט'ן קעניג, יוסף איז צוגעגאנגען צו איהם. זיי האבען א ווילע גערעדט שטיל און באלד איז יוסף געווארען שרעקליך בלאס און געציטערט פאר אויפרעגונג, און איידער פנינה האט איהם געקענט פרעגען, וואס ס'איז, איז ער ארויסגעלאפען מיט דעם גענעראל. זי איז ארויס נאך זיי; זי האט זיי שוין אבער נישט געזעהען.

באלד איז געווארען א גרויסער טומעל. פון אלע זייטען זענען אנגעקומען מחנות סאלדאטען רייטער און פוסגעהער, פערדע, קעמלען, וועגען מיט געוועהר און פעק שפייז. דאס מיליטער איז פער־ביי געצאגען, און יוסף'ן האט פנינה נישט גע־זעהען. ערשט פארנאכט איז געקומען יוסף, בע וואפענט פון קאפ ביז די פיס, זי איז געפאלען אויף זיין האלז און געוויינט:

— יוסף טייערער, קעניג מיינער, שוין געהסטו אוועק פון מיר? וואס איז?

ער האט געטרייסט זי בעוויינען, אז ס'איז גארנישט, זי האט איהם אבער אזוי שטארק געבעטען, ער זאל גארנישט פערבארגען פון איהר, זי וויל זיך טיילען מיט איהם זיין פרייד און זיין צער, אז ער האט איהר דערציילט דעם אמת.

דער קייסער פון ביצאנץ האט געשלאסען א בונד מיט דעם קעניג פון אבעסיניע, און צוזאמען געהען זיי מיט א מעכטיגער ארמעע אויף תימן, די זענען שוין נישט ווייט פון גרענעץ און דאס האט איהם אנגעזאגט דער גענעראל.

ער האט הערזעהן איהר שרעק, און ער האט זי בערוהיגט. די ארמעע איז מאבילעזירט. איבער נאכט וועט זי זיין גרייט און מיט'ן טאג צוגלייך פיהרט ער זי קעגען שונא. זי האט פערשטאנען אז ער טרייסט זי נאר, אבער ער האט פאר זיך א שרעקליכע מלחמה.

זיי האבען זיך געלייגט, אבער נישט געקענט צומאכען מיט אנ'אויג. ער האט זיך געווארפען אויף אלע זייטען, און פון איהרע אויגען האבען זיך שטילערהייט געגאסען טרעהרען און נאס געמאכט דאס געלעגער.

פאר זון־אויפגאנג האט זיך דערהערט דאס קול פון א טרומפייט. יוסף איז אויפגעשפרונגען פון געלעגער, און פניני? נאך איהם. זי האט איהם דער־לאנגט א פרישען טרונק, ער האט זיך אנגעטאן זיין וואפען. אויף איהר האלז זיך געווארפען און זי הייס געקושט און געזאגט:

— זיי געזונד, פנינה ליבע, מיר וועלען זיך באלד זעהן, זארג זיך נישט, דא אדער דארט אין... הימעל!...

ער האט זיך בעמיהט צו שמייכלען, ער האט אבער נישט געקענט, טרעהרען זענען געראנען אויף זיינע באקען און איבער זיין שעהנער בארד. פנינה האט ביטער געוויינט און איהם געוואונשען, ער זאל געהן געזונטערהייט און קומען צוריק געזונ־טערהייט און האבען א גרויסען נצחון. מיט גרויס ליבע האט ער זי צוגעדריקט צו זיך, זיי האבען זיך געהאלזט און געקושט און נישט געקענט זיך אפרייסען איינס פונ'ם אנדערען.

עס האט זיך דערהערט א קלאפ אין טיר. ער האט זיך ארויסגעריסען פון איהרע ארעמס, זי געקושט צום לעצטען מאל און אפווישענדיג איהרע טרעהרען, איז ער גיך ארויס.

פנינה האט לאנג געוויינט, איהר הארץ האט שטורעמדיג געקלאפט. ווי ס'וואלט געפיהלט, אז זי וועט איהם שוין מעהר נישט זעהן.

אין א שעה ארום האט די ארמעע זיך גע־לאזט אין וועג אריין. יוסף איז געריטען פאראויס אויף א וואונדערליך פערד, — א שעהנער, א שטאל צער, א מוטיגער העלד האט געפיהרט די ארמעע. אזוי האט איהם פנינה דערזעהן דאס ערשטע מאל אין דעם אראבישען דארף. זי האט אבער געוואוסט, אז איצט איז אנדערש. ער דארף מלחמה האלטען געגען א פעראייניגטער ארמעע פון מעכטיגע קע־ניגען. זאגענדיג שטיל א תפילה, מיט טרעהרען אין די אויגען, האט זי איהם נאכגעקוקט, ביז ער איז פערשוואונדען געווארען אין דער ווייטקייט.

לעצטען ים־סוף האט יוסף בעגעגענט דעם פיינט. די שלאכט האט זיך אנגעהויבען. יוסף'ס ארמעע האט געקעמפט העלדיש, זי האט דערלאנגט מעכטיגע קלעפ דעם שונא. זי האט אבער אויך גע־האט שווערע פערלוסטען. און דעם פיינדס ארמעע איז געווען גרעסער אין צאהל, האט צום סוף יוסף'ס ארמעע פערלוירען און גענומען אפטרעטען.

יוסף האט דאס דערזעהן און ער האט בע־שלאסען צו שטארבען ווי א העלד. איידער צו לע־בען אין שאנד. ער איז אראפ מיט'ן פערד אויף א פעלז און אראפגעשפרונגען אין ים אריין, דער ים איז געווארען זיין קבר.

די פיינדליכע ארמעע האט איינגענומען תימן און האט אויסגעהרג'עט א סך יודען.

(סוף)

נייער פאלקסבלאט

דאס ראדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 20 ל תשרי תרצ"ג

אקטאבער

זון-אויפגאנג 6.09
זון-אונטערגאנג 4.32

ליכט-צינדען: 4,28

אין די דרכים פון „ראזוואי"

דער געוו. רעד. טשאיעווסקי האט נעכטען בעקומען 8 חדשים צו זיצען

(א) נעכטען איז פארן שטאטישען געריכט געשטאנען דער אינדזש. טאדעאוש טשאיעווסקי, דער רעדאקטאר פון דער צייטונג „פראנד", וועלכע איז לעצטענס פערמאכט געווארען דורך דער מאכט.

אין דער דאזיגער צייטונג איז דעם 3. יוני געווען אפגעדרוקט א בעריכט פונ'ם פראצעס געגען דעם טרויעריג-בעקאנטען ראטמאן גוסטאוו פוואלד, וועלכער איז „מפורסם" געווארען דורכ'ן בעליידיגען דעם מארשאל פילסודסקי מיט דעם, וואס אויף א זיצונג פון דער שול-קאמיסיע האט ער זיך אויסגעדריקט: „אייער וואשנער יאסעלע", און דערביי האט ער די ווערטער געווענדט צו דער אפיעקון פון דער פאלקס-שול, מרים קוסטין — האבענדיג אין זינען דעם מארשאל פילסודסקי.

אין רעזולטאט פון יענעם פראצעס איז גוסטאוו פוואלד, פידוע, בעשטראפט געווארען אויף פיר חדשים אומבעדינגטען ארעסט.

דרוקענדיג א בעריכט וועגען פערלויף פונם פראצעס, האט דער רעד. טאדעאוש טשאיעווסקי געגעבען אויבען א טיטעל כהאי לשנא: „דער כאר־ראקטעריסטישער פראצעס פונ'ם טאפפערען יאר־סעלע", און דערמיט האט ער ווידעראמאל בעליי־דיגט דעם מארשאל פילסודסקי.

דערפאר האט טשאיעווסקי נעכטען בעקומען א פסק-דין — 8 חדשים תפיסה.

פערשטרייקט 4 טויזענד ארבייטער

אין דער פאבריק „סטראדאם" אין טשענסטאכאוו

(פ) עהערנעכטען איז אין דער פאבריק פון דער פירמע „סטראדאם" אין טשענסטאכאוו אויס־געבראכען א סכסוך מיט דער דירעקציע פון דער פאבריק, וועלכע האט געהאט בדעה צו אפשטעלען די יוטע-אפטיילונג, און וואס אין שייכות דערמיט זענען געקינדיגט געווארען 500 ארבייטער.

אזוי ווי דער רעשט ארבייטער אין דער זעל־בער פאבריק האבן געבעטען ביי דער דירעקציע אז די רעדוקציע זאל נישט אדורכגעפיהרט ווערען, נאר ס'זאל בעסער צוטיילט ווערען די ארבייט, און די דירעקציע איז דערויף נישט איינגעגאנגען — האבען אלע 4000 ארבייטער פערשטרייקט.

נעכטען איז קיין לאדז געקומען א דעלעגאט פון די שטרייקענדע, וועלכער האט זיך געווענדט צום ליידער פון קלאסען-טעקסטיל-פעראיין ה' וואל־טשאק מיט דער ביטע וועגען אן אינטערווענץ ביי די מאסגעבענדע פאקטארען.

עפענט מען נישט — האקט ער

אין דעם „שווער-לעבען-זאלט-איהר" ווארפט ער ארונטער פון אלע טרעפען

(2) דער 39-יעהריגער מיעטשיסלאוו פלאנער (פון מאזאוויעצקא 77) איז א חברה-מאן, וואס האט נישט פיינט צו מאכען א שנאפס ביי יעדער געלעגענהייט, און אזוי ווי געלעגענהייטען מאכען זיך איהם אפט — מאכט ער אויך אפט א שנאפסעל.

דאס איז איין האלבע צרה. די צווייטע האלבע צרה איז, וואס בעת ער געפינט זיך אין א „בע־גלעזועלטען" צושטאנד, בעקומט ער חשק, אנשטאט צו ברעכען גלעזלעך — צו ברעכען דעם ווייבס ביינער...

וכך הוה — און אזוי איז עס עהערנעכטען געווען:

פלאנער האט זיך אנגעשיכור'ט און איז אוועק אהיים.

דאס ווייב האט אבער דערפיהלט, (אזא שאר־פען חוש האט זי), אז ער איז „פערדרויכערט" — האט זי איהם בשום אופן נישט געוואלט אריינלאזען אין שטוב אריין.

פלאנער איז דאן אריינגעפאלען אין א ווילדען גרימצארן, זיך געכאפט א האק ביי א שכן, און גענומען אויסהאקען די טיר.

האט דאס ווייב, פערשטייט זיך, גענומען מאכען די ריכטיגע געוואלדען, און — הערויף איז געקומען צו לויפען איהר פאטער, דער 71-יעהרי־גער איגנאצי פאוולאק, וועלכער איז אגב דער באלעבאס פון דעמזעלבען הויז, און געפרובט אייב שטילען דעם איידעם'ס דינעם, אז ער זאל איהם נישט צוהאקען זיין האב און גוטס.

פלאנער האט זיך נישט געלאזט פערדרערען די ציין, אנגעכאפט דעם אלטען פארן קאלנער און אראפגעווארפען איהם פון אלע טרעפען.

דער סוף מעשה איז געווען, אז דעם איידעם האט פאליציי גענומען צו זיך, און צום שווער איז אויסגערופען געווארען פאגאטאוויע.

דער צווייטער דרעוויטש

האט זיך נישט וואס צו שעמען פאר'ן ערשטען דרעוויטש

(א) נעכטען איז אין לאדזשער קרייז-געריכט, ביי פערמאכטע טירען, פארגעקומען דער פראצעס פון דעם 28-יעהריגען יעזשי דרעוויטש וועלדזע־וויץ (א ברודער פון דעם „שיבע-אויפדרייער"), וועלכער איז בעשולדיגט געווארען אין דעם, אז ביז דעם 20. מערץ 1933 האט ער אומלעגאל גע־זאמעלט ידיעות און ארויסגעגעבען דאקומענטען, וועלכע דארפען געהאלטען ווערען בסוד לטובת דער מלוכה.

ער איז פערורטיילט געווארען אויף דריט־האלבען יאהר טורמע און פערלירען אלע בירגער און עהרען-רעכט אויף 10 יאהר.

די אויסמעסטונגען פון הכנסה-שטייער

זענען אין איינע לאדזשער שטייער-אמטען

העכער ווי פאריאהרען

(אג) די שטייער אמטען אין לאדז האבען שוין ארויסגעשיקט די נאקאזען אויפ'ן הכנסה-שטייער פאר'ן יאהר 1933. די נאקאזען דארפען צו־געשיקט ווערען ביזן 15 ד.ח. די נאקאזען וואס ווע־רען שפעטער ארויסגעשיקט רעכענט זיך דער טער־מין אויף אפצוגעבען רעקורסען 30 טעג פון טאג פון דערהאלטען דעם נאקאז. דער צאהלונגס טער־מין פון שטייער ווערט פעליג דעם 1 נאוועמבער. ביז צום דאזיגען טערמין דארף איינגעצאהלט ווע־רען דער אונטערשיד צווישען דער אויסמעסטונג אין דער ראטע לויט דער סומע, וואס דער שטיי־ער-צאהלער האט אנגעגעבען אין דער „זעזנאניע". די אויסמעסטונגען זענען אין בעזונדערע שטייער אמטען געהעכערט ווי אין פערגאנגענעם יאהר, דאס איז געשעהען צוליב דעם, וואס די שטייער־אמטען האבען דאסמאל נישט איינגעלאדענט קיין עקספערטען און האבען פעסטגעשטעלט די אויס־מעסטונגען נאר אויפן יסוד פון די בעשלוסען פון דער קאמיסיע. מען דארף אננעהמען, אז די שטיי־ער-מאכט וועט זיך מיט דעם ענין פראינטערע־סירען, ווייל ביי די איצטיגע בעדינגונגען קענען די שטייער-צאהלער בשום אופן נישט בעצאהלען קיין העכערען שטייער ווי אין פערגאנגענעם יאהר די קאניונקטור האט זיך דאך נישט געבעסערט.

רעגיסטראציע פון יאר־גאנג 1913

(2) היינט, פרייטאג, ד. 20 ד.ח. דארפען זיך צושטעלען צו רעגיסטראציע אין מיליטער-פאליצי־אישען ביורא (פיעטריקאווער 165) די יונגעלייט, וואס וואוינען אויפן שטח פונם 3 פאליציי-קאמי־סאריאט אויף די אותיות:

P R

און פון 9-טען קאמיסאריאט

L M N O P R

מארגען, שבת, דעם 21-טען פונם 3-טען פאליציי-קאמיסאריאט אויף די אותיות:

S Sz

און פון 9-טען קאמיסאריאט מיט די אותיות

S Sz T U W Z Ź Ż

די פליכט צוצושטעלען זיך איז אויך חל אויף מענער, וועלכע זענען נישט אפיציעל קיין פוילישע בירגער און קענען נישט דערווייזען, אז זיי זענען בירגער פון אן אנדער מלוכה, און וואוי־נען אין לאדז אויף אזויגערופענע „קארטי פא־ביטו'ס".

ווער ס'וועט זיך נישט מעלדען צו דער רע־גיסטראציע אין צוגעשריבענעם טערמין וועט דע־מיניסטראטיוו בעשטראפט ווערען מיט 3000 זל. שטראף אדער 3-חדשים ארעסט.

פאליטישער פראצעס

(2) פאר קאמוניסטישער טעטיגקייט איז נעכטען פערמשפט געווארען אויף 5 יאהר טורמע דער 21-יעהריגער אלפאנס-עוואלד פעכאלא.

Dr.
Wołkowyski
4 ציגעל-גאס 4, טעל. 216-90
נעהמט אן אין הויט- און ווענערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע
אויפנעהמס-שעה'ן פון 8—1 מיטאג און 5—9 אוונט

א סענסאציאנעל-געהיימנישפולער בריף

געשריבען צו א פרוי, אז איהר מאן איז דערשאסען געווארען ביי דער דייטשער גרעניץ

עס האט זיך אבער ארויסגעשטעלט, אז דער אינהאלט פון בריף איז א שווינדלערישער

אין מיטוואך — נומער „נ. פאלקסבלאט" האבען מיר געבראכט א ידיעה, וועגען א לאדזשער יונגערמאן, יעקב לאטער פון נאוואק־גאס 17. אז ער זאל האבען דערשאסען געווארען אויף דער פויליש-דייטשע גרעניץ, און אז ער איז אין שפי־טאל פון די וואונדען געשטארבען.

ווי ס'שטעלט זיך ארויס איז צום גליק די גאנצע מעשה נישט אמת. און ווי ס'זיינען זיך ארויס האבען מיר דא צו טון, מיט אן אפערע, וועל־כע איז ביז איצט נאך נישט אויפגעקלערט גע־ווארען.

אונזער רעדאקציע האט נעכטען בעזוכט יעקב לאטער'ס פרוי, שרה, און איבערגעגעבען די דאזיגע געהיימנישפולע געשיכטע:

מיט אן ערך דריי האלבען יאהר צוריק, איז איהר מאן יעקב, אוועקגעפאהרען קיין סאוויעט־רוסלאנד. אין די בריף האט ער כסדר געשריבען אז ס'געהט איהם נישט גוט. דעם לעצטען בריף האט זי פון איהם געהאט מיט זיבען חדשים צוריק אין וועלכען ער האט מודיע געווען אז ער קלויבט זיך אהיימצופאהרען, פון דעמאלט אן האט זי מעהר פון איהר יאקוב'ן קיין שום ידיעה נישט געהאט.

פערגאנגענעם זונטאג, ווען זי איז אהיימגעקו־מען צו די שוויגער-עלטערען, האט דער שוואגער שאול גארפינקעל איהר איבערגעגעבען א בריף פון איהר מאן, און דערביי האט ער צוגעגעבען אז דעם בריף האט ער שוין ביי זיך צוויי וואכען, ער האט איהר דעם בריף נישט געוואלט געבען ווייל ער האט איהר נישט געוואלט אנזאגען א טרויעריגע בשורה, ער קאן אבער ווייטער דעם בריף נישט האלטען און איהר דערלאנגט דעם בריף. דער בריף איז געווען אינגאנצען קאנווערט אהן מארקען און אהן פאסט-שטעמ־פעל.

ווען זי האט גענומען לייענען דעם בריף איז איהר פינסטער געווארען פאר די אויגען, אין דעם בריף גיט מען איהר צו וויסען אז איהר מאן ליגט אויפ'ן טויטען בעט אין א סאסנאוויצער שפיטאל, א צווייטער קראנקער פון דעם שפיטאל שרייבט אין דעם בריף אז מיט איהר מאן האט פאסירט א שווערער אומגליק:

אנטלויפענדיג פון רוסלאנד קיין פוילען, איז ער אויף דער סאוויעטיש - פוילישער גרעניץ ארעסטירט געווארען, פארוואס ער איז פערמשפט גע־ווארען אויף צוויי יאהר תפיסה. איהם איז אבער געלונגען צו אנטלויפען פון תפיסה, פון וואנען ער האט זיך געלאזט צו דער דייטשער גרעניץ כדי זיך אריבערצושמוגלען קיין דייטשלאנד, צו זיין אומגליק האט איהם די גרעניץ-וואך בעמערקט און בע־פוילען זיך אפצושטעלען. ער האט אבער נישט גע־הערט דעם בעפעהל, דער וואך-זעלבער האט איהם נאכגעשאסען און איז געטראפען געווארען פון צוויי קוילען: איין קויל אין קאפ און א צווייטע קויל — אין דער זייט. צום בעוואוסטזיין איז ער געקומען אין שפיטאל נאך דער אפעראציע. די קוילען האט מען איהם ארויסגענומען, אבער זיין לעבען איז אין גרויס סכנה. ער ליגט'זשע אויפ'ן טויטען-בעט און די מינוטען זענען געצעהלטע. אין די לעצטע מינו־טען פון זיין לעבען געזעגענט ער זיך מיט די על־טערן, ברידער און מיט דער פרוי, גלייכצייטיג גיט ער איבער דער פרוי, זי זאל זיך ווענדען צו דער סאסנאוויצער אויספארשונגס-פאליציי וואו זי וועט בעקומען 1300 זל. וואס ער האט פאר איהר אר־בערגעלאזען.

דערהערענדיג די טרויעריגע בשורה, איז, צו־מארגענס, מאנטאג, די פרוי גלייך אוועק קיין סאסנאוויץ, אוועק אין אויספארשונגס-אמט, וואו זי האט איבערגעגעבען דעם בריף, און דערצעהלט די מעשה.

ווי דערשטוינט איז די פרוי געווארען, ווען אין פאליציי-אמט האט מען איהר ערקלערט אז מ'ווייסט גארנישט פון אזא איינעם, אז די גאנצע מעשה איז דער פאליציי לחלוטין נישט בעוואוסט און אז אזא עהנליכער פאל האט נישט פאסירט.

א פערצווייפעלטע איז די אומגליקליכע פרוי אוועק אין אלע ארטיגע שפיטאלען, אבער אין ער־גיץ האט זיך אזא חולה נישט געפונען, איז זי אויך אוועק קיין קאטאוויץ, האט זיך געווענדעט צו דער קאטאוויצער פאליציי, און די קאטאוויצער שפיטא־לען, אבער אויך דארט ווייסט מען נישט פון אזא חולה.

ווי ס'זעהט אויס, האט עפעס אן אויסוואורף מיט ביזווילליגע כוונות צוזאמענגעשטעלט די דאז־יגע באבע-מעשה און דער פרוי אונטערגערוקט דעם דאזיגען שווינדעליכען בריף. וואס דער פער־שוין איז אויסטען געווען מיט דער מעשה, איז נישט בעוואוסט.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע
קראנקהייטען און מענער-שוועכע
צוריקגעקעהרט
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אינבעמיטעלטע — לעמשניצע-פרייזן

קלאנג-קינא
CAPITOL
היינט און פאלג. טעג!
די גרעסטע קאמעדיע
פון אלע צייטען!
רעזשי פון KAROL LAMACZ
די טאכטער
פון פולק
אין דער הויפט-ראלע:
Anny Ondra
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע.
אנהויב אין געוועהנל. טעג 4,30 נאכמ.
שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.

וועגען עניז רב און שחיטה

דער גערער רבי זאָל האָבען געגעבען זיין הסכמה איבערצונעמען די שחיטה דורך דער קהלה אין לאדז. — מען פיהרט ווייטער אונטערהאַנדלונגען מיט'ן לובלינער רב וועגען לאדזער רבנות

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן בעשלוס וואָס איז אָנגענומען געוואָרען אויף דער מיטוואָכדיגער בעראַטונג אין דער קהלה, איבערצונעהמען די שחיטה וועגען וואָס מיר האָבען שוין געכטען מודיע געווען גיט מען איבער, אַז פרעזעס דעפ. מינצבערג האָט בעת אַ בעזוך אין גער, אויך בעקומען די צושטימונג פון גערער רבי, אויף איבערצונעהמען די שחיטה.

וואָס שייך די רב-פראַגע פאַר לאדז, ווערען ווייטער געפיהרט אונטערהאַנדלונגען מיט'ן לובלינער רב, וועגען די בעדינגונגען איבערצונעהמען דאָס לאדזער רבנות. אויב עס וועט נישט קומען צו קיין פערשטענדיגונג מיט'ן לובלינער רב, וועט דער ריישער רב איבערנעהמען דאָס לאדזער רבנות.

צושמעטערט 4 וואַגאָנען

בעת אַ באַהן-קאַטאַסטראָפע אויף דער ליניע זדונסקא-וואָליא — הערבי

(2) עהערגעכטען, אום 12 ביינאַכט אויף דער ליניע זדונסקא-וואָליא — הערבי, הינטער דער סטאַציע קראַשניצע, אַראָפּ פון די ליניעס 4 וואַגאָנען פון אַ משאות-צוג, מחמת דעם שלעכט-אָנגעשטעלטען וועקסלער.

די וואַגאָנען זענען צוגטערגעפאַלען פונם באַהן-אנשים און זענען צושמעטערט געוואָרען. קיין אומגליק מיט מענשען האָט נישט פאַסירט.

עס ווערט געפיהרט אַן אויספאָרשונג, ווער עס איז שולדיג אין דער קאַטאַסטראָפע.

TELEFON

DZISIAJ STAŁ SIĘ KONIECZNOŚCIĄ ŻYCIOWĄ

צו דער יוד. בעפעלקערונג אין לאדז!

(אויפרוף)

יודען! ציוניסטען!

אין אַ צייט פון שווערע נסיונות, אויף וועלכע אונזער געפייניגט און געפּלאָגט פאָלק איז אויסגעשטעלט, אין אַ מאָמענט, ווען פון אַלע זייטען לויערן געפאַהרען וואָס בעדראָהען אונזער נאַציאָנאַלען און בירגערליכען קיום — איז אויסגעפאַלען אויף אונזער גורל מיטצווירקען אין אַ גרעסטען יוד. פיזיש פער'נעם, און אַ פיל שנעלערען שטמיר פאַר דעם אויפבוי פון אונזער נאַציאָנאַלע היים.

וועלענדיג פעראייביגען דעם נאָמען פון דעם אַזוי יונג און טראַגיש אומגעקומענעם ציוניסטישען פיהרער אַרלאָזאָראָוו, האָט דער לעצטער ציוניסטישער קאָנגרעס פּראָקלאַמירט אַ נאַציאָנאַלע זאַמלונג, וואָס איהר ציועק זאָל זיין די קאָלאָניזירונג פון אַ גרעסערער צאָהל יודישע משפחות אויף ארץ ישראלדיגער באָדען.

קודם-כל איז אָפהענגיג ווי גרויס זאָל זיין די צאָהל יודישע פאַמיליעס, וואָס וועלען קענען אין דער קורצעסטער צייט קאָלאָניזירט ווערען, אין ארץ-ישראל, און אין וואָס פאַר אַ מאָס מיר וועלען קענען אויף אַ ראַדיקאַלען אופן העלפען אונזערע אומגליקליכע ברידער וועלכע שמאַכטען יעצט אין היטלעריסטישען גהינום אין דייטשלאַנד און די פערמעגליכען צו געפינען די גאולה אין אונזער נאַציאָנאַלער היים.

יודען! ציוניסטען!! מיר האָבען נישט אין אונזער רשות קיין שום אַדמיניסטראַטיווע און עקזעקוציע מיטלען דורך וועלכע מיר זאָלען קענען אויסאיבען אַ דרוק און צווינגען צו ערפילען דעם נאַציאָנאַלען חוב, מיר זענען אָבער איבערצייגט אַז יעדער יוד וועט זיך אָפגעבען אַ געהעריגען דין-וחשבון, פון זיינע פליכטען לגבי פאָלק און לאַנד, און וועט אָנשטרענגען אַלע זיינע כוחות, אַז דער

„מפעל אַרלאָזאָראָוו" זאָל ביי אונז אַדורך מיט'ן גרעסטען ערפאָלג.

אין נאָמען פון לאָדזער קאָמיטעט פאַר מפעל אַרלאָזאָראָוו:

ראַבר. י. אוגער,
אינדש. אייזערמאַן,
ד"ר מ. ברוידא.
ד"ר ח. בעראַלאַס,
פראָף. נ. ברודא,
לעאָן גרינפעלד,
י. גאָלדין.
ד"ר אַ. טאַרטאַקאָווער
(2-טער פאָרז.)
ג. לאַוויק אַ. יאַעל
(1-טער פאָרז-צער)
משה ליכמאַן,
לייזער לעווין,
צבי ליטווין,
ק. לעווענסאָן,
שמואל לעוו,
גרשון ליכטענשטיין
קלאַראַ לאַנגע
אינדש. לינדער
מ. מרחיב,
בעלאַ ספעקטאָר,
ד"ר ז. עלענבערג,
י. פיקעלני,
דעפ. ד"ר ראָזענבלאַט,
מ. ח. רומקאָווסקי,
מלכה רעזניק,
ד"ר ש. י. שוויג,
י. שטראַוויס,
אַ. שאַפּירא.

יודיש טעאַטער

„פילהאַרמאָניע"

20 נאַרוטאָוויטשאַ 20

אַרטיסטישע לייטונג: דוד זיידערמאַן

אויפטריטען פון אונזערע ליבע אַרטיסטען

חנה לערנער — און — דוד זיידערמאַן

מיט'ן אָנטייל פון די בעליבטע פּרימאַדאָנע **נאַדיאַ האַרעני.**

צוזאַמען מיט'ן ערשטקלאַסיגען אַנסאַמבל: פרויען: בעזמאַן, פאָדערמאַן, צווייליך, קאַרעני, ראָזענצווייג, רובינאַ. מענער: באַלבירסקי, גוטמאַן, גאָלדשטיין, האַמבורגער, הערשקאָוויטש, וואָלף, פאַלאַנסקי, צווייליך.

היינט, פרייטאַג, 9 אָווענד, מאָרגען, שבת, 4 ביי־טאָג און 9 אָווענד
זונטאָג, 12 פאָרמיטאָג און 9 אָווענד

גרויסע פייערליכע פּרעמיערע!

דער גרעסטער וועלט-שלאַגער! צום ערשטען מאָל
די גרעסטע טעאַטער-סענסאַציע! — אין לאָדזש —

מאָדערנע מוזיקאַלישע אָפּערעטע אין 3 אַקטען (1 בילד)

דער ראַדיאָ-זינגער

מאָדערנע מוזיק / ראַדיאָ / טעלעוויזיע / סענסאַציע / אַטראַקציע
האַרציגע לידער / מאָדערנע געזאַנגען

דזשאַז-אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיריגענט לעאָן זעלמאַן.

זונטאָג, ד. 22 אָקט. 12 ביי־טאָג 2-טער גרויסער **פּריהמאָרגען**

פאַר די ברייטע מאַסען און אַרבייטער-אינטעליגענץ — פּרייזען פון 50 גר. ביז 1.50

„דער ראַדיאָ-זינגער"

די ראַדיאָ-אינסטאַלאַציע האָט אַדורכגעפיהרט די פירמע „Radjo-Świat"
wł. Józef Pines, Łódź, Piotrkowska 40. tel. 211-99.

טעכנישע לייטונג: ה. גוטמאַן. סופלאַר: וו. נייהויז. אַדמ. לייטונג: א. בעזמאַן

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: ק. לייטוועבער (פרייהייטס-פּלאַץ 2), י. האַרטמאַן (מלינאַרסקאַ 1), וו. דאַנילעצקי (פּיעטרקאָווער 127) אַ. פּערעלמאַן (ציגעל-גאַס 32), י. צימער וואָלטשאַנסקאַ 37), פּ. וואַיטשיצקי (נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 27).

אָוועקגעפאַלען פאַר הונגער

(2) נעכטען איז אויף וועגנער-גאַס 15 אָוועקגעפאַלען פאַר אויסשעפּונג און הונגער דער 42-יעהריגער קאַראָל מענדעליס (אָהן אַ בעשטימטען וואוין-אָרט).

פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין דעם זאַמעל-שפּיטאָל ביי'ם שטאָטישען זאַמעלפּונקט.

Dr. med. **H. LUBICZ**

ספּעציאַליסט פאַר ווענערישע און געשלעכטס-קראַנק.

צוריקגעקעהרט

צעגעלניאַנאַ 7, טעל. 141-32.

נעהמט אָן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאָכמ. און פון 5—8 אָווענד. זונטאָג פון 9—11 ביי־טאָג.

זונטאָג אַן אויספלוג קיין וואַרשאַ

אום'ן קומענדיגען זונטאָג דעם 22 ד. ח. אָרגאַניזירט דער היגער „וואַגאָן-לי-קוק" אַן איינטאָגיגען אויספלוג קיין וואַרשאַ.

אָפּפאָהר פון לאָדז זונטאָג אין די פריה-מאָרגען-שעה'ן, אָפּפאָהר פון וואַרשאַ דעמזעלבען טאָג אין די אָווענד-שעה'ן.

בילעטען שוין צו בעקומען אין רייזע-ביוראָ פון „וואַגאָן-לי-קוק" פּיעטרקאָווער 64.

יואל חיים אלטמאן נ"ע

נעכטען איז אין אונזער שטאָט געשטאָרבען אין פּאָזנאַנסקי'ס שפּיטאָל דער אָנגעזעהענער סוחר און בירגער נ"ע יואל חיים אַלטמאַן. דער נפטר האָט גענומען אַ טעטיגען אָנטייל אין אַ רייה געזעלשאַפטליכע און פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס. איבעראַל איז ער געווען געשעצט און געאַכטעט צוליב זיינע אונגעוועהנליכע גוטע מדות. זיין טויט האָט אַרויסגערופען אַן אויפריכטיגען טרויער ביי אַלע, וועלכע זענען מיט איהם נאָר געקומען אין בעריהרונג. תנצב"ה

ר. איזראַעל

דירעקטאָר אַדאָלף גאָלד

סענסאַציאָנעל-שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

69

וואָס פאַראַ עצה האָט מייסטער געהאַט, זי באַר צו הערען וואָס אַ"אַ האָט געהייסען און מסכים זיין אויף אַלץ.

— גוט האָט ער געזאָגט, איך וועל עס טון, אָבער דו זאָלסט געדענקען אַראַ, אַז סוף כל סוף וועל איך זיך אַרויסדרעהען פון דיינע נעגעל.

— דאָס וועלען מיר זעהן, דערווייל רעדען מיר נישט וועגען דעם, זעה אויסצופיהרען אַלץ ווי איך האָב געהייסען, און וועגען רעוואָלטאַט מיר תיכף מיטטיילען, האַלא, איך האָב פערגעסען אייך צו זאָגען אַז איך האָב דערהאַלטען די דאָקומענטען פון גראַף ראַשעוויטש, ער האָט מיר געבראַכט די אין פאָלשטענדיגער אָרדנונג. די אַרבייט האָט איהר גרויסאַרטיג אַדורכגעפיהרט.

— איך האָב פערשטאַנען אַז ער האָט דאָס געבראַכט אין אָרדנונג, עס איז נאָך אַ יונגע ליבע צווישען דיר און איהם און מוז איצט מאַכען אַלץ אין אָרדנונג, הער אַראַ וואָס מיר איז איינגעפאַלען, צי קען מען שוין נישט אָנהייבען אויסצונוצען דעם גראַף צו אונזערע צוועקען?

— ס'איז נאָך צייט, איהר זאָלט מיך נישט לערנען, וואָס איך האָב צו טון, איך וועל מיר מיין שטעטעל אַליין בעשטעהן, ווען איך וועל אָנטאַפּען די ענטשפּרעכענדע צייט און די ענטשפּרעכענדע אַדרעסע פאַר איהם, וועל איך שוין דאָס אַליין טון, מיט גאָרנישט וועט ער פון אונז דאָך נישט אַוועק. וועגען דעם, דוכט זיך מיר האָסטו שוין געדאַרפט

וויסען. אָבער גענוג געפּלוידערט, איך פערטיג דאָס געשפּרעך. איינהאַלטען די אָפּעראַציע, געדענקען אויסצופיהרען אַלץ, ווי איך האָב געהייסען.

דאָס געשפּרעך איז איבערגעריסען געוואָרען, יאַן מייסטער האָט זיך אָפּגעשטעלט דערויף, ווי אַזוי דורכצופיהרען אַזאַ שווער שטיקעל אַרבייט.

— זי איז אַ טייוועל, גאָרנישט קיין מענש, קיין שום רחמנות, נישט פערדאַן ביי איהר קיין שום ריד'קאַלישע זאַך. אַלץ מוז זיך איהר איינגעבען, אָבער ווי איך וואָלט שוין געוואָלט דאָס אַלץ פּטור ווערען, אַ סוף מאַכען צו דעם פערשאָלטענעם לעבען, ווען אַ מענש האָט נישט זיין אייגענעם ווילען און מוז טון דאָס וואָס אַן אַנדערער בעפעהלט איהם. ווען אַ מענש קען זיך נישט ריכטען מיט זיין אייגענעם שכל, און מוז נאָכמאַלפּערען אַלץ, וואָס איימיצער הייסט.... סוף-כל-סוף מוז דאָס בעה מען אַ סוף. לענגער קען דאָס אַזוי נישט בלייבען.

קאַפּיטעל 18

דער ענטשיידענער שריט

די אַסיסטאַנטקע, פרוי ראָזע האָט נישט געפינען קיין געלעגענהייט אַדורכצולייגען דעם בריף וואָס זי האָט בעקומען פון קאָמיסאַר באַנעצקי. זי איז קיינמאָל נישט געבליבען אויף איין מינוט אָבער אַזאַ געלעגענהייט האָט זיך נישט געמאַכט.

אַליין. אין קאַמער, אַרומגערינגעלט מיט פינף אָב דערע שווערע פערברעכערינס, אויפ'ן שפּאַציר אַרומגערינגעלט מיט טורמע-וועכטער און קיינמאָל איז אויף קיין איין מאָמענט אַליין, כדי אַריינצוקוקען אין דעם בריף, וועלכער ברענגט אַ ווענדע-פּונקט אין איהר לעבען, פון וועלכען ס'איז אָפּהענגיג איהר צוקונפט, דאָס האָט זי שטאַרק דענערווירט. אַ אויפגערעגט. זי האָט זיך נישט געקענט קיין עצה געבען, ביז איינמאָל ווען זי איז געווען אויפ'ן שפּאַציר, איז צוגעגאַנגען צו איהר איינע פון די טורמע וועכטער און האָט צו איהר שטיל געזאָגט:

— דער קאָמיסאַר באַנעצקי האָט געבעטען אַ ענטפער, צי איהר זענט מסכים אויף אַלעם וואָס איז געשריבען אין בריף, וואָס ער האָט אייך געגעבען.

די אַסיסטאַנטקע האָט איהם אָנגעקוקט אַזוי ווי זי וואָלט זיך דערוויסען צי מ'קען זיך צו דעם דאָזיגען וועכטער האָבען צוטרוי, דער וועכטער האָט דאָס פערשטאַנען און האָט צו איהר געזאָגט:

— איהר קענט צו מיר האָבען צוטרוי, איך בין דעם קאָמיסאַרס אַפּערטרויאונגס-מענש און קענט מיט מיר זיין אויפריכטיג. פון היינט אָן וועל איך זיין דער פערמיטלער צווישען אייך און דעם קאָמיסאַר. איבריגענס געפינט זיך דאָך איצ'ם בריף, אַז איהר קענט מיט מיר וועגען דעם אַלעם רעדען.

— דאָס איז דאָך די גאַנצע זאַך, וואָס איך האָב נישט געפינען די געלעגענהייט דעם בריף אַדורכצולייענען, איך בין קיינמאָל נישט אַליין.

— אויב אַזוי וועל איך אייך זוכען די געלעגענהייט, איהר וועט נאָכגיין נאָך מיר, איך בין היינט דיזשורנע אויפ'ן קאָרידאָר. איהר וועט דערזעהן אַ גינגען צו מיר אין דער זייטיגער קאַמער און ווען דאָרט בלייבען אַזוי לאַנג ביז איהר וועט אַ דורכלייענען דעם בריף, דאַן וועט איהר צוריקגיין צו אייך אין קאַמער.

— איהר רידזיקירט אָבער צופיל

— דאָס מוז אָבער אַ סוף נעהמען און וואָס שנעלער — דאָס בעסער. ווייל ס'קענען זיך מאַכען שטערונגען, וועלכע מיר וועלען נישט זיין בכוח צו בעזייטיגען קומט נאָך מיר.

די אַסיסטאַנטקע איז נאָכגעגאַנגען נאָכן וועכטער, אויפ'ן צווייטען שטאָק דורכן לאַנגען קאָרידאָר, דייערע שריט האָבען שווער אָפּגעהילכט אין דעם גרויסען און טרויעריגען בנין. די זענען פון קיינעם נישט בעמערקט געוואָרען. דאָס איז דאָ נישט געווען קיין זעלטענהייט, דאָס מאָנאָטאָנע לעבען אין דעם דאָזיגען בנין האָט נישט געלאָזען האָפען אויף קיין שום איבעראַשונג, אויף קיין שום ענדערונג אין לעבען. דאָס איינציגע וואָס מ'האָט דאָ געזעהן איז געווען אַסיסטאַנטען און זייערע בעפעהלער, די טורמע-וועכטער.

אין קאָרידאָר האָט אַ טורמע-וועכטער אָפּגעשטעלט די פרוי ראָזען.

— פאַר אייך איז דאָ אַ פּעקעל עסען פון כל טוב איז דאָרט פעראַן, אַזוי ווי אַ מיטאָג פאַר אַ גראַפין. געוויס פון אַ געזעגענעם געליבטען, האָט זיך דער וועכטער געוויצעלט.

— הער אויף, האָט דער צווייטער וועכטער געזאָגט, פאַרוואָס זאָלט איהר זיין אַזעלכע ריקזיכטסלאָזע מענשען....

— נו, ווען דיר איז נישטאָ וואָס צו רעדען, דו ביזט סענטימענטאַל ווי אַ יודענע. וואו האָסטו געהערט מיט איהר?

— איך האָב געוואוסט אַז ס'איז דאָ פאַר איהר אַ פּעקעל מיט עסען, געה איך מיט איהר אין דיזשורנע-צימער כדי איהר דאָס צו געבען.

— גלויב מיר, איך אַליין וואָלט פערגעסען אַזאַ מיטאָג, ווי זי האָט בעקומען.

(פאָרטזעצונג קומט)

מעטאלאוצעס ארבייטען שוין

(2) אין שייכות דערמיט, וואס עהע־נעכטען איז אין ארבייטס־אינספעקטאראט אונטערגעשריבען געווארען דער קאלעקטיווער אפמאך אין דער מעטאל אינדוסטריע לויט וועלכען די מעטאל־ארבייטער האבען בעקומען א געוויסע לוין־הוספה — זענען די ארבייטער, נאך א 6־וואכעדיגען שטרייק געבליבען, צוגעטראטען צו דער ארבייט.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער יודישער סעקציע

ביים זשורנאליסטען=סינדיקאט

היינט, פרייטאג, 11 פארמיטאג קומט פאר אין לאקאל פון זשורנאליסטען=סינדיקאט (פעטריקאווער 121) אן'אלגעמיינע מיטגלידער־פערזאמלונג פון דער יודישער סעקציע.

אויף דער טאג־ארדנונג געפינען זיך צוויי וויכטיגע פונקטען: רעגולאמין און וואהלען. אלע מיטגלידער דארפען פינקטליך קומען.

אראפגעפאלען פון וואגען

(2) נעכטען איז אויפן שאסעי לאדז—טושין אראפגעפאלען פון זיין וואגען דער 33־יאהריגער פוהרמאן משה מארקאוויטש פון פעטריקאוו.

ביים פאלען האט ער זיך צובראכען די לינקע האנד.

פאגאטאוויע האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל אויף דרעוונאווסקא גאס.

זעלבסטמארדען

(2) נעכטען האט זיך אין טויער אויף קשיווא 5, געסמט מיט אן אומבעקאנטען סם דער 39־יעהריגער יאקב בארשטאק (פון קאלישסקא 19).

פאגאטאוויע האט איהם אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

די סיבה פונ'ם זעלבסטמארד־פרוב איז דערווייל נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

* * *

(2) אין קאליש, אויף זשאוועפינא־גאס, אין זיין אייגענער וואוינונג איז בעגאנגען זעלבסטמארד דורכ'ן איינעהמען עטליכע סובלימאט־פאסטילקעס דער 56־יעהריגער שפיצע־פאבריקאנט משה ווארטסקי.

אין א שווערען צושטאנד האט מען איהם אוועקגעפיהרט אין שפיטאל.

די סיבה פונ'ם זעלבסטמארד־פרוב — שווערע פינאנציעלע לאגע.

בײַ מידקייט, נערוועזקייט, מוראַ'נעפּיהל,

מלאנכאָליע, הערצבעשווערדען, ברוסט־דרוק רעגט דאס נאטירליכע ביטער־וואסער

Franciszka Józefa

דעם בלוט־קרייזלויף און ווירקט בערוהיגענד אויף די נערווען. צוגעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאדען

נאר וועגען די יודישע פליטים פון דייטשלאנד

(בריף אין רעדאקציע)

אין עהרנעכטיגען נומער פון „נייער פאלקסבלאט" האט זיך בעוויזען אן ארטיקעל פון מגר. מ. באלבערישסקי אונטערן קעפּל: „מען טאר דאס נישט פערשווייגען". וואס אן אמת, האט דער מחבר פולקאם רעכט. מען האט דאס אונרעכט פון דעם הילפס־קאמיטעט פאר די יודישע פליטים פון דייטשלאנד באמת נישט געקאנט פערשווייגען. און מען האט עס טאקע נישט פערשוויגען. מיר מיינען דאמיט צו זאגען, דאס די געזעלשאפט „נותן לחם" האט געטון אלעס מעגליכעס די עוולה בנוגע די פליטים נישט צו פערשווייגען. מיר פערשטעהען דעריבער נישט הלמאי מגר. באלבארישסקי פאלט אן אויף דער געזעלשאפט „נותן לחם"? מיר מייגען, אז אונזערע אפענע בריף צו דער לאדזער עפענטליכקייט בערעכטיגען אונזער האנדלונג בנוגע די פליטים אין גאנצע הונדערט פראצענט.

מיר האבען געווארענט די פליטים־קאנסומענטען מיט א שטיק צייט צוריק, פאר'ן איבערדייסען די מיטאגען, אויב זיי וועלען נישט אויס איבען א דרוק אויפ'ן קאמיטעט און צווינגען איהם צו בעצאהלען די חובות, וועלען מיר סוף־כל־סוף מוזען האנדלען אזוי ווי מיר האבען געהאנדעלט. און אויב עס איז דא א רייר וועגען שפיכת־דמים מוזען מיר, צו אונזער גרויסען בעדויערן, דאס צושרייבען נאר דעם הילפס־קאמיטעט. דעריבער ראטען מיר דעם ה' מגר. באלבארישסקי: אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו...

מיט אכטונג

די פערוו. פון דער געז. „נותן לחם"

פרעזעס פיאטר כארי.

פערקויפט א וואגען קרויט

און דערמארדעט און בערויבט געווארען

(2) עהרנעכטען האט מען אויפן שאסיי שאדעק־אוניעיאוו, נעבען מאיאנטעק קרעמפא געפונען א דערמארדעטען דעם 54־יעהריגען פויער פון דארף שמיעכאוו, סורקער קרייז — וולאדיסלאוו קאפטשיעלסקי.

דער פויער האט זיך געהאט צוריקגעקעהרט פון לאדז, וואו ער האט פערקויפט א וואגען קרויט פאר 40 זלאטעס.

די אומבעקאנטע מערדער, וואס האבען ביי איהם דאס געלד צוגערויבט, זענען אנטלאפען.

עס ווערט געפיהרט א פאליציייאישע אויספארשונג.

לאנדעס=צוזאמענפאהר פון יודישע לעהרער אין „פאווש[ע]כנע" שולען

אנגענומען א רעזאלוציע. וואס שאפט אפ דעם באיקאט אויף די באראכאוו=שולען

אונטער'ן פארזיץ פון היגען בעקאנטען פעדאגאג אליהו טאבאקסבלאט איז אין ווארשא געפענט געווארען דער לאנדעס־צוזאמענפאהר פון די יודישע לעהרער אין די „פאווששכנע" שולען.

ס'איז אויסגעהערט געווארען א רעפעראט וועגען דער לאגע פון יודישען פאלקס=לעהרער, וועלכער ווערט ביזלעכווייז ארויסגעשטויסען פון די רעגירונגס־פאסטענס. ס'איז אויך בעריכט געווארען די רעגירונגס־פאליטיק וועגען דעם שול־וועזען פון די נאציאנאלע מינדערהייטען, ספעציעל פון דער יודישער מינדערהייט.

אויפ'ן צוזאמענפאהר, וועלכער האט געדויערט 2 טעג, זענען פארגעטראגען געווארען א גאנצע רייהע אקטועלע רעזאלוציעס, צווישען אנדערע, אז די רעגירונג דארף אויסבויען א נעץ פון פאלקס־שולען מיט דער יודישער אונטעריכט=שפראך און דערווייל סובסידירען די שולען פון דער יודישער שול־ארגאניזאציע.

א בעזונדערס לעבהאפטע דיסקוסיע האט ארויסגערופען די פראגע פון דעם שטרייק און באיקאט, אין וועלכען די הויפט־פערוואלטונג פון לעהרער־פעראיין האט מיט א צייט צוריק ארויס=גערופען אין די היגע באראכאוו־שולען. די דעלעגאטען האבען אנגעוויזען, אז די הויפט־פערוואלטונג איז בעגאנגען א פעהלער, ארויסרופענדיג דעם שטרייק אין די שולען.

דער צוזאמענפאהר האט צום סוף מיט אן איבערוויגענדע מעהרהייט שטימען אנגענומען א רעזאלוציע, וועלכע שאפט אפ דעם פראקלאמירטען באיקאט און רעהאביליטירט די לעהרער.

קאנצערט פון ישראל אלטער

קאנטאר ישראל אלטער, ווערט ביים היינטיגען טאג פעררעכנעט אלס דער גרעסטער יודישער חזן. מיט זיינע עטליכע אויסטריטען, וואס ער האט געהאט אין אונזער שטאט, האט ער בעוויזען צו ווערען דער ליבלינג פון די היגע מעלאמאנען. זיין מאנטאג'דיגער קאנצערט ווערט דעריבער דערווארט מיט אינטערעס.

היינט פרעמיערע אין יודישען טעאטער

היינט פרייטאג קומט פאר אין יודישען טעאטער „פילהארמאניע" די 2־טע פרעמיערע. סווערט אויפגעפיהרט „דער ראדיא זינגער" מיט דוד זיי=דערמאן און נאדיא קארעני אין די הויפט=ראלען. מארגען שבת 4 בייטאג און 9 אווענד — ווידערהאלונג פון די פרעמיערע „דער ראדיא־זינגער". די אפערעטע פערמאגט זעהר פיל געזאנג־נומערן.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי — — — —	80.00
3 פראצענטיגע בוראוולאנע —	38.90
4 „ דאלארובקא —	49.00
7 „ סטאביליזאציע (אמ.)	51.88
8 „ ווארשאווער פאנד־בריף	44.25
8 „ לאדזער „ .	40.50
ענגלישער פונט — — —	28.32
דאלאר – אפיצ. 6.31, נישט אפיצ. —	6.20
גאלד־דאלאר — — — —	8.98
גאלד־רובל — — — —	4.67
דייטשער מארק — — —	2.10

Dr. med.

Józef Izykson

Południowa 9 — Tel. 210-75

צוריקגעקעהרט

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז־ און האלז־קראנקה. שפראך־ און שטים־שטערונגען.

נעהמט אן פון 5 ביז 7 אווענד.

מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס

(ענדע פון דער 10־טער זייט)

קליבט נישט איבער געווג. נישט יעדען איינעם, וואס מיינט, אז ער וועט קענען ווערען א פויער, דארף די מלוכה שיקען. נישט יעדען איינעם, וואס וויל מיט פערמאכטע אויגען לויפען פון שטעטעל זאל מען שיקען קיין קרים. ווען מ'וואלט טאקע איבערגעקליבען די מענשען; שיקען די פאסיגע, שטארקע מיט בעגייסטערונג — וואלטען מיר דא ביז סוף זומער געקאנט האבען דעם גאנצען דארף אויסגעבויט... און אז קאלעקטיוון, איז וואס? איך בין שטענדיג גרייט געווען צו געהען אין א קאלעקטיוו; האנד־ביי־האנד מיט אלעמען... שרעקט אונז נישט, חברים, מיט'ן קאלעקטיוו!

דער עולם האט לאנג'ן אנגעקוקט און געגאפט צו הערען פון איהר די דאזיגע רייד; ס'האט אלעמען געחידושט איהר דרייסטקייט אזוי צו רעדען צום מלוכה־מענשען.

סימקע קרעטשמער האט נישט געגלויבט איהרע אויערן, אט אזוי גאר האט זי, סימקע, געוארפט רעדען. עס קלעמט איהר דעריבער אין הארצען. זי וואלט אויף א געלעגענהייט עפעס צו זאגען. כמעט דאס אייגענע האט געשפיגט יוסף ראטנער. ממש ביי איהם פון מויל האט לאנע די ווערטער ארויסגעכאפט.

מיט אמאל האט זיך דער אלטער יאשע ארויסגערוקט פאראויס; האט זיך אנגענומען מיט כח און געפרעגט דעם גאסט:

— מיר האבען נאך דערוויל נישט קיין מנין שבת, אפשר וואלט דער גאסט געבעטען, די מלוכה זאל אונז צושיקען פון מאסקווע א ספר־תורה...

ס'האט ארויסגערופען א גרויס געלעכטער; כאטש עס אלטער יאשע האט עס געמיינט פון פולע הארצען. דער אלטער יאשע האט געקוועטשט מיט די פלייצעס, נישט געקאנט בעגעמען, פארוואס אלע לאכען פון איהם.

דער גאסט פון מאסקווע האט יאשע'ן גוטמוטיג געענטפערט:

— אויב דאוונען, זיידע, קומט קיין מאסקווע. דארטען האבען מיר נאך א גוטען חזן, וואס די מלוכה האט איבערגעלאזען.

האט עס ווידער ביים עולם דערוועקט א גרויס געלעכטער.

לערנער האט נישט געוואלט, אז דעם אלטען יאשע'ס בקשה זאל אפשוואכען די רייד, וואס ער און דער מאסקווער גאסט האבען דא גערעדט.

— מיר דארפען שוין פאהרען, — האט לערנער דיך געווענדעט צום עולם, — איך האף, אז איהר האט אלע גוט אויפגענומען, וואס אונזער חשוב'ער גאסט האט געזאגט. די רייד פון גאסט זענען די רייד פון דער ראטענמאכט. נעמט איך עס גוט אריין אין דינען.

דער גאסט האט מיט א שמייכעל געגעבען דעם עולם צו פערשטעהען, אז ער איז מסכים מיט'ן אגראנאם. און שוין אין אויטאמאביל, האט דער גאסט דערלאנגט יעדע'ן די האנט און געזאגט:

— מיט אזעלכע ווי איהר, חבר, איז די ראטענמאכט צופרידען. לייגט אונזערע בעריכטען; ווערט בעקענט מיט אונזערע פאדערונגען, וועט איהר פערשטעהען אויף וואס פאר א דרך. איהר זאלט ארויספיהרען די ארבייט אויף אייער ערד־חלק... און איהר, חבר'טע, — האט ער אויסגעשטרעקט די האנט צו לאנע, — זייט א גוטער ביישפיל פאר אונזערע פרויען, וואס קומען העלפען די ענער זיך בעזעצען ביי דער ערד.

דער אויטאמאביל מיט'ן גאסט האט זיך גערירט פון ארט, און דאס בינטעל מענשען איז א ווילע געבליבען אויף אן ארט, געוואלדיג אנגענומען דעם שטויב, וואס דער אויטאמאביל האט נאך זיך געלאזען.

פיניע דייטשיק האט א קנאק געטאן מיט דער בייטש:

— מיר קענען זיי די חכמים... „מיינס איז דיינס און דיינס איז — דיינס"... — אויף כפרות וועט עס טויגען. נישט קיין לעבען און נישט קיין טויט וועט עס זיין, א גע'פגר'ט לעבען וועט עס זיין.

דער אויטאמאביל איז פערשוואונדען און איבערגעלאזען אנ'אומעט. שמיל איז זיך דער עולם צעגאנגען. פיילקע און נחום קאוואלסקי האבען איבעראיינעם פערקריכט צום פעלד. בערע האט געוואלט צוגעהען צו לאנע'ן, זי איינלאדען ארויסצוגעהען אין פעלד, אבער לאנע האט זיך אויסגערעדט מיט דער פלייצע צו איהם און מיט שטילע טריט איז זי געגאנגען צו זיך אהיים, וואו ברוער איז איהר נאכגעגאנגען.

דער אלטער יאשע, דער איינציגער, איז נאך געבליבען אין גאס, געקוקט אין דער ריכטונג, וואו דער אויטאמאביל מיט דעם גאסט איז פערשוואונדען. האט נישט געקאנט פערשטעהען, וואס מען האט געלאכט פון איהם.

וויכטיג פאר די וואס ווילען שטודירען אין אויסלאנד

דאס אקאדעמישע אינפארמאציאנס־ביורא אין לאדז, פאמארסקא 40 אינפארמירט אונז דאס עס האט בעקומען ספעציעלע באהן־הנחות פאר די סטודענטען וואס פאהרען נאך אויסלאנד. דאס אקאדעמישע אינפארמאציאנס־ביורא ארגאניזירט צוזאמען מיטן צענטראלען אקאדעמישען ביורא אין ווארשא גרופען נאך בעלגיען, פראנקרייך, איטאליען, פאלעסטינא. די אנטיילנעמער בעקומען ספעציעלע הנחות. די גרופען פאהרען אפ יעדען מיטוואך און שבת אווענד פון קאלישען באהנהויף. די פלעצער זענען רעזערווירט — אזוי דאס די סטודענטען האבען אויך גלייכצייטיג א בעקוועמע און אנגענעהמע רייזע.

דאס אקאדעמישע ביורא אין לאדז ערלעדיגט אויך אלע ענינים פערבינדען מיט'ן ארויספאהר נאך אויסלאנד, ווי אויסנאהמען אין אויסלענדישע הויכשולען, צ.י.ע. (אינטערנאציאנאלע סטודענטען קארטען), וויזעס א.ז.וו.

עס ווערט געווארענט די אקאדעמישע יוגענד נעגען די מכלומרשטע „פילאנטראפישע" אקאדעמישע ביוראס וואס פיהרען אריין אין טעות און וואס ווערענדיג ליקווידירט פאר פערשידענע בעגאנגענע מאכינאציעס פרובירען צו עפענען זייער שטארק קאמפראמיטירט „נעשעפט" אונטער א נייער שילד.

איינשרייבונגען אין די גרופעס ווערען אנגענומען טעגליך 8–3 אווענד.

מעלדונגען

קאמוניקאט פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט

פרייטאג, דעם 20 ה. ח. 9 א זייגער אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון ד"ר פאללעק א.ד.ט. „וואס האבען יודען געגעבען דער נייער פוילישער ליטעראטור". איינגאנג פריי.

שבת, דעם 21 ה. ח. 4 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אן'אויספלוג אויף דער בילדער־אויסשטעלונג א. נ. „פאמערן און דער ים אין דער פוילישער קונסט". צוזאמענטרעף אין שענקעוויטש־פארק פאר'ן נאטור־וויסענשאפטליכען מוזעאום.

שבת, דעם 21 ה. ח. 9 אווענד קומט פאר אין פערגרעסערטען און ניי־רעמאנטירטען לאקאל פון דער געזעלשאפט „א קלוב־אווענד" מיט א זעהר אינטעלעקטועלען ארט. פראגראם.

זונטאג, דעם 22 ה. ח. 11,30 אינדערפריה קומט פאר אן'אויספלוג אין מושב־זקנים. צוזאמענטרעף פאמארסקא 54.

זונטאג, דעם 22 ה. ח. 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א חברישער טיי־אווענד.

שבת, דעם 28 ה. ח. 8 א זייגער אווענד אין 2־טען טערמין, ביי יעדער צאהל אנוועזענדע קומט פאר אן'אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג.

דער סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט אויף וואלטשאנסקא 35 איז טעטיג יעדען טאג פון 6 ביז 10 אווענד.

„יוד. סאצ. ארב. פארטיי פועלי ציון (פאר. מיט צ.ס.) לאדזער קאמיטעט. פעטריקאווער 83.

פרייטאג דעם 20 אקט. פינקטליך 8 אווענט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א דרינגענדע חברים־פערזאמלונג פון אלע חברים פון דער פארטיי „העובד" און „הפועל", אלע חברים ווערען דיסציפלינאריש אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען.

שבת דעם 21 אקט. פינקטליך 8.30 אווענט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פעטריקאווער 83 א רעפעראט פון ח' אינדשיניער אייפערמאן (דייטשלאנד) א.ד.ט. די ענטוויקלונג פון דער טעכניק און כעמיע און זייער השפעה אויף די געזעלשאפטליכע דערשיינונגען. 5731

יודענשטאאט־פארטיי (איגוד הצה"ר) (פעטריקאווער 69).

וואכען־קאלענדאר!

פרייטאג דעם 20 ד.ח., 9 אווענד „חוג מוריה" פיהרט ח' בורשטין.

מאנטאג דעם 23 ד.ח. 9 אווענד קורס נ' 1 פיהרט — ח' אינדש. קורץ.

דינסטאג דעם 24 ד.ח. 9 אווענד „חוג קדימה" ציוניסטישע געשיכטע — פיהרט ח' מגר. גיזלער.

דינסטאג דעם 24 ד.ח. קורס נ' 2 פיהרט ח' אינדש. מארקוסטעלד.

מיטוואך דעם 25, ד.ח. קורס נ' 3 פיהרט ח' טעמס.

דאנערשטאג דעם 26 ד.ח., 9 אווענד — העברעאישער קורס פאר פארטגעשריטענע פיהרט — ח' אינדש, קורץ.

החלוץ־המדינתי (החלוץ הרביזי').

זונטאג דעם 22 ד.ח. 9 אווענד ציוניסטישע געשיכטע. — פיהרט ח' שעפסקי.

מיטוואך דעם 25 ד.ח. 9 אווענט יודישע געשיכטע פיהרט ח' גייזלער.

יודען אין קאמף פאר פוילענס פרייהייט

(ענדע פון דער 9-טער זייט)

לאדז — דעם גענעראל גובערנאטאר אין ווארשא סקאלאן. ער בעשולדיגט די יודען אז זיי זענען די אגיטאטארען. וואס העצען דעם המון צו אויסשריי־טונגען א. א. וו. און דער „קלוגער“ גענעראל מיינט אז צוליב דעם, וואס אין לאדז האט מען דער־לויבט אויפצושטעלען אזויפיל פאבריקען, און צוליב וואס ס'האט זיך צונויפגעזאמעלט מאסען־ארבייטער, דער־ווייבער האלט ער, אז מען זאל א סך פאבריקען ס'אר־סידען, קיין ביינע נישט דערלויבען אויפבויען, די ארבייטער ארויסטרייבען פון דער שטאט, אזוי ארום וועט מען קענען בעפרייען די שטאט פון דער „רעוואלוציאנערער געפאהר, וואס דראהט דארט מצד די מאסען ארבייטער“...

מיט דעם דאזיגען בעריכט האט זיך שוטלע ווארים געזעגענט מיט לאדז און אויף זיין ארט איז געקומען דער גענעראל שאטילאוו, א גרויסע בעסטיע.

שאטילאוו האט פארטגעזעצט מיט נאך גרע־סטער שארפקייט די שווארצע ארבייט פון זיין פאר־גייער.

* * *

אין אילוסטרירטען דריטען חלק פון „ראטשביק לודזקי“, ארויסגעגעבען פון לאדזער שטאט־ארכיוו און רעדאגירט פון דעם דירעקטאר יוזעף ראטשי־בארסקי, געפינט זיך א אויספיהרליכער בעריכט וועגען דעם מאלסדיגען „קריגסצושטאנד“ אין לאדז, פון דאקטאר פראנציק, אויפ'ן סמך פון ארכיוו־מאטעריאלען, מיט א ליסטע פון די הרוגים, וואס זענען אומגעקומען אין דער יוני רעוואלוציע אין לאדז.

מיר ציטירען דא לויט דעם פוילישען „אלף בית“ די נעמען פון די יודישע הרוגים:

אפפעלבוים ראובן 44 יאהר אלט; באלזאם מאניעק 28 י. א.; בערגער אסקאר 17 י. א.; בלינדער משה שמואל 19 י. א.; בעראוויאק חיים ליב 15 י. א.; ברזשוסטאווסקי יעקב 17 י. א.; בוטלער שלמה 18 י. א.; היימאן יוסף חיים 36 י. א.; צימבער קנאפ חיים מאיר 45 י. א.; ציגעלי־באטוס וואלף 34 י. א.; ציוויליך יעקל 22 י. א.; דאניעלעוויטש הערש 66 י. א.; דאניעלעוויטש בערעק 28 י. א.; דאווידאוויטש זעליג 45 י. א.; דאמבעק יחיאל מאיר 15 י. א.; דזשעליעצקי עזריאל...

ב. פידלער דבורה; פידלער יוסף מאיר: פליי־שמאכער גאלדה; פלאטא שמואל מענדעל 30 י. א. (ער איז א פיעטריקאווער); פראנקענשטיין סנדר 19 י. א.; גאנץ חנה שרה 26 י. א.; גאלדמאן לייבעל ניסן 19 י. א.; גאלדשטיין הערש 66 י. א.; גאלדשטיין איצק מאיר 29 י. א.; גראבדין חיים 56 י. א.; הערמאן איצעק 20 י. א.; איצקאן גאלדה 36 י. א.; אינפעלד מאיר הערש 18 י. א.; יאסטרזשעמבע חיים יודה 38 י. א.; יאסקיע־וויטש איצעק 19 י. א.; יורקיעוויטש שעה 22 י. א.; קאץ מיכאל (פעהלערהאפט מיכאעל) 22 י. א.; קאצענעלנבויגן חיים שמעון (סאמסאן) 21 י. א.; קאפלאן אברהם מענדעל 54 י. א.; קאר־מאווסקי חזקאל 40 י. א.; קאלזקי יעקב דוד 15 י. א.; קאטקאווסקי רייזעל; קאלער שמואל הערש 16 י. א.; קראקאווסקי לייב 23 י. א.; קויפער ראובן 16 י. א.; קורנגעלד משה 14 י. א.; לייזער־ראוויטש ראובן וואלף 20 י. א.: לייזע אוויטש חנה פערל 23 י. א.; לעסקי לאזער 19 י. א.; לעוואקאוויטש ברוך בנציון 15 י. א.; ליפשיץ יענקל 51 י. א.; מאליץ הערש 23 י. א.; מעהלאק גאלדה 10 י. א.; מערמענשטיין ישראל 26 י. א.; מאנשיין מרים חיה 18 י. א.: ניימאן אליש לייב 43 י. א.; ניימאן חיה שרה 34 י. א.; פינסקי דוד 21 י. א.; פריוועס אברהם איצעק 60 י. א.; רייכציג יוסף 35 י. א.: ראטבערג יעקל 22 י. א.; כוואט פויגעל לייבוש 17 י. א.; ראזענבערג מרדכי 17 י. א.; סאפיר איצעק 18 י. א.; זעליג הענע יוכבד 10 י. א.; שעראטא חיים 22 י. א.; סקווארזאנעק בראנדל 28 י. א.; סאבאווינסקי פייבל 23 י. א.; סראקא חיה, 24 י. א.; שאסטאנאווסקי דוד הערש, 49 י. א.; שטיימאן יוסף 77 י. א.; שטיין אפרים 18 י. א.; שטיין וואלף 65 י. א.; שטיינפלאץ הערש שמואל 21 י. א.; שטעגענדיס רבקה 15 י. א.; טאב יחיאל מאיר 15 י. א.; טירקעלטויב מענדעל פישעל 43 י. א.; וויזעל יעקב; זעליגנער טוביה 17 י. א.; זעלווער יודה מאיר 54 י. א.; חוץ די אויבענאויסגערעכנטע זענען נאך פערהאנען גע־ווען 5 יודישע מאנספערזאנען און 3 יודישע פרויען הרוגים, אבער זייערע נעמען האט מען נישט געקאנט פעסטשטעלען.

כוליע רשע'קע און זיינע בנים

(ענדע פון דער 9־טער זייט)

זיינן איבעריגען דלות און הונגעריגען מאגען, געווען א פריילעכער חברה־מאן, פלעגט זיך איבער איהם וויצלען:

— צי וואס טויג איהם דער שטערן, אז די מיי־שטיינסגעזאגטע פארציע מוח, וואס ער פערמאגט, קען ער לייכט איינקווארטירען אין דער גרויסער נאז.

אוודאי, אויב מען זאל משפטן איבער דעם מענשעס חכמה, לויט דער הויכקייט פון זיין שטערן, איז דער קליינער שוסטער'ל בנוגע כוליעס חכמה זיכער געהעכט געווען. די מעשה אבער איז, יאס אין אמת'ן איז כוליע ווי עס ווייזט אויס פון זיינע שפעטערדיגע מעשים, נישט געווען קיין איינ־געבוירענער נאר. פערנאכלעסיגט און פערשעמט איז ער נאר געווארען, א דאנק זיין דערציהונג און סביבה, וועלכע האבען גורם געווען, אז די געדאנקען זיינע זענען ביי איהם נישט געגאנגען גלייך איינער נאך איינעם, נאר זיי האבען זיך געוויקעלט און געקנוילט, ווי צוזאמענגעקלעבט און איינער האט זיך נישט געקענט אויסטיילען פון צווייטען.

אפשר איז דערצו אויך געווען א גורם דער אומשטאנד, וואס מ'האט איהם קיינמאל טראכטען נישט געלערנט און אויב האט ער עס אליין גע־פרובט אמאל טון, אויף זיין געלעגער, אויסגעבעט פון אלטע כאליעוועס און קאפטשעס, אויף דעם גע־נעם בייכיגען קופערט, איז ער אין זיין ארבייט געשטערט געווארען פון די איבעריגע בינאכט־שמועס צווישען מאן און ווייב, וועלכע האבען זיך איינביג געדרייט ארום געלד.

(ווי מיר זעהען אלזא איז דער בעשרייבער פון כוליעס לעבען שטארק אביעקטיוו און טראגט צו כוליען, חס ושלום, נישט קיין איינגעבוירענע שנאה, אדרבה, ער פרובט מיט אלע מעגליכקייטען אויסצוגעפינען מילדערנדע אומשטענדען, הגם עס קומט איהם זייער שווער אן).

נאך לאנגע איבערטראכטעניש, וועלכע זענען געווען א פועל־יוצא פון די אונטערגעהערטע נאכט־און־ווייב־שמועסען, איז כוליען מיט איינמאל, ווי ליכטיג געווארען פאר די אויגען — ער איז מיט איינמאל געווארען געוואויר, אז עס איז פערהאנען, אזא עפעס, וואס אלע, סיי דער באלעבאס, סיי די באלעבאסטע ווילען עס האבען, און האט מען דאס, וואס אלע ווילען האבען, האט מען אלעס וואס מען וויל און וואס מען וויל האט מען — אויב מען האט געלד.

ווי מיר זעהען אלזא פון דער פארמולירונג פון דעם געדאנק, איז ער איהם, דער געדאנק זייער שווער אנגעקומען, אבער גלייכצייטיג דערמיט, האט ער מיר זיך די געלעגענהייט צו איבערצייגען, אז כוליע איז נישט געווען קיין איינגעבוירענער אידיאט, אז כוליע איז ביי א געוויסער אנשטרענגונג, איז ער פעהיג געווען צו טראכטען און איין זיינע גע־דאנקען האט אנגעהויבען עפעס רייף צו ווערען, אויסצושטיילען זיך אזא עפעס, וואס מיר רופען עס אן פערלאנג.

אין כוליען האט אנגעהויבען רייף צו ווערען דער פערלאנג צו האבען געלד.

Dr. med.

Z.Rakowski

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען־קראנקהייטען

וואלינט יעצט

פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—1 און פון 2—3 נ' כם.

ארטאפעדישער אנשטאלט

בראסטעזען, גארסעטען, ארטאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאטפוס־איינלאגען בעגען פיס־שמערצען אלס נאך גיפס־אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פיעטריקאווער 119, טעל. 231-81

דאס לאנגיעהריגע דיפלאמירטע קירזשנער־מייסטער פון

פיהרט אויס צום איצטיגען ווינטער־סעזאן זעמטליכע

פעלץ־ארבייטען ל. זוסמאנעק

לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאדעלען פאר דאמען און הערען צו קאנקורענץ־פרייזען. ◆◆ רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

19 פיעטריקאווער 19, טעל. 224-66

וויכטיג נייעס פאר סוועטער־און טריקאטאזש־פאבריקאנטען!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז צום סעזאן איז מיין הורט־גאלאנטעריע־געשעפט פערזעהן מיט א גרויסן אויסוואל פון די בעסטע

רייז־פערשלוסען

צו אויסערסט ביליגע פרייזען.

קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אכטונג

H. APFELBAUM

Łódź, Północna 2,

tel. 142-92.

P. K. O. 68-384.

Czytelniku „Najer Folksblat"!

Pozwól mi bezinteresownie określić Twój charakter, zdolności, przeznaczenie, wyszczególnić najważniejsze fakty życia. określić kim jesteś, kim być możesz. Poradzić, jak żyć i postępować, by zwycięsko przeciwstawić się losowi. A ponadto wybrać na zasadzie astrologji i obliczeń kabalistycznych szczęśliwy numerTwego losu do bieżącej Loterji Państwowej i wskazać, gdzie takowy możesz nabyć. Natychmiast napisz imię, rok i miesiąc urodzenia. Stan rodzinny. Nie przesyłaj żadnego wynagrodzenia, lecz tylko na koszta poczt i kancelaryjne załącz 1 zł. w znaczkach poczt. Na los Nr, 122627 przezemnie wybrany padła: w 5 klasie 26 loterji wygrana zł, 150.000. Na niewielką ilość wybranych przezemnie numerów padło mnóstwo wygranych lecz z braku miejsca podaję ty'ko niektóre: Cabala Jozef Limanowa, urzędnik rafinerji — zł. 10 000. Kuhn Jan Łódź Młynarska 25, — zł. 5.000, Frychel Katowice, Wodospady 3 — zł. 5 000. —
Pozatem wiele osób, którym przypadły większe wygrane, ze względów osobistych postanowili zachować swoją incognito, co obowiązuje mnie do nieujawnienia nazwisk. Przyjęcia osobiste płatne — cały dzień. Psychografolog SZYLLER-SZKOLNIK, Warszawa, Żórawia 47. Ogłoszenie załączyć.

Dr. St. Marynowski

ספעציאליסט פון פרויענקראנקהייטען

נעמט ווידער אן

11. LISTOPADA 30

פון 5—7.

Dr. med.

Ignacy Grynberg

ספעציאל־ארצט פאר אינערליכע קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

צעגעלניאנא 17, טעל. 174-15

Dr. med.

Z. Datyner

אורלאג.

ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין־קראנקה.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.

נעהמט אן פון 2—3 און פון 6.—8 אוו

Dr. St. KLUKOW

ספעצ. פון אינערליכע קראנקהייטען און פערדייאונגס־ארגאנען

צוריקגעקעהרט

Zielona 9, tel. 215-42.

זיכערע הילף און א רפואה!

אהן אפעראציע, אהן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט־פער־גיסונג פאר קראנקע אויף ברוכען, פאר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאליקעס אין גוף, פאר הויקערס און פיס.

פערלאזט נישט די קראנקהייט, ווייל דער ווינקעל־ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען־קאפ, און עס פאלט אראפ אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעלע גומענע היילבאנדאזשען בעזונדערע וויכער דעם שווערסטען ברוך, אויך פאר הויקערס, ליימונגען ספעציעלע היילגארסעטען און אפאראטען פאר פערקרימטע פיס און פלאטפיס, ווי אויך קינסטליכע גומענע פיס.

עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

איינציגע ארטאפעדישע הייל־אנשטאלט

Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped

פון לעמבערג

Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס־פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארנטש, פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. דר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען־קאסע.

דאנקזאגונג.

אויף דעם וועג דריק איך אויס מיין הערצליכסטען דאנק דעם גרויסען ספעציא־ליסט א' דיר. י. ראפאפארט וואהנהאפט אין לאדז וואלטשאנסקא 10 (פראנט פארטער). פאר זיין אויסקורירען מיך פון א שווערען ברוך־קראנקהייט אויף וועלכע איך האב א לאנגע צייט געליטען.

מאיר גערשנאוויץ,

לאדז, ווסכאדניא 6.

„KOWALSKINA"

USUWA NAJUPORCZYWSZE BÓLE GŁOWY

FABRYKA CHEM.-FARMACEUTYCZNA „AP. KOWALSKI" WARSZAWA

כירורגישער קאבינעט

Dra med.

M.Kantor

איז געווארען איבערגעטראגען אויף זשעלאנא 5

טעל. 112-22

נעהמט אן פון 1—3 און פון 6—8 אוו.

לעטשניצע־פרייזען.

Zakład Leczniczy

POŁOŻNICZO - GINEKOLOGICZNY

ul. EWANGELICKA 18

(Sienkiewicza 83)

Ordynują: Dr.med. Sz.Eigerowa i Dr med. J. Baum

Zapisy na porody I i II klasy.

TELEFON 107-23

כשר'ע קוך.

Dr. H. WEISSHOFF

Zawadzka 23 tel. 162 95

אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

נעמט אן פון 3—4 און פון 6—7

כירורגישער קאבינעט

Dr. med.

J. Szreiber

געפינט זיך יעצט אויף

Narutowicza 9 tel. 122-95

אפעראציעס, אפאטרונקעס, הילדע ושילעקעס א.ש.ה.

נעמט אן פון 2 ביז 3 און פון 7 ביז 8.30 אוו.

לעטשניצע־פרייזען.

געזונט איז אנ'אוצר

Primeros PREZERWATYWY

איז די גאראנטיע פאר'ן געזונט

בוכהאלטעריע

איינפאכע און דאפעלטע איטאליענישע און אמעריקאנישע

ווי אויך מאשין־שרייבען און רעכענען לערן איך אויס גרינדליך פאר 25 זל. מיט א קורצער מע־טאדע אין פערלויף פון 1 חודש 15 זל., בלויז מאשין־שרייבען אין משך פון 3 וואכען נור 6 זל. קילינסקיעגא 50, קווער אפיציינע, 1. שט. מיר ערמעגליכען אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס־אריטמעטיק און סטענאגראפיע.

פאר די וואס ענדיגען בוכהאלטעריע און קא־רעספאנדענץ — אן ציאנאלע אנשטעלונג.

דעם 24-טען ד. ח. קומט פאר די ערעפנונג פון עלעקטרא-ראדיאטעכנישעו אנשטאלט
BRACIA LAJB, Piotrkowska 50, tel. 150-02.

ADRIA
1 גלובנא 1

היינט פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאדז! היינט פרעמיערע!
„ROCAMBOLE“
גרויסע סענסאציאנעלע סאלאן-פילם. טרא-דוקציע 1933-34. אין די הויפט-ראלען:
Rolla Norman, Jimmy Gerald

METRO
2 פזשעיאזד 2

RAKIETA
Sienkiewicza 40 Tel. 14-12
היינט און פאלגענדע טעג!

סופערפילם פון דער פראדוקציע 1933/34 רעזשי פון געניאלען Eryk Pommer
„איך ביי טאג... דו ביי נאכט“
אין דער הויפטראלע Kate Nage
אנהייב 4 אזייגער נאכמיטאג, שבת בייטאג, זונטאג 12 אזייגער בייטאג.

קלאנג-קינא PALACE
היינט פייערליכע פרעמיערע! FREDERICK MARCH i CLAUDETTE COLBERT אין דער גרויסער עראטישער סאלאן-דראמע אויפ'ן גרונד
פון ראמאנטישע פאסירונגען פון דער סערבישער קעניגין
„קעניגליכער געליבטער“
אויסער'ן פר.: 1) נייעסטער קלאנג-וואכען-זשורנאל פון Paramount. 2) פליישער'ס קאמעדיע.
אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 בייטאג
בעמערקונג: פרייקארטען און פאספארטוס אין דער ערשטער וואך אונגילטיג.

קלאנג-קינא-טעאטער „CORSO“
זשעלאזנא 2-4
היינט פרעמיערע! גרעסטער שלאגער פון סעזאן!
„די פרוי פון רעגיסטער“
אין דער וואונדער-שעהנער פארם א.נ. „קעניגליכער ספארט“
ערשטע און לעצטע ליבע פון דער קורטיזאנער שפיאן אין פילם (די, וועלכע מ'פערצייהט ניט)
אין די הויפטר. HELENA TWELVETREES און WILLIAM BAKEWELL
ווי אויך לאנד - קענטשאפטס-פילם א. נ. „געהיימניש פון דער ווייסער שטילקייט“.
אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג 12

קלאנג-קינא-טעאטער SZTUKA
קאפערניקא 16.
היינט און פאלג. טעג!
נייעסטער פילם פון דער גאלדענער סעריע פון ליידענשאפטליכער ליבע און מענשליכער נקמה א. נ.
„פערלוירענער רייך“
אין די הויפט-ראלען: WILLIAM HOPKINS i JACK LA RUE
אנהויב אין וואכען-טעג 4 נאכמיטאג. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג

קינסטלערישער „REX“ רעוויו-טעאטער
פילינסקיעגא 124 (פריהער Jar)
דער שפיץ שפעהט דער בעקאנטער הומא-ריסט פון טעאטער MIRSKI QUI-PRO-QUO
גרויסע רעווי אונט.נאמען
„מארגן וועט זיין בעסער“
מיט'ן אנטייל פון דער בעקאנטער ארטיסטין פון די רעוידענץ-ביהנעס WAWA
ווי אויך פון די ניי-אנגאזשירטע ארטיסטינס KACZOROWSKA און דעם וועלט-בארימטען טאנץ-דועט ADAMKIEWICZOWA און LISOWSKICH
אנהויב פון די פארשטעלונגען 7.30 און 10 אוונט. היינט אנהויב 5 נאכמ., 7.30 און 10 אוונט.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייוו פאסטענס

א ריכטעוועוער און גלייכצייטיג זאל ... קענען נייהען ווערט געזוכט ביי וויינ-... עלד, זאמענהאף 13. 5680

נויטיג צו סוויטערס א יונגערמאן ... ין זאפארט לאגעווניצקא 8, גוטערמאן. 5678

א גוטער אבערלאק-נייער צו סווי-... ערס ווערט געזוכט בארוכאוויטש וואל-... ארסקא 21. 5677

ס'ווערט געזוכט א קאמאשען-שטע-... ער צו א מאשין און צום טיש אנדזשעיא 2... ו. 1. 5683

עס ווערט געברויכט נייערינס צו ... קספארט קראגען שרודמיעסקא 8 לינקע ... מיציגע ערשטער איינגאנג ו. 21. 5710

עס ווערט געזוכט א נייערין צו ... קספארט העמדער צו ווענדען זיך לא-... געווניצקא 7 מ. 9. 5709

א טישלער ווערט געזוכט צו לא-... קירט מעבעל. צו ערפאהרען אין אדמינ. 5708

א שטריקער-ארבייטער קען זיך מעל-... דען פון זאפארט אלעקסאנדריסקא 28 ... פראנט 1-טער שטאק. 5714

ס'ווערט געברויכט א סאמבורירער-ארבייטער ביי קאהאנע, קילינסקיעגא 64. 5713

ס'איז נויטיג קוואליפיצירטע נייערינס צו קראוואטען און צו שליפלעך. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד 43 ביי קאהן אפיציגע פארטער. 5715

א פעהיג יונגעל קען זיך מעלדען ביים מצבה קריצער ב. ח. סאט, ברזשע-זשינער 10. 5727

ס'ווערט געברויכט א געהילף און א לערן-יונגעל אין דער קאפעלושען.פאב-ריק פיעטרקאווער 31 ביי גרינבערג 5728

פון זאפארט ווערען געזוכט ניי-ערינס ארויסצונעמען ספארט-העמדער מיט זעהר גוטע פרייזע! זאגאיסקי פאמאר-סקא 25 57?6

ראקאלען!

4 יונגעלייט, אדער 4 מיידלעך קאנען בעקומען ביי מיר צו שלאפען הערש יאקובאוויטש זשגאווסקא 1. 5671

אנ'ארט צו שלאפען פאר עטליכע יונגעלייט אדער מריליינס אין בעזונדער צימער פיעטרקאווער 10 דאבושינסקי. 5684

אנ'ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 יונגעלייט זאכאדניא 39 ו. 5. 5684

פון זאפארט אפצוגעבען א גוט גע-הענדער געוועלב עס קען אויך זיין אלס א שותף ברזשעזשינער גאס 28, גאלדשטיין אין פראנט געוועלב. 5694

אנ' ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 אנשטענדיגע יונגעלייט ברזשעזשינער 15 וואלינגג 31. 5693

א פראנטאווע לאדען איז אבצוגע-בען פיעטרקאווער 9. 5691

אבצוגעבען א צימער אויף א פרא-צאווניע גלייכצייטיג לאזשי בזשעזשינער 13 ו. 46. 5730

צו פערמיטען א צימער פאר 1 פער-זאן פיעטרקאווער 26 וואלינגג 61, ער-קינדיגען זיך נאר פארמיטאג. 5696

א שטוב אלס סובלאקאטאר מעגליך מיט א בעזונדערע איינגאנג פאר א יונג פאר ווערט געזוכט אפערטען אונטער „Ek“ 5679

אפצוגעבען א האלב געוועלב ביליג פון זאפארט גינסטיג פאר ארבייט אדער הענדעל, צו מעלדען זיך ביים מעכאניק פולנאצנא 18 פראנט אין געוועלב. אכ-טונג מעקלערס געווינשען. 5711

פערזאפארט צו פערמיטען אויף סקווערא 18 א געוועלב א צימער מיט א קיך און 2 צימער מיט א קיך אין הויף פארטער און איינציגע קעלער, צו ערפאהרען ביי'ם ווירט אויף דער שטעל. 5718

איבערצוגעבען א שטוב אויף לאזשי פאר 2 ארענטליכע יונגעלייט ווי אויך אויף ארייין שטעלען סוויטער מאשינדלעך, הענטשקא מאשינדעל, זאקען מאשינדלעך קען עס זעהר בעקוועם זיין. נאוואמיעסקא 11 פראנט 3 שטאק מארטשאק. 5685

3 pokoje z kuchnią z wszelkemi wygodami poszukiwane. Oferty sub. „M. D. S.“ do administracji.

צוליב אברייזע קיין ארץ-ישראל, איבערצוגעבען א געשעפט מיט א וואוי-נונג אין פולער איינריכטונג. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד 6, אין דער ביר-האלע.

פערשידענעס

צו בעקומען שייטלען מיט פאריזער שרינדען ביי דער פרוי ראזענבערג, קאמיענא 5 צווייטער הויף, 2-טער שטאק ו. 36.

איך נעהם אן צו קרעצען שקאר-פעטען, הענדשקעס, סוויטערס, צו ביליגע פרייזען." פילסודסקיעגא 14, 1. שטאק, 2-טער איינגאנג, עפשטיין. 5719

קישעלעך מאקאטקעס (וואנדשוירער) די בעסטע אויסארבייטונג צו קאנקורענץ-פרייזען ביי מעיער און לוקסענבערג, ציגעלגאס 10. 5670

איך זוך א פאסטען אין דער קא-לאניאל-שפייז-בראנזשע. אויף פערלאנג איינציגע הונדערט דאלאר קויציע. אפער-טען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע אונטער "D". 5686

עס איז געפונען געווארען א ביי-טעל מיט א וועקסעל אויף דער סומע פון 70 זל. אפצונעהמען געגען אנאנס-קאסטען ביי בעטציינג אנדזשעיא 23. 5687

ארבייטסלאזע יונגעלייט, פריליינס קענען זיך זאפארט מעלדען ציגעלגאס 25, לינקס, 1-טער שטאק, וואוינונג 38, פון 12 בייטאג. 5689

ביליג צו פערקויפען איין אטאמאן מיט שפיגעל מיט פלוש בעדעקט, 2 נאכט-טישלעך מיט א וואשטיש מיט מארמאר-פלאטען, 1 ניקעל בעט מיט פעדער-מאטראץ, 1 פאטעפאן וואליסקאווע שווייצארישע ווערק מיט פליטען, 1 פיר-פלאמיגע גאזלאמפ. אלעס אין בעסטען צושטאנד. מעקלער געווינשען. אנצוזעהן פון 6—10 וואכאדניא 64, ו. 16.

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה: פאר'ן טעקס. — פריימאג און ערב-יו"ט 24 גר. אין דער זייט שפאלטען: 4; אין טעקסט — 60; נאך'ן טעקסט — 18. 40—12
נעקראלאגען — 20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט 10 גר.
אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט
אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא — 1 דאל.
צאהלען, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס
פאר'ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסן איז דער פערלאג נישט פאראנטווארטליך. די אדמינ. איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg — Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.